

Suomalainen syntyvyyskeskustelu Helsingin Sanomien
verkkokeskusteluissa

Meeri Salmane
Pro gradu -tutkielma
Sosiologia
Sosiaalitieteiden laitos
Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta
Turun yliopisto
Joulukuu 2021

TURUN YLIOPISTO

Sosiaalitieteiden laitos/Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta

SALMANE, MEERI: Suomalainen syntyvyyskeskustelu Helsingin Sanomien verkkokeskusteluissa.

Pro gradu -tutkielma, 75 s, 1 liite.

Sosiologia

Joulukuu 2021

Pro gradu -tutkielmassani tarkastelen Suomen syntyvyyskeskustelua Helsingin Sanomien syntyvyyttä koskevien artikkeleiden verkkokeskusteluissa. Tutkielmani tavoitteena on selvittää, miten syntyvyydestä ja sen laskusta puhutaan ihmisten välisissä keskusteluissa. Pyrin tarkastelemaan sitä, millaisia merkityksiä syntyvyyden laskulle annetaan ja millaista ilmapiiriä syntyvyyskeskustelulla luodaan verkkokeskusteluissa.

Tutkimusaineistoni koostuu Helsingin Sanomien Suomen syntyvyyttä koskevien artikkeleiden kommenttiketjuista aikavälillä 01.04.2020- 31.03.2021. Aineistossa esiintyvät kommenttiketjut avaavat suomalaisten näkökulmia pitkään jatkuneesta syntyvyyden laskusta Suomessa. Aineistoa olen analysoinut aineistolähtöisen sisällönanalyysin keinoin etsien keskusteluista syntyvyyden laskuun vaikuttavia syitä sekä asenteita sitä kohtaan. Tutkielmani teoreettisena lähtökohtana toimii sosiaalinen konstruktionismi, jonka mukaan todellisuus rakentuu sosiaalisesti kielen avulla. Pyrin tutkielmassani lisäämään ymmärrystä Suomen pitkään jatkuneesta syntyvyyden laskusta, siihen vaikuttavista tekijöistä sekä vallitsevasta perhepuheesta.

Tutkielmassa nousi esille kolme pääteemaa, jotka kuvaavat eri tapoja, joilla syntyvyyden laskua lähestytään verkkokeskusteluissa. Ympäristöön liittyvissä tekijöissä syntyvyyden laskua määrittäviksi syiksi nousivat huoli ilmastonmuutoksesta, Suomen vääristynyt huoltosuhde sekä koronaviruspandemia. Talouteen liittyvistä tekijöistä syntyvyyteen vaikuttivat aineiston mukaan työn ja perheen yhteensovittamisen hankaluus sekä perhepoliittisten toimien kannustamattomuus lasten hankintaan. Elämäntapaan ja asenteisiin liittyvistä tekijöistä esille nousivat negatiivinen perhepuhe ja vanhemmuuteen liittyvien vaatimusten kasvu, haasteet sopivan kumppanin löytämisessä sekä yhteiskunnan lisääntynyt yksilökeskeisyys.

Avainsanat: Syntyvyys, perheellistyminen, aineistolähtöinen sisällönanalyysi, sosiaalinen konstruktionismi.

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO.....	1
2	SYNTYVYYS EUROOPASSA JA SUOMESSA.....	3
	2.1 Syntyvyyden lasku muualla Euroopassa.....	3
	2.2 Syntyvyys Suomessa.....	3
	2.3 Kokonaishedelmällisyys Suomessa.....	6
	2.4 Alhainen syntyvyys ja väestön ikääntyminen.....	8
3	SYYT SYNTYVYYDEN LASKUN TAUSTALLA.....	9
	3.1 Arvojen muutos.....	10
	3.2 Työaseman ja kouluttautumisen vaikutus perheellistymiseen.....	12
	3.3 Perhepolitiikka.....	13
4	METODI JA AINEISTO.....	15
	4.1 Sisällönanalyysin teoreettinen kuvaus.....	15
	4.2 Sisällönanalyysin toteuttaminen tutkimusaineistolle.....	18
	4.3 Teoreettisena viitekehyksenä sosiaalinen konstruktionismi.....	20
	4.4 Tutkimusaineisto.....	23
	4.5 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus.....	26
5	TULOKSET.....	29
	5.1 Ympäristöön liittyvät tekijät.....	29
	5.2 Talouteen liittyvät tekijät.....	37
	5.3 Elämäntapaan ja asenteisiin liittyvät tekijät.....	46
6	JOHTOPÄÄTÖKSET.....	57
7	LÄHTEET.....	62
8	LIITTEET.....	67
	8.1 Liite 1.....	67

1. Johdanto

Suomessa on syntynyt aiempaa vähemmän lapsia vuodesta 2011 alkaen ja Suomen syntyvyys on matalin muihin Pohjoismaihin verrattuna (Rotkirch ym. 2017). Pro gradu -tutkielmani on jatkoa kandidaatintutkielmalleni, jossa kirjallisuuskatsauksen keinoin tarkastelin syntyvyyden laskua Suomessa ja maahanmuuton vaikutuksia siihen. Tässä tutkielmassa keskityn sen sijaan syntyvyyden laskun syihin yksilöiden kertomana sekä vallitsevaan perhepuheeseen yksilöiden välisissä keskusteluissa. Suomen syntyvyys on ollut mediassa esillä läpi koko 2010-luvun, kun syntyvyys lähti vuosikymmenen kestävään laskuun. Syntyvyyskeskustelu onkin Suomessa painottunut lähinnä syntyvyyden laskuun ja sen syiden etsimiseen. Keskustelua on erityisesti määrittänyt huoli Suomen väestörakenteen vääristymisestä, minkä vuoksi syntyvyyden laskulle on pyritty etsimään parannuskeinoja. Keskustelua ovat herättäneet Antti Rinteen puheet “synnytystalkoista” vuonna 2017, joka sai kansalaisilta sekä puoluetovereilta kylmän vastaanoton (Liimatainen, 23.8.2017). Toisaalta keskustelua ovat herättäneet myös Väestöliiton Perhebarometrissa (2017) esille nousseet nuorten aikuisten lastenhankintainnokkuutta laskevat mielikuvat “Prisma-perheistä” (Vihavainen, 12.12.2017). Syntyvyyskeskustelussa on kuitenkin ollut havaittavissa hienoista näkökulman muutosta aiempaan, sillä viime vuosina syntyvyyskeskustelu on kietoutunut yhä enemmän keskusteluun ilmastonmuutoksesta (Elonen, 18.8.2019). Lisäksi koronaviruspandemian vaikutuksia syntyvyyteen on spekuloitu, sillä Suomessa syntyvyys kääntyi hienoiseen nousuun juuri ennen pandemian alkua (Häkkinen 21.1.2021).

Kaikki lasta toivovat eivät saa lapsia, mutta tutkimusten mukaan myös vapaaehtoisesti lapsettomien määrä on ollut kasvussa. Vapaaehtoisen ja tahattoman lapsettomuuden vaikutuksiin syntyvyyteen onkin alettu viime vuosina kiinnittää aiempaa enemmän huomiota (Miettinen ym. 2015, 9). Syntyvyyden voidaankin nähdä olevan yhteiskunnallinen kysymys, johon vaikuttavat biologisten syiden lisäksi moninaiset eri syyt. Tutkielmassani olen erityisen kiinnostunut siitä, miten lastenhankinnasta ja sen lykkäämisestä puhutaan mediassa ja ihmisten välisissä keskusteluissa. Tutkielmani teoriapohjana toimii sosiaalinen konstruktionismi, jonka mukaan todellisuus rakentuu sosiaalisesti kielen avulla. Syntyvyyskeskustelu ei siis vain kuvaile tapahtumia, vaan sen avulla jatkuvasti rakennetaan, muokataan ja uusinnetaan sosiaalista todellisuutta. Konstruktionismin taustalla piileekin aina ajatus siitä, että asiat voisivat olla toisinkin. Tämän vuoksi olen valinnut tutkimusaineistokseni Helsingin Sanomien syntyvyyttä käsittelevien artikkeleiden kommentit, joissa on käyty vilkasta keskustelua syntyvyydestä. Olen kiinnostunut siitä, millaisia merkityksiä lasten hankinnan lykkäämiselle annetaan, sillä syitä ja niiden merkityksiä ymmärtämällä voidaan nykyisiä lastenhankintaa tukevia järjestelmiä kehittää entistä toimivammiksi. Toisaalta myös

vapaaehtoista sekä tahatonta lapsettomuutta tukevan yhteiskunnallisen keskustelun kehittäminen on tärkeää yksilöiden hyvinvoinnin ja takaamiseksi.

Aineistoksi valikoitui Helsingin Sanomien Suomen syntyvyyttä koskevien artikkeleiden kommenttiketjut aikavälillä 01.04.2020-31.03.2021. Olen valinnut aineistokseni Helsingin Sanomat, sillä se on Suomen laajalevikkeisin sanomalehti sekä näkemykseni mukaan se osallistuu yhteiskunnalliseen keskusteluun sen monipuolisena esiintuojana ja muokkaajana. Aineiston kommenttiketjut avaavat suomalaisten näkökulmia syntyvyyden tilanteesta Suomessa. Analysoin aineistoa sisällönanalyysin keinoin etsien keskusteluista lastenhankinnan lykkäämiseen vaikuttavia syitä sekä asenteita sitä kohtaan. Tutkielmani pyrkii siten lisäämään ymmärrystä Suomen syntyvyyden laskusta, siihen vaikuttavista tekijöistä sekä vallitsevasta perhepuheesta.

Tässä tutkielmani johdantokappaleessa olen käsitellyt perheen perustamiseen ja syntyvyyteen liittyvän tutkimuksen lähtökohtia sekä esittänyt tutkielmani tavoitteen ja tutkimuskysymyksen. Tämän jälkeen kappaleessa kaksi käsittelen aikaisempaa kansainvälistä ja suomalaista tutkimusta koskien perheen perustamista ja syntyvyyttä. Tässä luvussa tarkastelen siis aikaisempaa keskustelua syntyvyyden laskusta ja sen mahdollisista syistä. Kolmannessa luvussa esittelen tutkielmassani käyttämäni tutkimusmenetelmää sekä teoreettista viitekehystä. Pyrin tässä luvussa avaamaan aineistolähtöisen sisällönanalyysin metodologisia lähtökohtia sekä sosiaalisen konstruktionismin tieteenfilosofista perustaa. Tämän lisäksi kuvailen käyttämäni aineistoa ja esittelen aineiston analyysin etenemistä ja sen eri vaiheita. Luvussa 4 keskityn aineiston analyysin esittelemiseen, jossa hahmotan syitä lastensaannin lykkäämiselle tai lastenhankinnasta luopumiselle sekä näihin liittyviä aineistossa esiintyviä teemoja. Lopuksi arvioin vielä tutkimustuloksiani ja pohdin mahdollisuuksia jatkotutkimukselle.

2. Syntyvyys Euroopassa ja Suomessa

2.1 Syntyvyyden lasku muualla Euroopassa

Väestörakenne ja väestössä tapahtuvat muutokset liittyvät hyvinvointipolitiikkaan merkittävästi. Väestöllinen huoltosuhde, nettomuutto sekä luonnollinen väestönkasvu vaikuttavat olennaisilta osin yhteiskunnalliseen suunnitteluun ja esimerkiksi erilaisten palvelujen kysyntään ja järjestämiseen. Suomessa väestörakenteen osalta tärkeitä kysymyksiä ovat jo pidemmän aikaa olleet väestön ikääntyminen, huoltosuhteen heikkeneminen sekä aleneva syntyvyys (Kestilä & Martelin, 26). Syntyvyyden lasku ja väestön ikääntyminen koskettaa Suomen lisäksi monia muita länsimaisia ja teollistuneita yhteiskuntia. Perheen perustaminen on lykkääntynyt lähes kaikkialla Euroopassa, minkä vuoksi useiden maiden väestönkehitys on ollut huolenaiheena viime vuosikymmeninä. Väestön määrä on kuitenkin pysynyt entisellään johtuen elinajanodotteen pidentymisestä, mikä taas on johtanut huoltosuhteen vääristymiseen (Sutela 2012, 34). Työikäisten määrän väheneminen on ollut jo pitkään ajankohtainen keskustelun aihe niin Suomessa kuin muuallakin Euroopassa. Euroopassa syntyvyyden alenemista alettiin havaita jo 1900-luvun alkupuolella, jolloin Espanjan ja Italian kokonaishedelmällisyysluvut olivat laskeneet 1,3 lapseen naista kohden. Suuressa osassa Euroopan valtioista syntyvyyden laskua oli tapahtunut 1990-luvun loppuun mennessä ja tällä hetkellä Euroopan kokonaishedelmällisyysluku on 1,55 lasta yhtä naista kohden (Tilastokeskus, 2021). Alenevia syntyvyyslukuja on pyritty selittämään esimerkiksi erilaisten demografisten ja sosioekonomisten syiden kautta. Lisäksi lastensaannin myöhäistyminen liitetään usein modernin yhteiskunnan individualistisen kulttuurin kehityskulkuun. Aikuisuuteen siirtyminen on yleisesti ottaen myöhentynyt laajasti Euroopassa, mikä näkyy ensisynnyttäjien iän nousuna sekä vaikuttaa siten myös syntyvyyteen: raskaaksi tuleminen vaikeutuu iän myötä, jolloin myös perheeseen kasvattamiselle jää vähemmän aikaa. Tämä näkyy Suomessa siinä, että toteutunut lapsiluku jää alhaisemmaksi, kuin toteutunut lapsiluku (Miettinen 2015, 11).

2.2 Syntyvyys Suomessa

Suomen syntyvyys oli aikaisemmin Euroopan maiden korkeimpia, mutta se on laskenut viimeisen vuosikymmenen aikana. Vuonna 2010 keskimääräinen lapsiluku oli 1.87 naista kohden, jolloin pidettiin vielä mahdollisena, että lapsiluku nousisi väestön uusiutumistasolle, eli 2,1 lapseen naista kohti (Findikaattori 2017). Taloudelliset taantumet vaikuttavat syntyvyyteen viiveellä ja ennen tätä syntyvyys jatkoi kasvuaan vuoteen 2010 asti. Vuoden 2010 jälkeen kokonaishedelmällisyysluku lähti kuitenkin tasaisesti jatkuneeseen laskuun (Miettinen 2015, 10). Vuoteen 2019 mennessä kokonaishedelmällisyys oli pudonnut jo 1,15 lapseen kantasuomalaisesta naista kohden.

Maahanmuuttajat mukaan lukien kokonaishedelmällisyys nousi hieman, 1,35 lapseen yhtä naista kohden (Tilastokeskus 2021).

Useille länsimaille tyypillinen demografinen murros tapahtui myös Suomessa siirryttäessä maatalousyhteiskunnasta teolliseen ja kaupungistuneeseen yhteiskuntaan. Näiden muutosten myötä syntyvyys on ollut laskusuuntaista, kuolleisuus alentunut ja elinajanodote noussut. Väestössä tapahtuneet muutokset ovat puolestaan johtaneet huoltosuhteen heikentymiseen työikäisen väestön määrän vähentyessä suhteessa ikääntyneeseen väestöön. Suomessa väestön huoltosuhde on heikentynyt kansainvälisesti vertailtuna huomattavan nopeasti, minkä vuoksi maahanmuutosta on osittain noussut tärkeä tekijä väestönkasvumme kannalta (Kestilä & Martelin 2018, 26).

Syntyvyyden lasku on nostanut väestön ikääntymisen ja väestön huoltosuhteen vääristymisen osaksi julkista keskustelua. Väestön huoltosuhde kuvaa lasten ja eläkeikäisten suhdetta työikäisten määrään. Hedelmällisen väestönosan kutistuessa myös syntyvyys laskee. Eliniän on ennustettu nousevan entisestään elintason kohentuessa samalla, kun syntyvyys laskee. Tämä tulee johtamaan siihen, että työikäiselle väestölle jää aiempaa suurempi joukko huollettavia. Jotta vanhustenhoito ja eläkkeiden maksamista voidaan jatkaa nykyiseen tapaan, tulisi syntyvyyden Suomessa nousta suurten ikäluokkien eläköityessä. (Lainiala 2010, 8.) Huoltosuhteen on ennustettu muuttuvan vuoteen 2030 mennessä niin, että vanhusten ja lasten yhteenlaskettu määrä tulee peittoamaan työikäisten määrän (Ruotsalainen 2013, 18).

Vuonna 2020 julkaistun Tilastokeskuksen raportin mukaan syntyvyys on laskenut yhdeksänä peräkkäisenä vuonna. Syntyvyyden lasku sen sijaan hidastui vuonna 2019 ja kyseisen vuoden syntyvyystietojen mukaan nainen synnyttäisi keskimäärin 1,35 lasta eli kokonaishedelmällisyysluku parani 4,3 prosenttia tätä edeltävään vuoteen verrattuna. Vuonna 2019 kokonaishedelmällisyysluku oli kuitenkin tästäkin huolimatta kaikkien aikojen matalin. Syntyvyys aleni kaikista merkittävimmin 24-32-vuotiailla, kun taas yli 32-vuotiailla syntyvyyden aleneminen oli vähäisempää edeltävään vuoteen verrattuna. Tämän vuoksi ensisynnyttäjien ikä oli hiukan korkeampi vuoteen 2018 verrattuna. Kymmenen vuoden aikana ensimmäisen lapsen saaneiden keski-ikä on noussut 1,4 vuotta (Findikaattori 2020).

Viime vuosikymmeninä myös suomalaisten parisuhteet ovat muuttuneet. Avioituvuus on ollut laskussa jo 1970-luvulta lähtien ja avioliittoon hakeutuvien ikä on noussut, mutta avioliitot ovat sen sijaan yleistyneet entisestään. Parisuhteessa olevien määrä on kuitenkin siten säilynyt lähes ennallaan, vaikka avioliitot ovat vähentyneet. Eronneisuus on kuitenkin lisääntynyt ja lähes puolet avioliitoista päättyy eroon ja avioliitoista vielä tätä useampi (Kestilä & Martelin 2018, 32).

Euroopan komissio on esittänyt syntyvyyden alenemisen syiksi muutokset työelämässä ja työelämään siirtymisessä. Lisäksi asumisen korkea hintataso ja riittämättömät perhepoliittiset tuet vaikuttavat syntyvyyden laskuun. Väestön uusiutumisen ja talouskasvun jatkumisen näkökulmasta syntyvyyden nostamisessa tulisi komission mukaan keskittyä maahanmuuton ja työelämään osallistumisen lisäämiseen. (Sutela 2012, 34). Globaalista näkökulmasta tarkasteltuna voidaan kenties kuitenkin kyseenalaistaa, onko väestön tason ylläpitäminen nykyisen tasoisena tavoiteltavaa, sillä väestönkasvu on jakautunut maailmanlaajuisesti tarkasteltuna hyvin epätasaisesti.

Suomi on pysytellyt vielä Euroopan maiden kärkipäässä, mitä tulee kokonaishedelmällisyyslukuun. Tämä on ainakin jossain määrin Suomen lapsiperheitä tukevan sosiaaliturvajärjestelmän ansiota. Lapsiperheille suunnattuja palveluita ja muita yhteiskunnan tarjoamaa tukea on kuitenkin jouduttu leikkaamaan 1990-luvulta alkaen. Samaan aikaan työmarkkinatilanne on muuttunut yhä epävakammaksi ja tuloerot ovat kasvaneet. Onkin havaittu, että määräaikaissa työsuhteissa olevat nuoret aikuiset kokevat lastenhankinnan ajankohtaiseksi myöhemmin, kuin pysyvissä työsuhteissa olevat (Sutela 2012, 36).

Perheen perustamista ja lastenhankintaa lykätään kehittyneissä maissa yhä useammin. Lasten hankinnan lykkäämistä käsittelevissä tutkimuksissa on havaittu, että lasten hankintaa pidetään edelleen osana niin sanotusti normaalina pidettävää elämäntilannetta, mutta lapsia halutaan saada vasta sitten, kun oma elämäntilanne on taloudellisesti sekä muiltakin osin vakaa. Nuoruuden pidentyminen ja aikuisuuteen siirtymisen yksilöllistyminen ovat osaltaan vaikuttaneet perheen perustamisen siirtymiseen myöhemmäksi. Lisäksi huoli työelämän vakaudesta on tyypillisesti havaittu lastenhankintaa lykkääväksi tekijäksi. Huono taloudellinen tilanne luo useimmiten epävarmuutta lastenhankintaan ja voi jopa johtaa perheellistymisodotuksista luopumiseen. Lastenhankintaa hidastaa entisestään myös se, jos itselle asetetut taloudelliset ja sosiaaliset kriteerit koetaan saavuttamattomiksi (Alakärppä 2020, 9).

Eurooppalaisia koskevassa tutkimuksessa korkea ja jatkuva työttömyys oli yhteydessä lasten hankkimisen viivästymiseen tai jopa siitä luopumiseen. Lapsettomuuden valinta onkin lisääntynyt erityisesti matalasti koulutettujen naisten keskuudessa. Toisaalta myös korkeasti koulutettujen naisten lasten hankinnan on todettu viivästyvän taloudellisesti epävakaina aikoina. Sen sijaan aiempien tutkimuksen mukaan kaikki vakituksessa työsuhteessa olleet halusivat saada lapsia (Alakärppä 2020, 10). Samaan tapaan työsuhteen tyypillä havaittiin olevan vaikutusta perheen perustamiseen: määräaikaissa työsuhteessa olevat naiset perheellistyivät keskimäärin myöhemmin, kuin pysyvässä työsuhteessa työskennelleet (Alakärppä 2020, 3). Onkin varsin

yleistä, että nuorena perustetun perheen pelätään aiheuttavan urakehityksen hiipumista sekä sitä myötä myös alemmaa elintasoja (Perhebarometri 2017).

Tutkimusten mukaan nuoruus pitenee ja aikuisuuteen siirtyminen tapahtuu myöhemmin ja yksilöllisemmin. Aikuisuutta pidetään rajoitteena spontaanien mahdollisuuksien toteuttamiselle ja vapauden tavoittelusta on tullut pidentyneeseen nuoruuteen kytkeytyvä normi (Alakärppä 2020, 2, Perhebarometri 2017). Perheen perustamista pidetään edelleen yhtenä elämän kärkitavoitteista, mutta sen lisäksi nuoret aikuiset haalivat mahdollisuuttaan uusiin kokemuksiin ja esimerkiksi matkusteluun (Alakärppä 2020, 2). Usein perheen perustamisen nähdäänkin vaativan tästä elämäntyylistä luopumista (Alakärppä 2020, 9). Myös lapsettomuus on noussut merkittävälle tasolle 35-vuotiaiden kohdalla: jopa naisten kohdalla 44 prosenttia ja miesten kohdalla 29 prosenttia on valinnut lapsettomuuden tai on tahattomasti lapsettomia. Perheettömyyteen liittyy paljon myös eriarvoisuutta ja sitä esiintyy usein yksilöillä, joiden edellytykset vaikuttaa omaan elämäntyyliin ovat puutteelliset (Neferblog 2019). Väestön ikääntyminen ja julkisen talouden kestävyys ovat aiheuttaneet huolta syntyvyyden laskiessa, minkä vuoksi lasten hankinnan lykkäämistä käsittelevälle tutkimukselle on ollut erityistä tarvetta (Alakärppä 2020, 5).

2.3 Kokonaishedelmällisyys Suomessa

Syntyvyyden lasku on ollut enenevässä määrin lisääntyvää vuoteen 2020 asti. Esimerkiksi vuonna 2016 Suomessa syntyi 52 814 lasta, joka on 2 658 lasta eli 4,8 prosenttia vähemmän kuin edeltävänä vuonna. Vastaavaa vuosittaista laskua syntyvyydessä ei ole tapahtunut 1970- luvun alun jälkeen. (Findikaattori, 2017). Vuonna 2020 lähes kymmenen vuotta kestänyt syntyvyyden lasku pysähtyi. Lapsia syntyi 46 463 vuonna 2020, mikä on 850 lasta edeltävää vuotta enemmän. Vuoden 2020 mukaan suomalainen nainen saisi siten keskimäärin 1,37 lasta (Findikaattori, 2021).

Kokonaishedelmällisyys kuvaa sen sijaan syntyvyyden kehitystä syntyneiden lasten määrää tarkemmin. Kokonaishedelmällisyysluvun tarkastelu mahdollistaa äitien ikäluokkien ja niissä tapahtuneiden huomioimisen (Väestöliitto 2021). Kokonaishedelmällisyysluku kuvaa sitä, kuinka monta elävää lasta 15-49- vuotias nainen saisi keskimäärin elämänsä aikana. Taustaoletuksena tarkastelussa on, että kaikki hedelmällisessä iässä olevat naiset synnyttäisivät samaan tapaan tarkasteltavana vuonna. Tarkastelussa ei oteta huomioon ennen hedelmällisen iän loppua kuolevia naisia tai yli 50-vuotiaita naisia. (Sutela 2012, 35). Jos maahanmuuttoa ei oteta tarkastelussa huomioon, tulisi kehittyneissä maissa asuvien naisten saada vähintään 2.1 lasta, jotta väestön

uusiutuminen pysyisi ennallaan (Eurostat 2017). Tätä kuvaava nettouusiutumisluku alittui kuitenkin Suomessa jo 1960-luvulla, kuten monissa muissakin teollistuneissa maissa (Sutela 2012, 35).

Suomen väestön kehitys ei ole juurikaan poikennut muista Euroopan maista.

Kokonaishedelmällisyysluku nousi Euroopassa luvusta 1,46 vuonna 2001 ja 2002 jopa 1,62:een vuoteen 2010 mennessä. On kuitenkin kiinnostavaa, että tällä aikavälillä myös naisten synnytysikä on noussut. Vuonna 2001 keskimääräinen äidiktuloikä oli 29 vuotta, kun vuonna 2020 se on noussut 31,3 vuoteen. Kokonaishedelmällisyysluvun nousua voidaan selittää synnytyksiä nousulla, sillä syntyvyys lähti sen laskun jälkeen uudelleen nousuun (Eurostat 2017). Vuosien 2011 ja 2019 välillä syntyvyys laski Suomessa 1,87 lapsesta 1,35 lapseen naista kohti. Vuoden 2019 lukema on Suomessa mitatuista matalin, jonka jälkeen syntyvyys on noussut hieman vuodesta 2020 alkaen. Hedelmällisyysluku oli noussut eniten 30-34-vuotiailla naisilla sekä hiukan 25-29-vuotiailla ja 35-40-vuotiailla. Sen sijaan 40-49-vuotiaiden hedelmällisyysluku pysyi ennallaan, mutta laski hieman 20-24 ja alle 20-vuotiailla (Tilastokeskus 2021).

Suomalaisten ensimmäistä kertaa äidiksi tulevien keski-ikä oli noussut Euroopan korkeimpien joukkoon vuoden 2016 tietojen mukaan (Tilastokeskus, 2016). Vuonna 2020 ensisynnyttäjien keski-ikä oli 29,7 eli 0,1 vuotta enemmän kuin edeltävänä vuonna. Vanhemmaksitulojaan nousu hidastui hieman vuonna 2020, sekä miehillä että naisilla. Syntyvyyden laskun taittumisesta huolimatta esikoisten syntyminen pysyi ennallaan. Sen sijaan kasvua tapahtui 2., 3. ja 4. lasten kohdalla (Tilastokeskus 2021). Ensisynnyttäjien keski-ikä on noussut entisestään samaan aikaan, kun syntyvyys on ollut aiempaa vähäisempää 20-34-vuotiaiden joukossa. Lapsia on saatu viime vuosina kaikista eniten 30-34-vuotiaiden ryhmässä, mutta ero on pieni 25-29-vuotiaiden ikäryhmään verrattuna. Edellä mainittuja ryhmiä vähemmän lapsia ovat saaneet 35-39-vuotiaat ja 20-24 vuotiaat. Nuorimmassa ikäryhmässä syntyvyys on kuitenkin laskenut tasaisesti viime vuosikymmeninä, kun taas 40-44-vuotiaiden lasten saanti on lisääntynyt tasaisesti neljänkymmentä vuotta ennen vuotta 2020 (Tilastokeskus 2016).

Syntyvyys on laskenut Suomessa tasaisesti niin maaseutu- kuin myös kaupunkialueilla vuoteen 2020 asti. Syntyvyyden muutoksissa on Suomessa kuitenkin myös selviä eroja alueittain. Syntyvyys on huomattavasti korkeampaa maaseutualueilla, vaikkakin kaupungistumisen myötä sen vaikutus koko maan syntyvyyteen on laskenut. Yhteensä 78 prosenttia lapsista syntyi kaupunkialueille vuonna 2019 (Tilastokeskus 2021). Uudenmaan kokonaishedelmällisyysluku on maakuntien vertailun pienin 1,30. Tästä huolimatta määrällisesti eniten lapsia syntyy Uudellamaalla, vuonna 2019 35 prosenttia syntyneistä. Tämä viestii Suomen kaupungistumiskehityksestä ja synnytysikäisten asutuksen keskittymisestä pääkaupunkiseudulle (Tilastokeskus 2021).

2.4 Alhainen syntyvyys ja väestön ikääntyminen

Syntyvyyden tutkimisesta ollaan oltu erityisen kiinnostuneita viime vuosina sen vuoksi, että Suomen huoltosuhteen kehittyminen on herättänyt huolta. Keskustelu syntyvyyden laskusta on siten kytkeytynyt vääjäämättä keskusteluun väestön ikääntymisestä. (Ruotsalainen 2013, 24). Kun hedelmällinen väestö vähenee, tarkoittaa se myös sitä, että syntyvyys laskee. Eurooppalaisittain vertailtuna Suomen kokonaishedelmällisyys on ollut suhteellisen korkealla tasolla, mutta tämä ei korjaa sitä, että väestö ikääntyy Suomessa nopeammin, kuin muissa Euroopan maissa (Lainiala 2010, 8). Suomalaiset elävät aiempaa vanhemmaksi ja lapsia syntyy vähemmän, joka johtaa työikäisen väestönosan kutistumiseen.

Pitkään jatkunut syntyvyyden lasku on siis nostanut väestörakenteeseen liittyvät ongelmat osaksi julkista keskustelua. Tämä onkin herättänyt esiin kysymyksen siitä, voiko valtiovalta pyrkiä vaikuttamaan syntyvyyden lisäämiseen erilaisin keinoin. Perheellistymistä ja lastenhankintaa pidetään vahvasti yksilön henkilökohtaisena päätöksenä, minkä vuoksi kysymys ei ole yksinkertainen. Vaikka syntyvyys on lähtenyt vuonna 2020 hienoiseen nousuun, on edelleen odotettavissa, että huoltosuhde tulee heikkenemään. Syntyvyys laski vuonna 2019 Suomessa kaikkien aikojen matalimmalle tasolle, minkä vuoksi syntyvyyden hidas nousu ei tule vielä pitkään aikaan tavoittamaan väestön uusiutumislukua eli 2,1 lasta naista kohden. Lisäksi on vielä vaikea ennustaa, johtavatko mahdolliset kulttuuriset ja lastensaantitoiveiden muutokset ylipäättään matalampiin lapsilukuihin Suomessa.

3. Syyt syntyvyyden laskun taustalla

Aikustumisen ja perheellistymisen siirtymisen yhä myöhemmäksi on havaittu johtuvan rakenteellisista ja kulttuurisista syistä. Kulttuurisesti tarkasteltuna Suomessa lasten hankinnan väheneminen on alkanut ensimmäisen kerran 1800-luvulla, jolloin lapsikuolleisuus alkoi vähetä johtaen suurten hankittujen lapsimäärien kutistumiseen (Sutela 2012, 35). 1960-luvulla alkoi sen sijaan sosiaalinen mullistus, jonka myötä käsitys avioliitoista ja perheistä muuttui. Nykypäivänä avioliittoa ei nähdä automaattisesti lasten hankintaan johtavana askeleena. Arvot ja normit ovat aikojen saatossa muuttuneet siten, ettei avioliittoa hankita enää oman taloudellisen selviytymisen turvaksi tai perinteisten tapojen vuoksi. Nuorilla perheen kaltaisia suhteita on sen sijaan muodostunut yhä enemmän työ- ja opiskeluyhteisöissä (Miettinen 2015, 20).

Rakenteellisia syitä tarkastelevan näkökulman mukaan perheellistymistä koskevia muutoksia selittää ennen kaikkea työmarkkinoiden epävarmuus. Tämä puolestaan vaikuttaa siihen, ettei pitkän aikavälin suunnitelmia uskalleta tehdä enää samaan tapaan kuin ennen. Opiskeluihin, työelämään ja avioliittoon siirrytään myöhemmin kuin aikaisemmin, joka myöhentää myös lastenhankintaan ryhtymistä. Syntyvyyden laskua voidaankin selittää sillä, että kehittyneissä maissa kulttuuri on yksilöllistynyt (Pietiläinen 2013, 95). Yksilöllistymisen myötä erilaisten elämänvalintojen tekeminen koetaan aiempaa haastavammaksi yksilöllisten valintojen ollessa loputtomia. Lasten hankinta vaatii toki pitkäjänteistä ja monipuolista pohdintaa, sillä se edellyttää vastuunkantoa ja sitoutumista lapsen hoitamiseen ja kasvattamiseen. Lasten hankintaan ei siis ryhdytä enää pelkkien sosiaalisten odotusten vuoksi, vaan sitä harkitaan huolellisesti ennen päätöksen tekemistä (Pietiläinen 2013, 95).

Epävarmuuden kokemus vaikuttaa lastenhankintaan kahdella tapaa. Nykypäivänä nuoret aikuiset toivovat saavuttavansa esimerkiksi vakaan työmarkkina-aseman ja parisuhteen ennen lasten hankintaan ryhtymistä. Toisaalta taas työmarkkinoiden suosiossa määräaikaissuusia ja kilpailun kovetessa vakaan työmarkkina-aseman saavuttaminen voi olla yhä suurempi haaste, joka johtaa usein perheellistymisen lykkääntymiseen (Sutela 2012, 36). Sitä vastoin kaikista vähiten kouluttautuneet ja epävarmimmassa työmarkkina-asemassa olevat nuoret naiset hankkivat lapsia muita nuorempana. Työmarkkina-aseman vaikutuksia lasten hankintaan tarkastellaan tarkemmin myöhemmissä luvuissa.

3.1 Arvojen muutos

Suomalaisten perheen arvostus on kasvanut 1990-luvulta alkaen. Perhettä arvostaa suurin osa avio- tai avioliitossa elävistä ihmisistä ja arvostus on lisääntynyt myös sinkkunaisten ja eronneiden miesten kohdalla (Lainiala 2010, 8). Suomalaisten lastenhankinnassa on kuitenkin havaittu kulttuurisia muutoksia. Vain yhtä lasta toivovia on yhä enemmän, kun taas yli kolmea lasta toivovia on aiempaa vähemmän (Sutela 2013, 35). Erityisen merkittävää on, että vapaaehtoisesti lapsettomia on jo lähes 15 prosenttia, kun aiemmin lapsettomuutta on toivonut vain 2-4-prosenttia suomalaisista (Miettinen 2015, 24).

Suomalaiset ovat 1950-luvulta saakka pitäneet ihanteellisimpana vaihtoehtona keskimäärin kahdesta kolmeen lasta. Kahta lasta toivovien osuus on edelleen suurin, mutta sekin on kutistunut 50 prosentista 45 prosenttiin (Perhebarometri 2017). Tutkimusten mukaan suomalaiset toivovat yhä pienempää lapsilukua. Ihanteellisena lapsilukuna pidettiin pitkään 2-2,5 lasta, mutta vuonna 2015 tehdyn tutkimuksen mukaan luku oli laskenut alle kahden. Vuonna 2018 keskimääräinen toivottu lapsiluku oli 2,1. Vaihtelu sukupolvien välillä on kuitenkin kasvanut, sillä 20-24-vuotiaiden ihanteellinen lapsiluku jäi selvästi alle kahden, kun taas 55-59-vuotiailla keskiarvo oli naisilla 2,51 ja miehillä 2,30 (Perhebarometri 2018). On hyvä ottaa huomioon, että ihmisten esittämä toivottu lapsiluku on usein hieman korkeampi, kuin toteutunut lapsiluku (Miettinen 2015, 23).

Ihanteellisen lapsiluvun sekä syntyvyyden laskun syynä voidaan pitää lapsettomuutta toivovien määrän kasvua. Lapsettomuutta toivovia on 20-29 vuotiaista lähes joka neljäs (Berg 2018). Matalat tulot, työttömyys, perusasteen koulutus, yksin asuminen ja pääkaupunkiseudulla asuminen ovat tekijöitä, jotka toistuvat lapsettomuutta toivovien keskuudessa (Miettinen 2015, 28). Suomalaisten lastenhankintaa voidaan kuvailla eriytyneeksi, sillä yhä useampi jää kokonaan lapsettomaksi, mutta samaan aikaan yli kolme lasta saavien naisten osuus on Pohjoismaisittain verrattain korkea (Sutela 2013, 34-37).

Lapsia toivotaan aiempaa vähemmän heikommassa asemassa olevissa väestöryhmissä.

Lapsettomuuteen suhtaudutaan myönteisesti ja sitä toivotaan erityisesti nuorten keskuudessa, jotka ovat matalasti koulutettuja ja heikossa työmarkkina-asemassa. Toisaalta toivottu ja myös ei-toivottu lapsettomuus on yleistä, kun tarkastellaan vastaavassa tilanteessa olevia yli 45-vuotiaita (Miettinen 2015, 28). On myös mahdollista, että lastenhankintaa on näissä ryhmissä lykätty epävakaa taloudellisen tai työtilanteen vuoksi, jonka vuoksi ei-toivottu lapsettomuus johtuisi biologisten syiden sijaan ensisijaisesti yhteiskunnallisista syistä. On vaikeaa sanoa, johtuvatko vapaaehtoiseen lapsettomuuteen liittyvät muutokset siitä, että lapsettomuutta ihannoidaan, vai johtuvatko ne epävakaa elämäntilanteesta, kuten työttömyydestä johtuvasta epävarmuudesta lastenhankintaa

kohtaan. Tällöin lastenhankinnasta luopumista selittäisi eriarvoistumisesta johtuvat päätökset. Lapsen saamisen on todettu aiemmissä tutkimuksissa merkitsevän nuorille aikuisille nuoruuden loppumista. Aiemmin aikuistumiseen liittyneet elämänvaiheet koetaan usein nykypäivänä aiempaa myöhemmin ja omassa tahdissa. Postmodernissa maailmassa onkin yhä tavallisempaa, että nuoruutta halutaan vaalia mahdollisimman pitkään, jolloin kokemusten hankkiminen nousee usein perheenperustamiseen nähden etusijalle (Paajanen 2005, 10).

Suomessa tärkeimpiä perheen perustamista lykkääviä tekijöitä ovat kuitenkin olleet sopivan kumppanin puute, halu edetä uralla, elämäntyylin muuttumisen pelko, halu tehdä muita kiinnostavia asioita ennen lasten hankkimista sekä työtilanteen tai taloudellisen tilanteen epävarmuus. Työhön ja taloudelliseen tilanteeseen liittyvät seikat ovat erityisen tärkeitä toista ja sitä seuraavia lapsia suunniteltaessa (Lainiala 2010, 8). Yhä useampi suomalainen hankkii lapsia yli 30-vuotiaana, mutta alle 25-vuotiaat perheellistyvät yhä harvemmin (Paajanen 2015, 25).

Tutkimusten mukaan alle 25-vuotiaiden kohdalla yleisintä on yksin asuminen ja se, ettei tutkinoa ole suoritettu vielä loppuun (Paajanen 2005, 10). Jälkimodernin elämän tavoitteeksi näyttääkin nousseen mahdollisimman pitkä nuoruuden eläminen, jolloin omien mahdollisuuksien ja tavoitteiden saavuttamiselle varataan aiempaa enemmän aikaa. Koska yksilöllistyminen määrittää elämää yhä enemmän, ei yksilön iällä, sukupuolella ja sosiaaliluokalla ole yhtä suurta merkitystä sille, millaiseksi elämänkulku muotoutuu (Pekkola 2015, 17). Tätä on edesauttanut myös se, että Suomessa perinteet ja uskonto eivät enää merkittävästi vaikuta yksilöiden päätöksentekoon (Paajanen 2005, 9). Koska lastenhankinta on myöhentynyt lapsia syntyy nykyisin huomattavasti aiempaa enemmän 35-39-vuotiaille naisille. Jos verrataan kehitystä aiempaan, vuonna 1990 ensimmäisen lapsen tässä ryhmässä sai 6 naista tuhannesta, kun vuoteen 2016 luku oli noussut 14:ään (Tilastokeskus 2018).

Suomalaisten lapsitoiveissa on siis tapahtunut merkittäviä muutoksia viimeisen kymmenen vuoden aikana. Lasten saantia toivovat yksilöt toivovat aiempaa pienempää lapsilukua ja saavat lapsia entistä myöhemmin. Samaan aikaan vapaaehtoisesti lapsettomien määrä on ollut kasvussa. Aiempien tutkimusten mukaan toteutunut lapsiluku jää tyypillisesti toivottua lapsilukua pienemmäksi (Berg 2018). Kansainvälisesti vertailtuna lapsettomien määrä on Suomessa maailman korkeimpien joukossa ja sen odotetaan jatkavan kasvuaan. Nykyisen nuorten aikuisten sukupolven voidaan mahdollisesti odottaa siis hankkivan aiempaa vähemmän lapsia (Rotkirch 2020).

3.2 Työaseman ja kouluttautumisen vaikutus perheellistymiseen

Lasten hankintaan on vaikuttanut myös merkittävästi naisten kouluttautuminen ja työasema. Yhä useammat suomalaiset naiset hankkivat korkeakoulutuksen, joka jo itsessään nostaa äidiksi tuloikää. Tutkimusten mukaan nuoret aikuiset toivovat elämäänsä vakautta ja opintojen toivotaan olevan suoritettuna ennen lastenhankintaa. Korkeakoulutuksen myötä naiset myös työskentelevät yhä korkeammassa asemassa kuin aiemmin. Naisten työnteon on Suomessa mahdollistanut niin kehittynyt varhaiskasvatusjärjestelmä, kuin myös molemmille vanhemmille jaettavat perhevapaat. Vaikka Suomessa äitejä ja lapsiperheitä tuetaan, on syntyvyys silti ollut laskussa ja äidiksi tuloikä nousussa. Tähän on monia syitä, jotka johtuvat työelämän muutoksista ja vaikuttavat työn kuormittavuuteen ja vaativuuteen. Tämä puolestaan vaikeuttaa työn ja perheen yhteensovittamista, kun aikaa pitäisi jäädä myös työstä palautumiseen (Sutela 2013, 23).

Taloustieteellisten teorioiden mukaan naiset kokevat lastenhankinnan aiempaa vähemmän houkuttelevaksi kohonneen koulutustason sekä työmarkkina-aseman vuoksi. Näiden syiden vuoksi naisten ajasta on taloustieteellisen näkökulman mukaan tullut arvokkaampaa rahallisesti mitattuna, jolloin inhimillisen pääoman ja tulotason ollessa korkea nainen menettää enemmän ollessaan vanhempainvapaiden vuoksi poissa työelämästä (Pietiläinen 2013, 95). Työmarkkina-asema vaikuttaa tutkimusten mukaan lasten hankintaan siten, että naisten lapsettomuus lisääntyy ja usean lapsen hankkiminen laskee koulutuksen lisääntyessä. Miesten kohdalla tulos on puolestaan päinvastainen, eli korkeakoulutus kasvattaa lasten määrää ja lisäksi lisää parisuhteen todennäköisyyttä (Väestöntutkimuslaitos 2020). Sen sijaan lapsettomuus on yleisintä työntekijäammateissa työskentelevillä ja he ovat muita useammin myös sinkkuja (Pietiläinen 2013, 91).

Määräaikaiset työsuhteet ovat olleet tyypillisesti yleisempiä naisvaltaisilla aloilla, kuten opetuksessa ja hoitoalalla. Työsuhteen määräaikaisuus ei tutkimusten mukaan kannusta lasten hankintaan, mutta ei myöskään ennakoiki koko loppuelämän lapsettomuutta. On kuitenkin todettu, että mitä epävarmemmassa työasemassa yksilö on, sitä varhaisemmin lastenhankintaan ryhdytään. Tällä tavoin pyritään mahdollisesti lisäämään elämästä puuttuvaa vakautta (Pietiläinen 2013, 94). Kansainvälisissä tutkimuksissa työn ja perhe-elämän yhteensovittamisen hankaluutta on pidetty yhtenä tärkeimmistä tekijöistä lapsettomuuden ja pienenevien lapsilukujen taustalla (Pietiläinen 2013, 83). Tämän lisäksi lastenhankintaa siirretään myöhempään elämänvaiheeseen työhön liittyvistä syistä yhä useammin ja erityisesti naiset pohtivat lastenhankinnan vaikutuksia omaan työuraansa. (Pietiläinen 2013, 87).

Syntyvyyden lasku reagoi myös talouden vaihteluihin. Taloudellisen taantumun alkaessa 90-luvulla hedelmällisyys lähti pitkän laskun jälkeen lievään nousuun. 90-luvun lama vaikutti siihen, että ensimmäisen lapsen hankintaa siirrettiin myöhemmäksi. Samaan aikaan kuitenkin sitä seuraavien lasten hankinta lisääntyi. Tämän vuoksi vaikutukset kokonaishedelmällisyyteen eivät olleet yhtä rajuja, kuin 2000-luvulla, jolloin syntyvyys laski alle 25-vuotiaiden ryhmän lisäksi 25-29-vuotiaiden ja 30-34-vuotiaiden kohdalla (Miettinen 2015, 17). Taantumukset ovat tyypillisesti huonontaneet erityisesti nuorten aikuisten työmarkkina-asemaa. Suomessa nuorten 20-24-vuotiaiden ikäryhmään kuuluvien aikuisten 20-24-vuotiaiden työttömyysaste on noussut. Työttömyyden lisääntymisen lisäksi myös pätikätyöt ja määräaikaisten työsuhteiden solmiminen ovat lisääntyneet nuorten aikuisten kohdalla (Miettinen 2015, 15).

Syntyvyys on reagoinut taloudellisiin taantumiin samaan tapaan koko Euroopassa 20-29-vuotiaiden kohdalla. Suomen erityispiirteisiin kuuluu kuitenkin, että taantumukset ovat vaikuttaneet myös 30-34-vuotiaiden lasten hankintaan. (Miettinen 2015, 24). Tämän lisäksi 35-39-vuotiaat eivät ole hankkineet lapsia korjataksean laman aikana heikentyntä syntyvyyttä. 2000-luvulla taloudellinen taantuma vaikutti lasten hankintaan kaikissa ikäryhmissä ja laskenut myös ensimmäistä lasta seuraavien lasten hankintaa 31-35-vuotiaiden kohdalla (Miettinen 2015, 26-28).

Työmarkkinoiden epävarmuuden on havaittu saavan nuoret siirtämään kauaskantoisten päätösten tekemistä, jollaisena lastenhankintaakin voidaan epäroimättä pitää. Lastenhankinnan nähdään edellyttävän elämäntilanteen vakautta ja tiettyjen elämän tavoitteiden saavuttamista. Tästä viestii myös se, että ihanteellinen vanhemmaksituloikä nousee selvästi koulutustason kasvaessa. Perusasteen koulutuksen saaneiden naisten ihanteelliseksi määrittelemä vanhemmaksituloikä on keskimäärin 23 vuotta, miesten puolestaan 28,5 vuotta. Ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden naisten ja miesten kohdalla ihanteena pidetään 32-vuoden ikää. Naisten kohdalla ero alimman ja korkeimman koulutusasteen ihanteiden kohdalla on siis lähes kymmenen vuotta, kun taas miesten kohdalla erot ovat kapeammat (Perhebarometri 2017). On mahdollista, että korkeakoulutettujen naisten kohdalla ihanteellista vanhemmaksituloikää nostavat uratoiveet ja tavoite kiinnittyä työelämään opintojen jälkeen ennen lastenhankintaa.

3.3 Perhepolitiikka

Lasten hankintaan on pyritty kannustamaan erilaisin perhepoliittisin keinoin. Perhepolitiikalla on erityisesti haluttu edistää sukupuolten välistä tasa-arvoa, sillä lasten hankinta saattaa vaikuttaa erityisesti naisten työuralla etenemiseen ja saattaa heidät miehiin nähden eriarvoiseen asemaan

työelämässä. Suomessa työn ja perheen yhteensovittamista on tuettu perhepoliittisin keinoin esimerkiksi julkisen varhaiskasvatuksen keinoin, joka on mahdollistanut naisten töihin paluun lastensaannin jälkeen. Nuoret perheet pitävät tärkeänä, että yhteiskunta tukee perheitä erilaisin taloudellisin etuuksin. Iäkkäämmät perheelliset sen sijaan pitävät tärkeänä, että perheen ja työn yhteensovittamista tuetaan parhain mahdollisin keinoin (Paaajanen 2005, 17). Tämä voi viestiä nuorten ja iäkkäämpien vanhempien välisestä eroista työmarkkina-asemassa. Perhepolitiikassa ei olla tyypillisesti huomioitu nuorena perheellistyviä, josta esimerkkejä ovat muun muassa ansiosidonnainen äitiyspäiväraahajärjestelmä, jolloin nuorilla etuuden määrä jää usein matalaksi heikomman työmarkkina-aseman vuoksi. Tämän lisäksi opintojen joustamattomuus lasten hankinnan kohdalla sekä entistä vaativampi työtahti eivät aiempien tutkimusten mukaan ainakaan edistä nuorten perheellistymistä. Kuitenkin vakaassa työasemassa olevien naisten kohdalla äitiys- ja vanhempainrahan ansiosidonnaisuus laskee töistä poissaolon hintaa. Tämä huomioon ottaen naisten työhön kiinnittymistä voidaan ennemminkin pitää lastensaantia edistävänä kuin sitä lykkäävänä tekijänä (Pietiläinen 95, 2013).

Suomea on pidetty malliesimerkkinä naisten työllistymisen tukemisessa, sillä naisten työelämään osallistumisesta ja korkeakoulutuksesta huolimatta myös syntyvyys on ollut kohtalaisella tasolla. Toimivalla perhepolitiikalla onkin mahdollista lisätä syntyvyyttä, kun esimerkiksi synnytysvälit ovat lyhyempiä. Suomessa kaikille kansalaisille tarjottava sosiaaliturva on ollut merkittävä syntyvyyttä tukeva perhepoliittinen saavutus (Miettinen 2015, 20). Perhepolitiikan avulla tulisi pyrkiä siihen, että suomalaiset kokisivat mahdolliseksi omien lastenhankintaa koskevien toiveiden tavoittamisen. Koska opinnot aloitetaan yhä myöhemmällä iällä ja sitä myötä myös työelämään siirtyminen viivästyy. Lapsia halutaan tyypillisesti hankkia silloin, kun oma elämä on vakaalla pohjalla, joka kuitenkin tällä hetkellä on yksi syistä syntyvyyden laskuun. Tämän vuoksi huomio tulisi kiinnittää mahdollisuuksiin tukea lasten hankintaa jo siinä vaiheessa, kun opinnot ovat mahdollisesti vielä kesken tai työura on vielä alussa (Miettinen 2008, 18).

4. Metodi ja aineisto

Tässä luvussa esittelen käyttämäni tutkimusmetodia, teoriaa sekä aineistoa. Näiden lisäksi arvioin lopuksi tutkielmani eettisyyteen sekä luotettavuuteen liittyviä tekijöitä, jotka on otettava huomioon aineistoa analysoitaessa. Tutkimusmenetelmäksi olen valinnut sisällönanalyysin, joka sopii kaikkien laadullisen tutkimuksen perinteiden menetelmäksi. Sitä voidaan pitää tutkimusmetodin lisäksi myös teoreettisena viitekehyksenä, joka sopii monenlaisiin analyysikokonaisuuksiin ja toimii monien muiden analyysimenetelmien perustana. Sisällönanalyysi kuuluu laadullisen tutkimuksen analyysimenetelmien ryhmään, jossa teorian soveltaminen ei ole välttämätöntä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91). Omassa tutkielmassani, olen kuitenkin soveltanut teoriapohjaa analyysimenetelmään. Analysoin perheellistymistä koskevaa keskustelua sisällönanalyysin sekä sosiaalisen konstruktionismin avulla.

4.1 Sisällönanalyysin teoreettinen kuvaus

Tutkimuksen analysointimenetelmänä käytettiin laadullisen tutkimuksen aineistolähtöistä sisällönanalyysia, jolla tarkoitetaan pelkistetysti teorian rakentamista empiirisestä aineistosta lähtien. Aineistolähtöisen analyysin avulla voidaan hankkia perustietoa jonkin ilmiön olemuksesta (Eskola & Suoranta 2003, 19). Sisällönanalyysiin tarvitaan rajattu tekstimuotoinen aineisto, johon syvennyttään yksityiskohtaisesti (Krippendorff 2013, 17). Sisällönanalyysin avulla aineisto luokitellaan eri kategorioihin ja teemoihin, minkä vuoksi se sopii hyvin tutkielmani analyysimenetelmäksi. Sisällön analyysi tulee kuitenkin erottaa sisällön erittelystä, jonka avulla aineistoa analysoidaan kvantitatiivisesti, kun taas sisällönanalyysissä aineistoa eritellään sanallisesti (Tuomi & Sarajärvi 2009, 105-106).

Kvalitatiivinen tutkimus poikkeaa selvästi tilastollisesta tutkimuksesta, jossa yksittäiset poikkeukset yleisestä säännöstä ovat sallittuja. Laadullisessa tutkimuksessa pyritään hahmottamaan jonkin tietyn tutkimuskohteeksi valikoituneen kokonaisuuden rakennetta, minkä vuoksi argumentaatio ei rakennu yksittäisten muuttujien, kuten yksilöiden eroihin. Sen sijaan kaikki tutkimuskysymykseen liittyvät luotettaviksi katsotut yksityiskohdat tulee pystyä esittämään siten, etteivät ne ole ristiriidassa tulkinnan kanssa. Tilastollisesta analyysistä poiketen laadullisen analyysin tulkintojen perusteeksi eivät kelpaa tilastolliset todennäköisyydet, mikä johtuu osittain aineistojen pienemmästä koosta, jolloin yksilöiden väliset erot eivät nousisi tilastollisesti merkittäviksi (Alasuutari 2011, luku 2).

Aineiston pelkistämisen jälkeen alkaa varsinainen tutkimusongelman ratkaiseminen, jossa apuna käytetään aiempaa tutkimusta ja kirjallisuutta. Tässä vaiheessa esiin nousevat uudet kysymyksenasettelut johtavat usein aineiston osittaiseen uudelleen pelkistämiseen. Mitä enemmän tutkimuskysymyksen selvittämiseen käytetään hyödyksi muita tutkimuksia ja teoriakirjallisuutta, sitä todennäköisemmin päästään myös mielekkääseen lopputulokseen. Tieteellinen tutkimus ei pysty koskaan saavuttamaan täydellistä varmuutta, mutta useiden ”johtolankojen” käyttäminen tutkimuksessa auttaa pääsemään lopputulokseen, joka ei ole vain yksi mahdollisista kuvauksista tutkittavasta ilmiöstä (Alasuutari 2011, luku 2).

Sisällönanalyysia voidaan kuvailla tutkijan, teoreettisten käsitysten ja aineiston väliseksi vuorovaikutukseksi, jossa aineistoon luodaan järjestystä, jotta tutkimuskysymyksiin vastaaminen olisi mahdollista. Aineistosta poimitaan siinä toistuvia teemoja, jotka toimivat aineistoa järjestelevinä merkitysjoukkoina. Niiden avulla aineistosta voidaan muodostaa toistuvia ja valideja päätelmiä. Aineistoa siis ikäänkuin pilkotaan pieniin osiin, joista se kootaan uudelleen tutkimuskysymyksiin vastaavaan muotoon. Analyysissä painottuu tutkijan rooli tulkinnan tuottajana, tutkimusaineiston koostajana ja uudelleen kokoajana. Tutkija siis herättää aineiston henkiin esittämällä sille kohdistuvia kysymyksiä, jotka nousevat esimerkiksi tutkimuskirjallisuudesta ja käsitteistä (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006).

Sisällönanalyysia voidaan hyödyntää kaikkien tekstimuotoisten aineistojen analysoimiseen. Menetelmässä käytettävät aineistot ovat yleensä suhteellisen pieniä ja niitä tarkastellaan yksityiskohtaisesti. Tällä menetelmällä tavoitteena on saada aikaan tutkittavasta aiheesta kuvaus tiiviissä ja yleisessä muodossa siten, ettei sen sisältämä informaatio muutu tai häviä (Tuomi & Sarajarvi, 103). Tulokseksi saatu tiivistetty kuvaus tutkittavasta ilmiöstä pyritään sitten liittämään laajempaan kontekstiin ja aikaisempiin tutkimustuloksiin (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Sisällönanalyysissa analyysi liikkuu suoraviivaisesti tekstin analyysissa, minkä vuoksi sitä voidaan käyttää yksin tai apuna muiden lähestymistapojen ja menetelmien ohella. Sisällönanalyysia on myös kritisoitu siitä, että se järjestelee aineiston, mutta jättää sen vaille johtopäätöksiä (Tuomi & Sarajarvi 2009). Sisällönanalyysi tulisi erottaa sisällön erittelystä, jossa tekstin sisältöä kuvataan kvantitatiivisesti, kun taas sisällönanalyysissä aineistoa kuvaillaan sanallisesti (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Sisällönanalyysi ei edellytä teoreettista viitekehystä tai esioletuksia todellisuuden rakenteesta, ja sen peruseriaatteet eli toistuvuuden etsintä toistuu useissa muissa laadullisen tutkimuksen menetelmissä (Eskola & Suoranta 2003, luku 1).

Laadullisessa tutkimuksessa lähdetään liikkeelle hypoteesittomuudesta, jolla tarkoitetaan sitä, ettei tutkija aseta ennakko-olettamuksia tutkimuskohteesta tai tutkimustuloksista. On kuitenkin tiedostettava, että tutkijan tekemät havainnot ovat aina jossain määrin tulosta hänen aikaisemmista kokemuksistaan ja olettamuksistaan. Kokemuksista ei kuitenkaan tulisi muodostaa tutkimusta rajoittavia asetelmia ja aineistoa tulisi lähestyä mahdollisimman avoimin mielin tiedostaen omat ennakko-oletukset. Aineiston avulla tutkija pyrkii ennen kaikkea löytämään uusia näkökulmia sen sijaan, että pyrkisi sen avulla todentamaan omia ennakko-oletuksiaan (Eskola & Suoranta 2003, luku 1). Aineistolähtöisessä analyysissä analyysiyksiköt valitaan tutkimuksen tarkoituksen ja tutkimuskysymysten perusteella, jolloin tutkimusaineistosta luodaan teoreettinen kokonaisuus, joka ei ole etukäteen harkittu (Tuomi & Sarajärvi 2013, 95).

Tutkielmani tarkoituksena on selvittää sisällönanalyysin avulla millaisia merkityksiä Helsingin Sanomien syntyvyyttä ja perheenperustamista käsittelevien artikkelien kommentoijat antavat perheen perustamiselle. Sisällönanalyysi soveltuukin hyvin joukkotiedotusvälineiden tekstimuotoisten tai sellaiseksi muunnettujen aineistojen tutkimiseen (Tuomi & Sarajärvi 2013, 84). Sisällönanalyysin objektiivisuuden kannalta olennaista on, että aineisto jaetaan eri kategorioihin siten, että tutkijan omat asenteet, aiemmat havainnot, teoriat ja ennakko-oletukset tutkittavasta ilmiöstä vaikuttavat tutkimuksen kulkuun mahdollisimman vähän. Tätä pidetään myös yhtenä aineistolähtöisen sisällönanalyysin kompastuskivenä, sillä on kyseenalaista, voiko tutkija taata aineiston analyysin tapahtuvan ilman tutkijan omien ennakkoluulojen vaikutusta (Tuomi & Sarajärvi 2013, 88).

Tutkielmassa lähestyn aineistoa teemoittelemalla aineistoa ryhmiin erilaisten aiheiden mukaan. Näin pyrin vertailemaan aineistossa esiintyviä eri aihepiirejä (Tuomi & Sarajärvi 2013, 93). Teemoittelun avulla tavoitteenani on pelkistää aineistoa sekä etsiä aineistosta tutkimuskysymyksen kannalta olennaisimpia ja usein toistuvia asioita. Teemoittelulla tarkoitetaan siis pää- ja alateemojen muodostamista aineistosta ja sen avulla voidaan vertailla millaisia eroavaisuuksia ja samankaltaisuuksia teksteistä löytyy. Tutkijan tehtävänä on myös tarkastella myös tekstin rivien välistä löytyviä merkityksiä, joita on mahdollista löytää aineiston tullessa tutuksi sitä useaan kertaan lukiessa. Aineistolähtöisessä lähestymistavassa tutkijan vastuulla on kuitenkin pitäytyä teemoissa, joita teksteissä oikeasti esiintyy. Tämä vaatiikin muodostettujen teemojen kriittistä arviointia tutkimuksen edetessä.

Laadullisessa tutkimuksessa korostuu merkityksen käsite, joka on olennainen osa ihmisen olemassaolon tapaa. Maailmaa hahmotetaan aina merkityksellistämisen prosessin ja

merkitysyhteyden kautta. Erilaiset kulttuurisesti jaetut merkitykset ovatkin usein muodostuneet jo luonnolliseksi osaksi arkielämäämme, emmekä usein arkielämässä kyseenalaista näitä merkityksiä. Merkitykset muodostavat sosiaalisen todellisuuden ja siitä muodostuneen opitun tavan, jonka avulla hahmotamme arkielämää. Tutkijan onkin mahdotonta irtautua täysin kulttuurisesti ja sosiaalisesti muodostuneista käsityksistään tutkittavasta aiheesta, mutta niiden tiedostaminen on tutkimuksenteon kannalta tärkeää. Eri ihmiset voivat antaa saman kulttuurin sisällä samoille ilmiöille erilaisia merkityksiä. Yhteisen ymmärtämisen mahdollistamiseksi todellisuuden hahmottamisen tulee kuitenkin olla riittävän yhtenäistä. Merkitysten ja tulkintojen tutkimisen tekeekin kiinnostavaksi se, kun merkitykset ja tulkinnat tutkittavasta ilmiöstä vaihtelevat (Eskola & Suoranta 2003, luku 2).

4.2 Sisällönanalyysin toteuttaminen tutkimusaineistolle

Aineiston käsittely aloitettiin aineistoa pelkistämällä. Aineiston pelkistämällä tarkoitetaan kaiken ylimääräisen, tutkimuskysymykseen liittymättömän karsimista aineistosta. Pelkistämällä aineistosta saatavaa informaatiota tiivistetään tai pilkkotaan osiin, jolloin aineistoa on helpompi käsitellä ja ottaa haltuun. Pyrkimyksenä on siis löytää tutkimuskysymyksen kannalta olennaiset ilmaukset litteroimalla tai koodaamalla. Aineiston analyysiyksiköiksi voidaan määritellä yksittäisiä sanoja, lauseita, lauseen osia tai ajatuskokonaisuuksia (Tuomi & Sarajärvi 2009, 109-110).

Tutkielmani aineisto oli jo valmiiksi tekstimuotoinen, joten analysointi aloitettiin pelkistämällä aineistoa. Kommenteissa esiintyvät tutkimuskysymykseen vastaavat virkkeet ja asiakokonaisuudet jaoteltiin niissä esiintyvien teemojen mukaan omiin ryhmiinsä.

Aineiston pelkistämisen jälkeen aineistosta eriteltyt alkuperäisilmaukset käytiin läpi yksityiskohtaisesti etsien niistä samankaltaisuuksia ja/tai eroavaisuuksia kuvaavia ilmauksia. Käsitteet, jotka kuvasivat samaa asiaa yhdistettiin omaksi luokakseen, joka nimettiin kuvaamaan luokan sisältöä mahdollisimman tarkasti. Käsitteiden ryhmittelyt muodostavat alaluokkia ja luokittelun edetessä alaluokkia yhdistelemällä muodostuu yläluokkia ja yläluokkia yhdistelemällä muodostuu pääluokkia. Pääluokille annetaan kuvaavan teeman mukaiset nimet ja lopuksi muodostetaan yhdistävä luokka, joka liittyy tutkimuskysymykseen. Ryhmittelyvaiheessa aineisto tiivistyy edelleen, sillä yksittäiset ilmaukset yhdistyvät yleisempiä käsitteitä kuvaaviin ryhmiin. Luokittelun perusteena käytetään esimerkiksi tutkimuskohteen piirrettä, ominaisuutta tai käsitystä. Ryhmittely toimii tutkimuksen perusrakennetta muodostavana vaiheena, jossa luodaan myös alustavia kuvauksia tutkimuskohteesta (Tuomi & Sarajärvi 2009, 110).

Viimeisessä aineistolähtöisen sisällönanalyysin vaiheessa eli käsitteellistämässä aineistosta luodaan teoreettisia käsitteitä tiivistämällä tutkittavan aiheen kannalta tärkeä tieto. Aineistossa esiintyvistä alkuperäiskäsitteistä kuvaavista ilmauksista edetään teoreettisiin käsitteisiin ja loppupäätelmiin. Käsitteellistämistä tehdään yhdistelemällä luokituksia mahdollisimman kauan kuitenkin siten, että yhteys aineiston alkuperäisdataan säilyy (Tuomi & Sarajärvi 2009, 111).

Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä tutkimustehtävään vastataan eri käsitteistä muodostettujen teoreettisten kokonaisuuksien avulla. Analyysin pohjana on siis tulkinta ja päättely, jossa empiirisestä aineistosta pyritään saamaan esiin tieteellisempää näkemystä tutkimuskohteesta luotujen käsitteiden avulla. Tutkija siis muodostaa aineistosta käsitteitä, joiden avulla hän luo kuvauksen tutkittavasta ilmiöstä. Teoriaa ja muodostettuja johtopäätöksiä peilataan koko tutkimusprosessin ajan käytettävissä olevaan aineistoon samalla uutta teoriaa muodostaen. Empiirisestä aineistosta saadaan teoreettisten käsitteiden avulla aikaiseksi käsitejärjestelmä tai teemat, jotka esittävät aineistoa. Tuloksissa näistä luokitteluista muodostetut käsitteet tai kategoriat sekä niiden kuvaamat sisällöt kuvataan yksityiskohtaisesti. Johtopäätöksissä pyritään ymmärtämään tutkittavien ilmiölle asettamat merkitykset. Tutkija pyrkiikin analyysin eri vaiheissa ymmärtämään tutkimuksen kohteitaan heidän näkökulmastaan käsin (Tuomi & Sarajärvi 2009, 113).

Luokittelun tai kategorioiden muodostamisen jälkeen aineistoa voidaan myös sisällönanalyysiä tehdessä kvantifioida. Tällä tavoin lasketaan, kuinka monta kertaa sama asia esiintyy aineistossa. Usein laadulliset aineistot ovat kuitenkin melko pieniä, minkä vuoksi aineiston kvantifioinnilla ei saada merkittävää lisätietoa tai näkökulmaa tutkimustuloksiin. Joissakin tutkimuksissa kvantifiointi voi kuitenkin olla tarpeellista pelkän laatuksen kuvailun lisäksi ja tuottaa merkittäviä tuloksia (Tuomi & Sarajärvi 2009, 120-122). Yksinkertaisimmillaan kvantifioinnilla voidaan tarkoittaa sitä, että aineistosta lasketaan, kuinka monta kertaa eri ilmaukset esiintyvät aineistossa.

Tutkielmassani tutkimusaineiston kvantifiointi aloitettiin jo aineiston ryhmittely- ja käsitteellistämävaiheessa. Muodostettujen käsitteiden esiintymistiheyttä seurattiin analyysin edetessä taulukoinnin avulla. Laadullisessa tutkimuksessa analyysi perustuu aina kuitenkin havaintojen absoluuttisuudelle, eli yksittäisten havaintojen pohjalta muodostetaan sääntöjä, jotka poikkeuksetta koskevat koko aineistoa. Tulosten argumentaatio ei voi siis perustua tilastollisiin yhteyksiin havaintoyksikköä kuvaavien muuttujien välillä. Tutkimusaineistossani havaintoja oli kuitenkin niin paljon, että niiden esittäminen suorina lainauksina ei olisi ollut edes mahdollista eikä mielekästä tutkimuksen raportoinnin kannalta (Alasuutari 2011, luku 10). Tämän vuoksi olen

antanut aineistossa esiintyvistä erityyppisistä havaintojen esiintymistavoista muutamia esimerkkejä. Olen esittänyt kaikki havainnot eri tyypeihin ryhmiteltynä alla olevassa taulukossa 1.

TAULUKKO 1 Syntyvyyttä koskevien tapausten jakautuminen aineistossa.

Negatiivinen perhepuhe ja vanhemmuuden vaatimukset	75
Perhepolitiikka	75
Työn ja perheen yhteensovittaminen	64
Yksilökeskeisyys	60
Epävarmuus tulevasta	57
Ilmastoahdistus	57
Väestörakenne	39
Kumppanin löytäminen	37
Koronaviruspandemia	20

Tapausten tyypittelyä ja laskemista ei voida vielä pitää kvantitatiivisena analyysinä, sillä määrällisiä suhteita ei pidetä tässä argumentoinnin perusteena. Taulukointi toimii tapana esitellä aineistoa, johon sisällönanalyysi perustuu. Tarkoituksena on siis osoittaa, että aineistoa käytetään systemaattisesti sen sijaan, että analyysi tapahtuisi intuitiivista tulkintaa tukevia tekstinäytteitä etsien analyysin jäädessä löyhäksi (Alasuutari 2011, luku 10).

4.3 Teoreettisena viitekehyksenä sosiaalinen konstruktioismi

Tutkielmassani teoriolla viitataan tutkimuksen viitekehykseen, eli tutkielmani teoreettiseen osuuteen. Yleisesti teoriaa tarvitaan tutkimuksenteon eri vaiheissa, kuten metodien, tutkimuksen eettisyyden sekä luotettavuuden hahmottamiseen. Teorian ja viitekehyksen käsitteitä voidaan tämän tutkielman yhteydessä pitää toistensa synonyymeina, sillä ne molemmat muodostuvat käsitteistä ja niiden merkityssuhteista. Viitekehys muodostuu tutkimusta ohjaavasta metodologiasta sekä ilmiöön liittyvistä ennakkotiedoista. Tämä jako ohjaa myös ymmärrystä siitä, mikä merkitys teorialla on laadullisessa tutkimuksessa (Tuomi & Sarajärvi 2013, luku 1.1.1).

Tuomen ja Sarajärven (2013, luku 1.1.2) mukaan kaiken tutkimuksen tulisi sisältää ihmisen suorittamaa henkistä tarkastelua, eli olla teoreettista. Kuitenkaan pelkkä metodi ja sen osaava käyttö ei yksin tarkoita, että kyseessä olisi tieteen kriteerit täyttävä tutkimus. Niin laadullisessa kuin määrällisessäkin tutkimuksessa havaintojen teoriapitoisuudella on merkitystä. Tutkimuksen tuloksiin vaikuttavat tällöin siis, millainen ennakkokäsitys henkilöllä on tutkittavasta ilmiöstä,

miten tutkittavaa aihetta merkityksellistetään sekä millaisia välineitä tutkimuksen tekoon käytetään. Tutkimustulokset ovat siten aina jollain tavoin kytköksissä sekä käytettyyn havaintomenetelmään että havaintomenetelmän käyttäjään. Tässä mielessä kaikki tieto on subjektiivista, sillä tutkija suunnittelee ja toteuttaa tutkimusasetelman oman ymmärryksensä puitteissa. Tämä väite korostaa teoriapohjaisuutta kaiken tutkimuksen lähtökohtana.

Oma tutkielmani käyttää empiiristä analyysiä, jossa korostuvat aineiston keräämis- ja analyysimenetelmät. Tämän vuoksi olen tutkielmassani kuvaillut tarkasti aineiston keräämis- ja analyysimetoodeita. Tämä mahdollistaa myös sen, että lukija voi arvioida tutkimusta ja sen uskottavuutta. Tutkijan on etiikan näkökulmasta huolehdittava siitä, ettei yksittäisiä henkilöitä ole mahdollista tunnistaa tutkimusaineistosta. Laadullinen tutkimus on siis tyypiltään empiiristä, sillä havaintoaineiston tarkastelu ja argumentointi tapahtuvat empiirisen analyysin tapaan (Tuomi & Sarajärvi 2013, luku 1.2). Tieteellisessä tutkimuksessa havaintoja ei kuitenkaan pidetä itsessään tuloksina, vaan ennemminkin vihjeinä, joita tulkitsemalla pyritään pääsemään syvemmälle. Yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa aineiston empiirisiä havaintoja voidaan tulkita monin eri tavoin. Tutkimuksessa havaintoja tarkastellaan kuitenkin aina tietystä ennalta määritellystä näkökulmasta, eli teoreettisesta viitekehyksestä käsin. Myös valitun tutkimusmetodin tulee olla yhteensopiva teoreettisen viitekehyksen kanssa (Alasuutari 2011, luku 2). Oman tutkielmani aineiston luonne on pitkälti määrittänyt sitä, millaista teoreettista viitekehystä ja metodeja olen tutkielmassani käyttänyt.

Empiirisessä tutkimuksessa perusoletuksena on, että tutkittavien vastaukset välittyvät totuutena tutkijalle. Konstruktionistisen kielikäsitteilyn mukaan ei ole mielekäästä kysyä aineistolta sen totuudenmukaisuudesta, sillä perusajatuksena on, ettei todellisuuteen ole mahdollista päästä sellaisenaan käsiksi. Todellisuus ilmenee aina tulkitsemisen ja ymmärtämisen prosesseissa, minkä vuoksi kiinnostuksen kohteeksi nouseekin todellisuuden suhteen sijaan eri esitysten välinen suhde (Eskola & Suoranta 2003, luku 4).

Perinteisesti laadullisen tutkimuksen analyysi on ollut luonteeltaan kuvailevaa ja laadullisten aineistojen yhtäläisyyksiä etsivää. Uudemmissa laadullisten aineistojen analyyseissä pyritään sen sijaan paneutumaan aineiston eroihin ja monipuolisuuteen, mikä tekee tutkimuksesta tarkempaa ja aiempaa aineistolähtoisempää. Tekstien nähdään olevan osa sosiaalista toimintaa sekä osa sosiaalisen todellisuuden rakentamista. Tämä edellyttää aineistojen lukemista todellisuuden heijastumien sijaan kulttuurituotteina. Kieli ei siis heijasta sosiaalista todellisuutta neutraalisti, sillä myös kieli on sosiaalisen todellisuuden tuote samalla tuottaessaan todellisuutta. Kielenkäytöllä voidaan pyrkiä saavuttamaan erilaisia päämääriä, sillä kielenkäyttö ei ole ainoastaan tapahtumien

kuvailua, vaan ennemminkin tietynlaisen kuvan luomista kohteesta aktiivisissa prosesseissa. Tämän vuoksi kertomuksia tutkittaessa niiden totuudenmukaisuuden arvioiminen ei ole ensisijaisen merkittävää, sillä myös epätodenmukaiset kertomukset luovat todellisuutta (Eskola & Suoranta 2003, luku 4).

Kielisysteemi jakaa havaitsemaamme ympäristöä merkityksellisiin osiin ja niiden nimeämisessä käytettävien termien välisiin suhteisiin. Todellisuus on siis olemassa merkitysvälitteisesti, eikä vain sellaisenaan tulkinnoista ja ymmärryksestä riippumatta. Yhteiskunta ja yhteiskuntaelämä pohjautuvatkin merkityksen antoon ja ovat siitä samaan aikaan riippuvaisia. Kulttuurintutkimuksen näkökulmasta yhteiskuntatieteellinen tutkimus onkin tämän vuoksi aina merkitysten tutkimista (Alasuutari 2011, luku 3).

Olen valinnut tutkielmani teoreettiseksi viitekehyyksi sosiaalisen konstruktionismin. Se sopii mielestäni tutkielmani teoriapohjaksi sen joustavuuden vuoksi, joka mahdollistaa aineistolähtöisen aineiston tarkastelun. Sosiaalisen konstruktionismin perustana on ajatus siitä, että todellisuus on sosiaalisesti rakentunut kielen avulla. Tällä tarkoitetaan sitä, että ihmiset tulkitsevat todellisuutta, mutta he myös osallistuvat sen tuottamiseen aktiivisesti ajattelun sekä toiminnan kautta (Berger & Luckmann 1994, 29-30). Todellisuuden rakentumiseen liittyy myös se, että ihmiset luovat yhteiskunnan ja sen järjestyksen sosiaalisella toiminnallaan. Kielen avulla ei siis vain kuvailla tapahtumia, vaan sen avulla samanaikaisesti rakennetaan, muokataan ja uusinnetaan sosiaalista todellisuutta. Yhteiskunnan tuottamisessa syntyvien mekanismien rutinoituessa syntyy instituutioita, jolloin sosiaalinen todellisuus ylläpitää itseään rutiinien avulla (Berger & Luckmann, 168). Sosiaalisen konstruktionismin mukaan totuus muodostuu historiallisesti ja kulttuurisesti vaihtelevista ja muuttuvista hyväksytyistä tavoista elää. Hyväksytyksi koettu muotoutuu puolestaan sosiaalisissa prosesseissa ja ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa (Burr 1995, 4). Todellisuus ei siis ole vain olemassa, vaan se rakentuu aktiivisesti erilaisista merkitystulkinnoina ja tulkintasäännöistä (Alasuutari 2011, 60). Tämän vuoksi tietoa ei nähdä jonain, mitä ihmisillä on, vaan jonain mitä he itse tuottavat vuorovaikutuksessa (Burr 1995, 8). Tutkielmassa perhe ja perheenperustaminen esiintyy siis sosiaalisena konstruktiona, joka rakentuu kulttuurissa vallitsevien puhetaiposten kautta. Kiinnostuksen kohteena ovat siis perheen perustamista koskevat merkitykset, joita rakennetaan sosiaalisessa vuorovaikutuksessa.

Todellisuuden sosiaalisen rakentumisen perustana on kieli, joka mahdollistaa kommunikoinnin ja toimii yhdistävänä tekijänä samaa kieltä puhuvien ihmisten kesken. Kieli on jaetuista merkityksistä ja kokemuksista muodostuva järjestelmä, jonka avulla merkitysjärjestelmä jäsentyy nimiksi ja sanoiksi. Kieli on siis olennainen osa tai väline sosiaalisen todellisuuden rakentamista ja kuvailua.

Sosiaalinen konstruktioismi näkee kielen järjestelmänä, jota voidaan käyttää ja muokata erilaisten lopputulosten saamiseksi. Tällä tarkoitetaan sitä, että sanoille voidaan tuottaa erilaisia merkityksiä eri tilanteissa (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 12). Tutkimuksen kohteena oleva todellisuus nähdään sosiaalisessa konstruktioismissa aina jostain näkökulmasta käsin merkityksellistettynä (Jokinen 1999, 40). Kielen käyttö omaksutaan sosiaalistumisprosessissa, jonka avulla yksilö pääsee osaksi todellisuutta, jossa toiset jo elävät (Berger & Luckmann 2005, 83). Ihminen on jatkuvassa vuorovaikutuksessa sosiaalisen maailman kanssa, jonka osaksi kasvetaan sosiaalistumisprosessissa (Berger & Luckmann 2005, 74). Todellisuutta ylläpidetään puolestaan keskustelun avulla, joka säilyttää, muokkaa ja rakentaa yksilön subjektiivista identiteettiä. Kielen avulla ilmaistaan sekä toteutetaan kulttuurisia käytäntöjä (Berger & Luckmann, 172).

Konstruktioismissa on siis kyse kategorioiden uudelleen määrittelystä, minkä vuoksi taustalla piilee aina ajatus siitä, että asiat voisivat olla toisin. Tämän vuoksi konstruktioismin voidaan jossain määrin nähdä osoittavan poliittisuutta ja kriittistä lähestymistapaa yhteiskuntaa kohtaan (Burr 1998, 13-15). Sosiaalinen konstruktioismi näkee todellisuuden tavoittelun merkityksettömänä, sillä se kuvastaa vain tietyllä hetkellä vallitsevia puhetapoja ja tulkintaa tutkittavasta ilmiöstä (Burr 2004, 134). Tutkielmassa olenkin kiinnostunut totuuden etsimisen sijaan siitä, millaista kuvaa perheen perustamisesta luodaan Helsingin Sanomien nettikeskusteluissa.

4.4 Tutkimusaineisto

Tutkielmani aineisto koostuu Helsingin Sanomien verkkojulkaisussa julkaistuista perheen perustamista ja syntyvyyttä koskevien artikkelien kommenttiketjuista. Helsingin Sanomat on Suomen laajalevikkisin sanomalehti, jonka verkkojulkaisulla on noin 1,5 miljoonaa viikottaista lukijaa. Painettua lehteä lukee sen sijaan noin 600 000 lukijaa julkaisua kohden (KMT 2020). Sanomalehtien lukeminen onkin Suomessa edelleen korkealla tasolla. Kansallisen Mediatutkimuksen (KMT 2020) mukaan sanomalehtiä tai niiden verkkojulkaisuja lukee jopa 95 prosenttia 15 vuotta täyttäneistä suomalaisista. Sanomalehtiä luetaan tasaisesti ikäryhmästä, ammattiryhmästä ja kotitalouksien tulotasoista riippumatta. Sanomalehtien digijulkaisuja lukee 86 prosenttia suomalaisista, 25-44 vuotiaista 93 prosenttia (KMT 2020).

Helsingin Sanomien artikkeleita voi kommentoida kuka tahansa artikkelista riippuen omalla nimellä tai nimimerkillä kirjautunut käyttäjä. Kommentointi ei siis edellytä verkkojulkaisun tai sanomalehden tilaamista, vaikkakin osa artikkeleista on vain tilaajien luettavissa. Tämä supistaa

todennäköisesti kommentoijien määrää jonkin verran. Lisäksi on otettava huomioon, että sanomalehtiä epäsäännöllisesti seuraavia on eniten opiskelijoiden (23%) ja työttömien (22%) joukossa (Sauri 2007, Tilastokeskus).

Helsingin Sanomien verkkojulkaisussa on mahdollista kommentoida artikkeleita sekä käydä niihin liittyvistä aiheista keskustelua muiden lukijoiden kanssa. Artikkelien kommentointi vaatii Helsingin Sanomien verkkopalveluun käyttäjäksi rekisteröitymistä ja osaa artikkeleista on mahdollista kommentoida vain omalla nimellä, kun taas osaa voi kommentoida myös pelkällä nimimerkillä.

Toisin kuin sosiaalisessa mediassa yleensä, Helsingin Sanomien kaikki kommentit luetaan ensin läpi verkkosivuston ylläpitäjien toimesta ja julkaistavaksi päätyvät vain asialliset kommentit, jotka vievät keskustelua jollain tavalla eteenpäin. Kommentin julkaiseminen edellyttää siis keskustelijoilta artikkelin lukemista kokonaan, sillä vain aiheita koskevat kommentit päätyvät julkaistavaksi. Tämän lisäksi kommentoijilta edellytetään oman näkemyksen perustelua, vain paikkaansa pitävän tiedon levittämistä sekä hyviä käytöstapoja ja lain noudattamista. Helsingin Sanomien toimituksella on siis täysi valta valikoida artikkeleiden yhteydessä julkaistavat kommentit. Kommenttiketjuja saa käyttää vapaasti tutkimusten ja opinnäytetöiden aineistona ilman erillistä lupaa. En kuitenkaan julkaise kommentoijien nimiä tai nimimerkkejä työssäni, sillä se ei ole tutkielmani kannalta tärkeää. Kommentit on merkitty kommenttia koskevan artikkelin nimellä sekä kommentin julkaisuajankohdalla. Tämä helpottaa kommentteihin palaamista tarvittaessa jälkikäteen alkuperäisaineistossa.

Keräsin aineiston käymällä läpi Helsingin Sanomien artikkeleita, jotka käsittelevät syntyvyyttä. Hain artikkeleita aikaväliltä 01.03.2020- 31.04.2021, mutta ensimmäiset tällä aikavälillä syntyvyyttä käsittelevät artikkelit ovat ilmestyneet 18.03.2020 alkaen. Aikavälillä on ilmestynyt lähes 90 'syntyvyys' hakusanan alta löytyvää artikkelia. Artikkeleista yhteensä 37 valikoitui tutkielman aineistoksi, sillä osa artikkeleista ei hakutuloksista huolimatta käsitelty suoranaisesti syntyvyyttä Suomessa tai ne eivät olleet herättäneet keskustelua lukijoissa. Aineistoksi valikoituneisiin artikkeleihin oli kertynyt yhteensä 1487 kommenttia. Kommentit olivat pääsääntöisesti riittävän pitkiä ja monipuolisia ollakseen merkityksellisiä tutkimusaineiston kannalta. Yksittäisiä artikkeleita oli kommentoitu hyvin vaihteleva määrä kahdesta kommentista reiluun kahteensataan kommenttiin.

Tieteellisen tutkimuksen vaatimukseen kuuluu, että sen tulee olla toistettavissa uuden tutkimuksen muodossa (Metsämuuronen 2006, 17). Ilmiön analysoinnissa on tutkielmani kannalta oleellista löytää merkityksiä, joita ilmiö saa aineistossani. Lisäksi pyrin tutkimaan niin sanottuja aineistossa esiintyviä hiljaisuuksia, eli asioita, joista ei aineistossa puhuta sekä lisäksi tarkastelen mahdollisesti

muuttuvia merkityksiä (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 167). Tutkittaessa merkitysrakenteita ja sitä, miten ihmiset hahmottavat ja jäsentävät tiettyä ilmiötä tulee aineiston koostua tekstistä, jossa ihmiset kertovat omin sanoin näkemyksistään, kuten tässä tutkielmani verkkoaineistossa (Alasuutari 2011, luku 2). Tutkielman viitekeh्यkiseksi olen valinnut sosiaalisen konstruktionismin, jonka mukaan aineistossa esiintyvät puheenvuorot pyrkivät jatkuvasti vaikuttamaan muihin ihmisiin sekä sosiaalisen maailman rakentumiseen (Juuti 2010, 26). Tämä tarjoaa uutta näkökulmaa ilmiön tarkasteluun sekä siihen, millaiseksi kommentoijat pyrkivät sosiaalista maailmaa rakentamaan.

Aineiston analyysikeinona olen käyttänyt aineistolähtöistä sisällönanalyysiä. Laadullinen analyysi alkaa havaintojen pelkistämällä, jossa aineistoa tarkastellaan tietystä teoreettis-metodologisesta näkökulmasta. Tällä tarkoitetaan sitä, että aineistoa tarkastellaan vain teoreettisen viitekeh्यksen ja tutkimuskysymyksen kannalta oleellisissa puitteissa. Samaa aineistoa voidaankin tarkastella useasta eri näkökulmasta käsin, minkä vuoksi näkökulman rajaaminen on tärkeää, ettei päädyttäisi kuvailemaan ”mitä kaikkea aineistosta löytyy”. Tutkimusaineistosta saadaan näin muodostettua helpommin hahmotettavissa ja käsiteltävissä oleva otos niin sanottuja raakahavaintoja. Tämän jälkeen aineistoa pelkistetään edelleen raakahavaintoja yhdistelemällä. Tällöin sellaiset raakahavainnot, joilla on samoja piirteitä voivat muodostaa laajempia havaintokokonaisuuksia. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että havaintoja yhdistämällä pyrittäisiin määrittelemään tyyppitapauksia tai keskiwertoyksilöitä, sillä laadullisessa tutkimuksessa poikkeus kumoo säännön. Erot havaintoyksiköiden välillä auttavat kuitenkin usein hahmottamaan, mistä jokin asia johtuu (Alasuutari 2011, luku 2).

Tutustuin aineistoon ensin lukemalla artikkeleita koskevat kommentit pintapuolisesti. Tästä muodostui jo alustava kuva siitä, miten tietyt puhetaivat ja käytetyt ilmaisut toistuvat aineistossa kommenttiketjusta toiseen. Kiinnostava havainto olikin, etteivät artikkelien aiheet määrittäneet kommenttien sisältöä täysin ennalta arvattavasti. Esimerkiksi syntyvyyden ilmastovaikutuksia käsittelevien artikkeleiden alta löytyi niin ympäristöllisiin, taloudellisiin kuin myös elämäntapoihin liittyviä kommentteja. Kommenttien muodostaman kokonaisuuden hahmottamisen jälkeen aloin tutustua kommentteihin tarkemmin lukemalla ne läpi useaan kertaan, joka auttoi muodostamaan selkeälinjaisempaa kokonaiskuvaa aineistosta. Tässä työvaiheessa aloin myös tekemään muistiinpanoja aineiston sisällöstä esimerkiksi kirjaamalla toistuvia puhetaivoja sekä laskemalla niiden esiintymismääriä aineistossa. Aineistossa toistuneet teemat jaettiin eri kategorioihin niiden sisällön mukaan, joka helpotti myös toistuvien ilmaisutapojen hahmottamista. Havaintojen yhdistäminen kategorioiksi edistää tavoitetta tarkastella ilmiötä yksittäistapausta laajemmalla tasolla (Alasuutari 2011, luku 2). Tämän jälkeen arvioin löytämiäni puhetaivojen ja ilmaisujen merkittävyyttä ja tärkeyttä tutkielmani ja tutkimuskysymykseni kannalta.

Aineiston jakaminen kategorioihin helpotti aineiston käsittelyn seuraavassa työvaiheessa eli teemoittelussa. Teoria ja aineisto toimivat teemoittelussa vuorovaikutuksessa keskenään. Teemoittelun avulla pyritään löytämään aineistosta sen keskeisimmät aiheet ja hahmottamaan tutkimuskysymyksen kannalta olennaista tietoa (Eskola & Suoranta 2003, 174). Analyysitavan aineistolähtöisyydellä puolestaan tarkoitetaan sitä, että pyrin ensisijaisesti tutkielmassani kuvailemaan ilmiötä sanallisesti sekä kytkemään sen osaksi suurempaa kokonaisuutta suhteessa aiempiin aihetta koskeviin tutkimuksiin.

Artikkelista löytyi kolme pääteemaa, jotka tuottavat merkityksiä perheen perustamisesta. Pääteemoiksi määrittäytyivät lastenhankinnan lykkäämiseen vaikuttavat ympäristölliset, taloudelliset sekä elämäntapaan ja asenteisiin liittyvät tekijät. Pääteemojen hahmottamisen jälkeen aineistoa pelkistettiin ja luokiteltiin luomalla niistä alateemoja. Kävin teemat tutkimusprosessin aikana läpi useita kertoja varmistuakseni siltä, että teemat ovat merkittäviä tutkimuskysymyksen kannalta.

4.5 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkija joutuu tekemään tutkimusprosessin aikana lukemattomia ratkaisuja, jotka voivat olla merkittäviä tutkimuseetiikan kannalta. Mikäli tutkimuseettisiin kysymyksiin ei kiinnitetä tutkimusprosessin aikana tarvittavaa huomiota, voi tutkimuksen eettisyys kärsiä jopa tutkijan sitä huomaamatta (Eskola & Suoranta 2015, luku 2). Eettiset kysymykset jakautuvat tiedon hankintaa sekä tiedon käyttöä koskeviin tekijöihin. Tutkija on institutionaalisessa asemassa, jolloin tutkittavien väärin kohtelu tai vahingoittaminen eivät ole verrattavissa arkielämän suhteissa tapahtuvaan vahinkoon. Eettiset ongelmat ja tutkijan moraali nousevat erityisesti esiin silloin, kun käytetään avoimia aineistonkeruumenetelmiä (Tuomi & Sarajärvi 2009, luku 5).

Laadullisessa tutkimuksessa kuten kaikessa muussakin tutkimuksessa tulisi noudattaa tieteen eetoksen perusnormeja, jonka mukaan tietoväitteet tulee perustella epäpersoonallisilla kriteereillä, tieteellisen tiedon tulee olla julkista ja henkilökohtaista voittoa tavoittelematonta sekä sen kritiikin tulee olla järjestelmällistä. Näiden lisäksi tutkijoiden tulee käyttää tieteellisiä menetelmiä sekä argumentoida tieteellisen päättelyn sääntöjen mukaan. Eettisyys koskee siis myös tutkimuksen laatua ja tutkijan on tiedettävä tarkkaan, mitä hän tekee. Tutkimuksenteon etiikka kietoutuu siis myös tutkimuksen luotettavuus- ja arviointikriteereihin. Tutkimuksen uskottavuuden perustana on hyvän tieteellisen käytännön noudattaminen, johon kuuluu muun muassa rehellisyyden ja yleisen huolellisuuden noudattaminen tutkimustyössä, eettisesti kestävien tiedonhankintamenetelmien käyttäminen sekä muiden tutkijoiden työn huomioon ottaminen asianmukaisin viittaustavoin.

Tieteen, taloudellisen kasvun ja kansallisten intressien suhteen yhdistyttyä tieteestä on tullut vallankäytön väline, jonka avulla voidaan saada myös taloudellisesti käytännöllisiä tuloksia. Tämän vuoksi tiede voi olla myös haitallista, mikäli moraalisiin ongelmiin ei kiinnitetä huomiota tai ne sivuutetaan tarkoituksen mukaisesti (Tuomi & Sarajärvi 2009, luku 5).

Tutkielmassani olen pyrkinyt eettisyyden toteuttamiseen kaikissa tutkielmanteon vaiheissa. Helsingin Sanomien verkkosivujen mukaan sivustolla esiintyviä verkkokeskustelukommentteja saa käyttää vapaasti tutkimuksien ja opinnäytetöiden aineistona. Tästä huolimatta olen häivyttänyt kommentoijien nimet pois aineistosta, sillä ne mielestäni eivät tuo lisäarvoa tutkimukselleni eivätkä toisaalta myöskään esimerkiksi laske tutkielmani luotettavuutta. Verkkosivuilla lukijan omasta tahdosta julkaisemat kommentit ovat siis julkista materiaalia, joka on kaikkien halukkaiden luettavissa. Päätöksen nimien julkaisemattomuudesta olen tehnyt siksi, että osa kommenteista on julkaistu nimimerkillä ja osa kommentoijan omalla nimellä. Tämän vuoksi en koe tarpeelliseksi julkaista omalla nimellä kommentoijien etu- ja sukunimiä periaatteesta, jolloin kaikki kommentoijat pysyvät tutkielmassani anonyymeinä. Vaikka Helsingin Sanomat eivät vaadikaan tällaista menettelyä, koen toimivani oikein ollessani julkaisematta yksityishenkilöiden nimiä.

Kaikessa tutkimuksenteossa pyritään virheiden välttämiseen, minkä vuoksi onkin tärkeää arvioida myös tämän tutkielman luotettavuutta (Tuomi & Sarajärvi 2009, 134). Sisällönanalyysillä tehdyn tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa haasteeksi muodostuu aineiston pelkistäminen siten, että se kuvaa tutkimuskohdettaan mahdollisimman tarkasti ja riittävän kattavasti. Tutkijan onkin tärkeää pystyä osoittamaan tutkimustuloksia ja aineistoa yhdistävä tekijä (Latvala & Vanhanen-Nuutinen 2003, 37).

Sisällönanalyysillä toteutetun tutkimuksen luotettavuuden testaamiseksi voidaan käyttää esimerkiksi face-validiteettia. Sillä tarkoitetaan tulosten esittämistä henkilöille, joita tutkimusaineisto koskee tai joille tutkittava ilmiö on muulla tapaa tuttu. Tulosten luotettavuutta voidaan lisäksi tarkastella asiantuntijoiden kanssa. Sisällönanalyysin luokittelussa voidaan käyttää lisäksi toista luokittelijaa, jolla varmistetaan luokittelun luotettavuus (Latvala & Vanhanen-Nuutinen 2003, 37).

Tässä tutkielmassa sisällönanalyysin luotettavuutta ei ole varmistettu yllä mainituin menetelmin. Sen sijaan olen pyrkinyt esittämään käyttämäni tutkimusmetodin, tutkimuksenteon eri vaiheet sekä ilmiöstä tekemäni tulkinnat mahdollisimman tarkasti. Lisäksi olen pyrkinyt peilaamaan omaa analyysiä, tulkintaa ja johtopäätöksiä aiempiin tutkimuksiin luotettavuuden varmistamiseksi. Aineistoni perustuu yksittäisten henkilöiden vapaasti kirjoittamiin kommentteihin, minkä vuoksi on tiedostettava tutkijana omien tulkintojeni mahdollinen poikkeavuus kirjoittajien tarkoittamista

merkityksistä. Pääasiassa kirjoittajien kommentit olivat melko yksiselitteisesti tulkittavissa, minkä vuoksi en koe tulkintojeni poikenneen huomattavasti siitä, mitä kirjoittaja kommentillaan tarkoitti.

Laadullinen tutkimus mielletään usein prosessiksi. Tutkija kerää aineiston, jolloin näkökulmat ja tulkinnat tutkittavasta ilmiöstä muotoutuvat jatkuvasti tutkimuksen eri vaiheiden myötä. Tutkijan näkökulmien ja tulkintojen muotoutuessa myös tutkimuksen teon vaiheet voivat vaatia uudelleen arviointia. Näin on ollut myös oman tutkielmani kohdalla ja olen pyrkinyt erityiseen kriittisyyteen tutkielmanteon eri vaiheissa. Tutkijana olen pyrkinyt erottamaan omat ennako-oletukseni ja aiemmat tietoni tutkittavasta aihepiiristä pystyäkseeni tarkastelemaan aihetta mahdollisimman objektiivisesti.

Tutkimusaineistoni on kerätty yhden suomalaisen sanomalehden verkkojulkaisun kommentteista, minkä vuoksi aineiston ei voida ajatella edustavan täysin tasaisesti kaikkia suomalaisia tai edes kaikkia suomalaisia sanomalehtien lukijoita. Vaikka tutkimusten mukaan suomalaisista suurin osa lukee säännöllisesti sanomalehtiä ja nykyisin suurin osa seuraa uutisia verkossa, on muistettava, etteivät nämäkään tulokset edusta täysin kaikkia suomalaisia. Sanomalehtien lukemista koskevat tutkimukset eivät tavoita kaikkia yksilöitä tasapuolisesti ja ääriesimerkkinä esimerkiksi asunnottomat jäävät usein tutkimusten ulkopuolelle. Tämän lisäksi on huomioitava, että kaikilla suomalaisilla ei ole henkisiä, fyysisiä, taloudellisia, tiedollisia ja taidollisia resursseja ja keinoja käyttää esimerkiksi tietokoneita ja internetiä lukeakseen sanomalehtiä verkossa sekä osallistuakseen verkossa tapahtuvaan keskusteluun. Lisäksi suomea osaamattomien maahanmuuttajien ääni jää helposti tämän tyyppisten tutkimusten ulkopuolelle. Tämän vuoksi ei voida ajatella, että Helsingin Sanomien kommentoijat edustaisivat kaikkia suomalaisia, vaan ennemminkin Helsingin Sanomien lukijoita. Helsingin Sanomien lukijoista ei löydy vielä tällä hetkellä kartoitettavaa tutkimusta siitä, ketkä kommentoivat verkossa julkaistuja artikkeleita ahkerimmin.

5. Tulokset

Tässä luvussa esittelen tutkielmani tuloksia sekä johtopäätöksiä. Tutkimuskysymykseni ovat:

1. Miten Suomen syntyvyydestä puhutaan Helsingin Sanomien syntyvyyttä koskevissa verkkokeskusteluissa?
2. Mitä syntyvyyteen vaikuttavia syitä kommentoijat nostavat esiin kommentissaan?

Tavoitteenani on siis selvittää sisällönanalyysin keinoin, millainen keskusteluilmapiiri syntyvyyskeskustelua ympäröi sekä millaisten asioiden kommentoijat uskovat vaikuttavan syntyvyyteen. Teoreettisena viitekehyksenä sosiaalinen konstruktionismi ohjaa analyysissä tulkitsemaan sitä, millaista sosiaalista todellisuutta verkkokeskusteluissa rakennetaan.

Olen nimennyt keskustelussa esiin nousseet aiheet ympäristöön, talouteen sekä elämäntapaan ja asenteisiin liittyviin ja syntyvyyteen vaikuttaviin tekijöihin. Nämä pääteemat jakautuvat alateemoihin, jotka esittelen tässä luvussa. Tekstissä esiintyvät kommentit ovat suoria lainauksia lukijoiden kommentista. Kommenttien kirjoitusasu on kirjoittajan käsialaa, enkä ole korjannut tekstistä mahdollisia kirjoitusvirheitä. Kommentteihin liittyvät artikkelit löytyvät liitteenä tutkielman lopusta.

5.1 Ympäristöön liittyvät tekijät

Ympäristöön liittyvät syyt nousivat yhdeksi keskeisimmistä syntyvyyskeskustelua määritteleväksi teemaksi. Ympäristöteemaan kuuluviksi syntyvyyteen vaikuttaviksi tekijöiksi olen laskenut ilmastonmuutoksen, maapallon resurssien ylikulutuksen, maailman ylikansoittumisen ja sen suhde Suomen syntyvyyteen sekä koronaviruspandemian mahdolliset vaikutukset. Ympäristöteeman ja erityisesti ilmastonmuutoksen laaja esiintyminen aineistossa oli jokseenkin yllättävää, vaikka oletin aiheen nousevan aineistossa esiin. Esimerkiksi Amnestyyn vuonna 2019 julkaistun kyselyn mukaan 18-25 vuotiaat näkevät ilmastokriisin olevan tämän hetken merkittävin maailman ongelmista (Amnesty, 2019). Tämä antaa viitteitä siitä, että nuoret ovat entistä huolestuneempia ilmastonmuutoksesta ja se vaikuttaa mahdollisesti myös syntyvyyteen eri tavoin.

Väestöräjähdyks ja ilmastonmuutos

Syntyvyyden väheneminen Suomessa nähtiin monissa kommentteissa positiivisessa valossa, sillä suuri osa kommentoijista oli huolissaan maailman ylikansoittumisesta, ilmastonmuutoksesta ja siitä aiheutuvista ongelmista. Syntyvyyden lasku koetaan useissa kommentteissa mahdollisuutena ilmastotekoihin ja keskustelussa tarjotaan uutta näkökulmaa huolestuneen sävytteeseen syntyvyyskeskusteluun. Monissa kommentteissa perusteltiin sitä, miksi erityisesti länsimaiden, kuten Suomen, tulisi toimia suunnan näyttäjänä maailman syntyvyyskehityksessä. Länsimaiden toivottiin toimivan esimerkkinä kehitysmailla, joissa syntyvyys on ollut erittäin korkealla jo pitkään. Kehitysmaiden uskottiin seuraavan perässä länsimaiden väestökehitystä koulutusmahdollisuuksien ja talouden kehittymisen myötä.

“Ikäänkuin se, että ylikuluttavien länsimaalaisten määrän väheneminen olisi huono asia. Me olemme se porukka, joka päästöt aiheuttaa, eivät parilla sadalla eurolla vuodessa elävät.

Jokainen suomalainen, joka ei synny, jättää synnyttämättä myös lisää suomalaisia ja näin päästöt vähenevät moninkertaisesti. Meitä on pian 8 miljardia eikä lisää tarvita.”

HS, 15.06.2020

”Suurin ongelma ja syy katastrofaaliseen tulevaisuuteen maailmassa on ilmastonmuutos ja saastuminen - niiden vanavedessä luonnonvarojen ehtyminen, nälänhätä ja lajien massiivinen sukupuutto. Syy mainittuihin tulevaisuuden näkymiin on liiallinen väestönkasvu ja sen mukana seuraava järjetön kulutuksen kasvu.

Se, että Suomessa (tai muualla) syntyy yhä vähemmän vauvoja ei ole ongelma - se on ratkaisu. Vaikka syntyvyyden lasku kirpaiseekin hetkellisesti osan hyvinvointia, siihen tulisi kaikkialla maailmassa pyrkiä.

Valitettavasti ihminen on itsekäs olento - juuri hänen on päästävä lisääntymään, ja jättämään juuri hänen (todennäköisesti ei mitenkään ihmeelliset) geeninsä maailmaa kansoittamaan, ainakin tuplana tai triplana.”

HS, 29.07.2020

Suomalaisten nähtiin olevan elämäntapojensa ja kulutustottumustensa vuoksi ilmastolle suurempi rasite, kuin esimerkiksi kehitysmaissa elävien perheiden, joilla ei taloudellisesti ole varaa kuluttaa samaan tapaan. Suomessa ilmastoa kuluttavimpina tekijöinä pidettiin erityisesti muun muassa talojen lämmityksestä aiheutuvia päästöjä sekä materiaalien hyödykkeiden huoletonna ja jopa ylenmääräistä kulutusta. Myös suomalaisista lapsista kertyvää jätettä, kuten kertakäyttöisiä vaippoja sekä lyhytikäisiä lastenhoitotarvikkeita kritisoitiin useissa kommentteissa. Kommentoijat olivat sitä mieltä, ettei Suomeen tarvittaisi ainakaan nykyistä suurempaa väestöä ja jopa väestön kutistuminen

nykyisestä nähtiin positiivisena asiana. Väestön määrää verrataan Suomen aikaisempaan, huomattavasti pienempään väestömäärään, joka kommentoijien mukaan mahdollisesti muun muassa toimivan hyvinvointivaltiojärjestelmän. Pieni väestömäärä nähdään avaimena menestykselle, hyvinvointivaltion toiminnalle sekä kansan hyvinvoinnille. Muuttuvaa huoltosuhdetta ei pidetä huolestuttavana asiana, sillä eläkejärjestelmän muutokset nähtiin syntyvyyden lisäämistä kestävämpänä tapana vastata huoltosuhteen heikkenemiseen. Huoltosuhteen kasvattamista syntyvyydellä vastustavat pitivät moraalisesti vääränä sitä, että lasten hankintaan kannustettaisiin lähinnä vain huoltosuhteen paranemisen toivossa huomioimatta ilmastovaikutuksia. Sen sijaan toivottiin kestävämpiä tapoja vastata heikkenevän huoltosuhteen haasteisiin. Lastenhankintaan kannustamista poliittisin toimin ei suhtauduttu vastaanottavaisesti, sillä lastenhankinta koetaan yksilön henkilökohtaiseksi päätökseksi, johon ei tulisi pyrkiä vaikuttamaan ulkoa päin tulevin keinoin.

”Eiköhän kannattaisi pikemminkin ruveta miettimään, kuinka yhteiskuntaa hoidetaan ja pidetään pystyssä vähemmällä väellä. Suomessa on eletty ja edistytty paljon nykyistä pienemmilläkin porukoilla.

Jos jokainen kansa ajattelee, että olemme vain pieni osa maapallon väestöongelmaa, tämä kansallisaatteen riivaama näkökanta johtaa siihen, että jokaisessa maassa ajatellaan, ettei meidän tarvitse vähetä.

Kyllä tarvitsee. Etenkin kansan, joka käyttää maapallon luonnonvaroja yli keskimäärän, lämmittää huoneensa hellerajoille, pyyhkii valkaistuun vessapaperiin ja tilaa Kiinasta roinaa eikä ole omavarainen edes sähkön suhteen.”

HS, 22.11.2020

“Lasten hankkiminen tai hankkimattomuus on aina henkilökohtainen päätös. Jos pienestä syntyvyydestä on jotain haittaa eläkejärjestelmälle, niin muutetaan sitten eläkejärjestelmää - siten, että kansalaisia kohdellaan yhdenvertaisesti.”

HS, 10.04.2020

“Normaalioloissa? En pidä normaalioloina sitä, että väestöä on maailmassa liikaa, että ilmasto muuttuu luonnottomalla vauhdilla, että työttömyys ja luokkaerot kasvavat. Haluttomuus lisätä ihmisiä tänne on normaali reaktio vallitseviin oloihin.”

HS, 15.06.2020

Suurin osa aineistossa esiintyvistä ilmastonmuutosta koskevista kommentteista keskittyi kuvailemaan korkean syntyvyyden haittoja ilmastolle sekä perustelemaan syntyvyyden laskun positiivisia vaikutuksia. Maailman ylikansoitus on merkittävin ilmastonmuutoksen syy, minkä vuoksi jokainen syntyvä lapsi aiheuttaa lisää ilmastolle haitallisia päästöjä sekä lisää luonnonvarojen kulutusta. Nuoret ja nuoret aikuiset ovat aineiston mukaan aiempia sukupolvia

tietoisempia korkean syntyvyyden haitoista ilmastolle ja punnitsevat näitä syitä harkitessaan lastenhankintaa. Lastenhankinnasta on aineiston mukaan tullut yhä enemmän arvo- ja elämäntapakysymys, eikä lastensaantia pidetä yksiselitteisesti hyväksyttävänä elämäntavan jatkumona. Sen sijaan lastenhankintaa pohditaan omien arvojen kautta: osa yksilöistä kuvailee lastenhankintaa ilmaston kannalta itsekkäänä tekona ja pohtii henkilökohtaisia syitä lastenhankinnalle. Tämän lisäksi yhä useampi on huolissaan siitä, millaiseen maailmaan lapset syntyisivät, mikäli ilmastonmuutos jatkaa kiihtymistään. Aineiston mukaan nuoret aikuiset näkevät tulevaisuuden vuosisadan lopulla ilmastokriisin ja ylikansoittumisen vuoksi hallitsemattomaksi, minkä vuoksi lastenhankintaan suhtaudutaan kriittisesti.

“Laskeva syntyvyys on hieno asia kunhan se vain leviäisi globaaliseksi ilmiöksi. Maapallon ainoa ja suurin ongelma on liikakansoitus, muut ongelmat ovat vain seurauksia. Suomenkaan väestönmäärän ei enää tarvitse kasvaa mihinkään eikä millään tavalla. Talous on kuitenkin toissijainen.

Kolme lasta kenelle vaan maapallolla aiheuttaa niin isot kumulatiiviset päästöjen kasvun ettei niitä voi millään elintavoilla koskaan kompensoida. Nyt pitää kaikki toimenpiteet kohdistaa maapallon väestön alenevaan rauhanomaiseen trendiin.

Väestön määrän saattaminen maapallolla alenevalle käyrälle on kaikkien yhteisellä vastuulla alkaen rivikansalaisesta, poliitikoista ja uskonnollisista johtajista. Ei ole mitään asiaperustetta päinvastaisille toimille millään taholla. Yksi itsekäs laji ei ole oikeutettu holtittomaan ja maapallolle vahingolliseen lisääntymiseen.”

HS, 03.10.2020

Ilmasto- ja huoltosuhteen vääristymistä koskeva keskustelu limittyivät toisiinsa. Esimerkiksi sitä pidettiin ristiriitaisena, että mediassa käytiin samanaikaisesti keskustelua ilmastonmuutoksen ja väestöräjähdyksen uhkista, mutta samaan aikaan kauhisteltiin kritisoivaan tapaan syntyvyyden laskua länsimaissa ja pohdittiin keinoja syntyvyyden nostamiseen. Syntyvyyden lasku olisi ilmaston kannalta suotuisaa, mutta paineita tätä koskien kohdistettiin lähinnä Afrikan, Lähi-idän sekä Aasian maita kohtaan. Sen sijaan ilmastosta huolissaan olevissa kommentteissa myös Suomen nähtiin olevan vastuussa maailman väestömäärän hillitsemisestä muiden länsimaiden kanssa. Keskustelu oli selkeästi kahtia jakautunutta ilmastonmuutoksesta huolissaan olevien sekä puolestaan niiden kesken, jotka eivät pitäneet Suomen syntyvyyttä uhkana ilmastolle.

“Minusta on hieman vastuutonta kirjoitella juttuja, joissa kannustetaan lasten hankkimiseen. Maailmassa on tarpeeksi, liikaa ihmisiä. Jos haluat lapsen niin adoptointi on yksi vaihtoehto.

Jos lasten hankintaa pitää perustella kustannuksien maksamisella niin systeemi mättää. Sen sijaan, että tuleva sukupolvi maksaa aina vanhempien kustannukset niin jokaisen pitäisi itse maksaa työuransa aikana ne omat kustannukset.”

HS, 10.04.2020

Useissa kommentteissa esitetään ilmastonmuutoksen aiheuttaman epävarmuuden vaikuttavan syntyvyyteen merkittävästi. Ympäristöön liittyvät lastenhankintaan vaikuttavat syyt esiintyvät usein kommentteissa, joissa esitetään henkilökohtaisia syitä lasten hankinnasta luopumiselle tai kuvaillaan yleisesti syntyvyyden laskuun vaikuttavia syitä. Aineiston mukaan nuoret ja nuoret aikuiset tiedostavat ilmastonmuutoksen toiminnassaan ja valinnoissaan voimakkaasti. Ilmastonmuutos aiheuttaa monille ahdistusta ja omia valintoja pohditaan ilmastokysymysten kautta.

Lastenhankinnan puntaroiminen ei näytä juuri poikkeavan keskustelussa muista kulutusvalinnoista, sillä lastenhankintaa tarkastellaan ensisijaisesti arvovalintana. Ilmastokysymykset sekä lastenhankinta esiintyvät aineistossa yleisenä keskustelunaiheena perheenperustamisissä olevien kesken. Useissa kommentteissa kuvaillaan myös, kuinka omassa ystäväpiirissä ilmastokysymykset ovat vaikuttaneet yksilöiden päätöksiin olla hankkimatta lapsia. Huoli ilmastonmuutoksesta on toiminut myös vahvistavana tekijänä päätöksessä olla hankkimatta lapsia. Osa kertoo myös luopuneensa lastenhankinnasta täysin ilmastosyistä johtuen.

Ilmastonmuutoksen pysäyttämisen lisäksi tärkeä syy lastenhankinnasta luopumiselle on, ettei lapsia haluta tulevaisuuden yhä epävarmempiin ja arvaamattomampiin oloihin. Ilmastonmuutoksen myötä aiheutuvat luonnonkatastrofit, ilmastopakolaisuus ja vähenevä luonnon diversiteetti nähdään lastensaannista luopumista edistävinä tekijöinä. Moni kommentoija kuvailee, ettei haluaisi omien lastensa joutuvan selviytymään yhä epävarmemmissa oloissa.

Suomen syntyvyyden merkitys huoltosuhteen kannalta

Suomen huoltosuhteesta huolestunut näkökulma toimi aineistossa vastaparina ilmastonäkökulmalle. Väestöräjähdyksestä huolestunutta näkökulmaa vastustettiin sillä argumentilla, että suomalaistaustaisten ihmisten määrä on vähäinen suhteessa maailman väestömäärään ja syntyvyys on laskenut vuosi vuodelta kiihtyvällä tahdilla. Suomalaisten väestönkasvun rajoittamista ei sen vuoksi nähty tehokkaana ja merkityksellisenä tapana rajoittaa maailman väestönkasvua ja ylikansoittumista. Päinvastoin kommentoijat olivat huolissaan suomalaisten ja suomalaisuuden säilymisestä syntyvyyden laskiessa ja maahanmuuton lisääntyessä. Keskustelussa on havaittavissa nationalistisia piirteitä, sillä erityisesti huoli suomalaisen kulttuurin ja suomenkielen säilymisestä sekä pelko maahanmuuton lisäämisestä nousevat keskustelussa esiin. Matalan syntyvyyden

”paikkaaminen” työikäisellä maahanmuuttajaväestöllä koetaan uhkana suomalaisuuden säilymiselle. Ilmastomuutosta ja syntyvyyttä koskeva keskustelu koettiin jopa hyökkäävänä yksilön lastenhankintaa koskevia perusoikeuksia ja valinnanvapautta kohtaan, jonka vuoksi kommentoijat kokivat joutuvansa perustelevaan omia valintojaan hankkia lapsia. Monet kommentoijat kuvailivat yleisen lastenhankintaa ja lapsiperheitä koskevan keskustelu- ja asenneilmapiirin muuttuneen lapsiperhekielteiseksi tai kriittiseksi nimenomaan ilmastonmuutoskeskustelun vuoksi. Tämän kuvailtiin aiheuttavan häpeää omista lastensaantitavoista, jonka vuoksi aihetta ei haluttu nostaa esiin esimerkiksi ilmastonmuutostietoisten tuttavien kesken.

“Tämä on suoraan seurausta viime vuoden ilmastouutisoinnista ja sen takia lasten teon suoranaisestä kriminalisoinnista.

Tosiasia on, että jos haluamme hyvinvointiyhteiskuntamme kannattelevan meitä vielä eläkeikäisenä, tarvitsemme uusia veronmaksajia.”

HS, 26.05.2020

”On täysin absurdia lukea ilmastonmuutoksen olevan ”hyvä” syy olla hankkimatta lapsia Suomessa. Määrällisesti alle promillen maailman kansoista olevat suomalaiset eivät hetkauta päästöistään ilmastomuutosta pennin vertaa. Tulevaisuuden suomalaiset taasen hyvän koulutuksen saaneina ja siten korkean teknologian kehittämiseen kykeneviä, ovat juuri niitä jotka pystyvät ratkomaan globaaleja ongelmia. Heitä siis tarvitaan tulevaisuuden pelastajina muulle maailmalle, joten ilmastomuutoksen käyttö lapsettomuusvalinnan perusteena Suomessa on silkkaa hölynpölyä. Kaikki muut syyt lapsettomuuden valintaan ovat jokaisen valinnan tehneen oma asia ja täysin hyväksyttäviä. Mutta toivon silti mahdollisimman monien suomalaisten lapsia hankkivan, jo kansakunnan säilymiseksi kartalla.

Ja maksavathan nuo lapset myös lapsettomien eläkkeet aikanaan, joten kansantalouskin heitä tulevaisuudessa tarvitsee.”

HS, 28.08.2020

Keskustelua herätti myös Suomen huoltosuhde, josta suurin osa lastenhankinnan rajoittamista vastustavista kommentoijista oli huolissaan. Lapsista puhuttaessa heistä käytettiin usein nimitystä “veronmaksaja”, joka korostaa toisaalta myös keskustelun taloudellisia intressejä. Mediaa kritisoitiin ilmastomuutosuutisoinnista sekä väestöräjähdyksellä ”pelottelusta”, joka kommentoijien mukaan johti monien ympäristötietoisten nuorten aikuisten lapsitavoista luopumiseen. Keskustelua leimasi vahva käsitys siitä, etteivät ilmastonmuutoksen sekä maailman väestöräjähdyksen torjuminen olisi Suomen syntyvyyden käsissä. Tämän vuoksi puhetta ilmastonmuutoksesta Suomessa pidettiin tarpeettomana, sillä syntyvyys on jo pitkään ollut laskussa ja huoltosuhde vinoutunut.

Koronaviruspandemia

Koronaviruspandemiaan liittyviä kommentteja esiintyi aineistossa vähiten. Koronaviruspandemian aikana Suomen syntyvydessä havaittiin hienoista nousua vuonna 2020 ensimmäistä kertaa vuonna 2011 alkaneen laskun jälkeen. Syntyvyyden ensimmäinen nousu painottui alkuvuoteen 2020, jolloin koronapandemia ei vielä voinut vaikuttaa syntyvyyteen. Syntyvyys jatkoi kuitenkin hienoista nousuaan ja Uusimaalla syntyvyys nousi vuonna 2020 1,3 prosenttia vuoteen 2019 verrattuna (SVT, 2021). Tilastojen valossa on kuitenkin vielä varhaista arvioida, onko pandemia vaikuttanut positiivisesti syntyvyyden nousuun, mutta todennäköisempää on, että kyse on luonnollisesta syntyvyyden laskun taitumisesta. Pandemian mahdolliset vaikutukset syntyvyyteen ovat kuitenkin herättäneet mediassa keskustelua heränneestä vauvabuumista ja vastaavat näin käänteisesti kysymykseen myös syntyvyyden laskun syistä. Aineiston valossa on mahdollista, että koronaviruspandemia on käynnistänyt perhe-elämää koskevia arvomuutoksia, jotka voisivat muuttaa lastensaantitavoitteita. Aineiston mukaan syntyvyyden nousun arvellaan johtuvan liikkumisrajoitusten myötä kotona vietetyn ajan lisääntymisestä, jolloin lapsen saaminen ei mahdollisesti tuntuisi niin suurelta elämäntavan muutokselta aiempaan verrattuna. Elämänpiirin kutistuttua pääasiassa omaan kotiin ja muiden kiinnostavien asioiden jäädessä rajoitusten vuoksi tauolle on ajan nähty mahdollisesti olevan otollinen lastensaannin suhteen. Aiemmissa lastensaannin lykkäämistä käsittelevissä tutkimuksissa syiksi on löydetty muun muassa halukkuus tehdä muita kiinnostavia asioita, kuten matkustella (Perhebarometri 2016). Pandemian vuoksi vuosina 2020-2021 matkustelu sekä muut kodin ulkopuoliset aktiviteetit ovat kuitenkin olleet hyvin rajoitettuja, minkä arvellaan aineiston mukaan vaikuttaneen innokkuuteen lastenhankinnan suhteen. Myös perheellisillä kotona perheen kanssa kotona vietetty aika on voinut lisätä halukkuutta suuremman perheen perustamiseen. Lisäksi aineistossa nousi esiin, että pandemian vuoksi töiden loputtua työttömänä oloaika on haluttu hyödyntää ja käyttää vanhempainvapaisiin. Toisin sanottuna työttömyys, vähentyneet työtunnit ja etätyöt on koettu otollisena aikana lastenhankinnalle. Tähän on vaikuttanut todennäköisesti Suomessa myös yhteiskunnan tarjoamat tuet, jolloin pandemiasta johtuvaa työttömyysjaksoa ei olla koettu uhkana.

“Nyt kun rajat on kiinni ja satasen lennot mikä mikä maihin tajutaan elämän realiteetit. Koiranpennut ja ihmislapset onkin niitä mä haluan juttuja. Perus asiat ja elämä kunniaan. Meidän torpassa ei koronan aiheuttamia ongelmia. Kolme lasta ja koira pitää liikkeessä ja tekemisen tai seuran ei ole ongelma.

Ja molemmat on hyvissä ammateissa, siinä sivussa hoidettu sekin puoli kuntoon, reissattu on sopivasti ennen lapsia ja lapsien kanssa, ihan joka viidakkomajaa ei olla koluttu mutta ei ole

tarvinnutkaan. Sen verran maailmaa nähty että tiedetään oman maan arvo ja perus arvojen arvo.”

HS, 09.05.2020

Kommentoija kuvailee, kuinka kotona vietetty aika on mahdollisesti herättänyt yksilöiden lastensaantitoiveita. Aineistossa korostui koronapandemian yhteydessä yksilöiden herääminen “elämän perusasioiden arvostamiseen”, jollaisena kotona vietettyä aikaa ja lapsiperhe-elämää pidetään. Pandemiaa edeltävää aikaa pidetään lastensaantihalukkuutta laskevana, sillä muut kiinnostavat asiat vievät tilaa ja kiinnostusta lastenhankinta-aikeilta. Pandemian myötä hidastuneen elämän oletetaan laittaneen liikkeelle arvojen muutoksen, jolloin elämän “perus arvot” ja perhekeskeisyys nostavat kiinnostustaan myös nuorten aikuisten keskuudessa.

Aiempien tutkimusten ja tilastojen valossa olisi kuitenkin todennäköisempää, että koronapandemia johtaisi syntyvyyden romahtamiseen. Syntyvyys onkin ollut voimakkaassa laskussa pandemia-aikana monissa maissa, kuten USA:ssa, Iso-Britanniassa ja Italiassa (PNAS, 2021). Tyypillisesti epävarmat talousnäkymät ja pandemiat ovat vaikuttaneet syntyvyyteen laskevasti, sillä lapsia ei haluta hankkia taloudellisesti epävarmoissa olosuhteissa (Sobotka, 2017). Poikkeuksena tähän on ollut Suomessa 1990-luvun lama, jolloin ensimmäisen lapsen saaneiden määrä laski, mutta sitä seuraavien lasten saaminen lisääntyi. Selityksenä tälle löytyy samaan ajankohtaan ajoittuneet perhepoliittiset uudistukset, jotka laskivat lapsenhankinnasta aiheutuvaa epävarmuutta (Miettinen, 2015).

Aineiston mukaan koronapandemia oli aiheuttanut monissa kuitenkin huolta tulevasta myös Suomessa, jonka ajateltiin hillitsevän lastensaantitoiveita. Erityisesti huolenaiheena oli toimeentulo taloudellisesti epävarmoina aikoina sekä tulevaisuuden työllisyysnäkymät yritysten ajautuessa talousvaikeuksiin. Koronapandemian vuoksi suuri osa erityisesti epätyypillisissä työsuhteissa työskentelevistä on jäänyt työttömäksi tai heidän tulonsa ovat jääneet vähäisten töiden vuoksi mataliksi. Tulevaisuuden työllisyysnäkymää pidetään aineiston mukaan epävarmana, joka entisestään laskee innokkuutta kauaskantoisten päätösten tekoon. Osa kommentoijista piti lasten hankintaa pandemian aikana ja nykyisessä maailman tilassa vastuuttomana ja itsekkäänä tekona, sillä tulevaisuuden talous- ja työllisyystilanne nähtiin varsin synkkänä. Lisäksi huolenaiheena olivat liikkumisrajoitusten vaikutukset perhe-elämään ja parisuhteisiin, sillä pandemian kestosta ja sen kehittymisestä tulevaisuudessa ei ole ollut mahdollista saada tarkkaa tietoa. Pandemian aikana erityisesti liikkumisrajoitusten myötä lisääntynyt kotiväkivalta, avioerojen määrä ja perheiden pahoinvointi on noussut näkyvästi esiin myös mediassa.

“Olisi vastuullista lykätä lastenhankintaa nyt jos vain suinkin mahdollista. Tämä kriisi ei mene nopeasti ohi ja maailma on sen jälkeen hyvin eri näköinen paikka. Entistä epävarmempi ja riskialttiimpi. Huolestuttavaa jos hekumoidaan ajatuksella että syntyvyys lähtee tästä rajuun nousuun. Enemminkin tämä kriisi pitäisi ottaa varoituksena. Ajatelkaa lasten parasta. Ei poloisia lapsiparkoja tällaisiin oloihin.”

HS, 25.04.2020

Kommentista välittyy kommentoijan huoli koronapandemian vaikutuksista vallitseviin olosuhteisiin ja talouteen. Yleinen maailmaa vallitseva epävarmuus laskee lastensaanti-innokkuutta ja lastensaannin toivomista pidetään kyseenalaistettavana ja jopa vastuuttomana. Uusien pandemioiden syntymistä pidetään mahdollisena uhkana myös tulevaisuudessa maailman väestönkasvun myötä, joka laskee halukkuutta hankkia lapsia. Maailma pandemian sekä muiden vallitsevien ajankohtaisten kriisien jälkeen nähdään epävarmempana ja olosuhteita sellaisina, ettei lasten toivota joutuvan niistä tulevaisuudessa selviytymään. Pandemioiden synty nähdään oireena maailman ylikansoittumisesta, joka aineiston mukaan mahdollisesti rajoittaa lastenhankintainnokkuutta.

5.2 Talouteen liittyvät tekijät

Työn ja perheen yhteensovittaminen

Huoli lastensaannin vaikutuksista yksilöiden sekä perheiden talouteen ja erityisesti työn ja perheen yhteensovittamiseen nousivat esille aineistossa. Kommentoijat olivat erityisen huolissaan lastensaannin vaikutuksista naisten työasemaan ja urakehitykseen. Lisäksi huolta aiheutti naisten jaksaminen, sillä edelleen suurin osa kodin- ja lastenhoidosta kasautuu äideille. Talouteen liittyvät huolenaiheet näkyvät aineistossa sekä yksilön henkilökohtaisina että yhteiskunnallisina huolina. Tämä tulee esiin yksilön epävarmuutena omista taloudellisista mahdollisuuksistaan kasvattaa lapsia ja tarjota näille hyvä elämä. Taloudellinen epävarmuus johtuu pääasiassa työmarkkinoiden epävarmuudesta, epätyypillisistä työsuhteista, pätkätoiden yleistymisestä, lapsiperheisiin keskittyvän tukijärjestelmän puutteellisuudesta ja joustamattomuudesta sekä asuntojen korkeasta hintatasosta erityisesti pääkaupunkiseudulla. Kommentoijat esittävät erilaisia ratkaisuja ja korostavat erityisesti poliittisten tekojen tärkeyttä lapsiperheiden tilanteen parantamiseksi sekä mahdollisesti lastenhankinnan mielekkyyden lisäämiseksi.

Työelämän ja perheen yhteensovittaminen koetaan suureksi haasteeksi. Nykyinen työelämä koetaan yhä vaativammaksi ja työelämän koetaan ulottuvan myös vapaa-ajalle. Vapaa-ajanviettotavoilla on

oleellista merkitystä yksilön työkykyyn ja työssä jaksamiseen. Aineistossa nousee esiin, että etenkin lapsettomat yksilöt viettävät vapaa-aikansa mieluummin tehden itselle mielekkäitä asioita, kuin kodinhoidon ja lasten parissa. Aineiston mukaan työn ja perheen yhteensovittamista tulisi helpottaa taloudellisten ehtojen sijaan ensisijaisesti yksilöiden tarpeet ja hyvinvointi huomioiden. Työ ei saisi kuormittaa niin paljon, ettei vapaa-aika riitä työstä toipumiseen. Aikaa pitäisi riittää tarpeeksi myös palauttavalle perhe-elämälle, joka voisi kannustaa esimerkiksi yhden lasten perheitä toisen lapsen hankkimiseen.

Työelämän asenteita ei koeta lapsiperheystävällisiksi, sillä lapset nähdään aineiston mukaan usein niin työntekijän kuin myös työnantajan rasitteena. Useissa kommentteissa nousee esiin erityisesti nuorten parisuhteessa olevien naisten raskaussyrjintä työmarkkinoilla. Mahdollisesti lähitulevaisuudessa lapsia saava nainen voidaan kokea työnantajalle koituvaksi taakaksi, joka hyödyn sijaan tulee lisäämään yrityksen kustannuksia äidin poissaolojen vuoksi. Lisäksi esimerkiksi asennoituminen vanhempien poissaoloihin lasten sairastuessa koetaan varsin negatiiviseksi työpaikoilla. Työelämän ei siis koeta kannustavan tai tukevan lasten saantia toivovia tai jo lapsiperheellisiä työntekijöitä. Viime vuosina mahdollisuudet etätyöskentelyyn ovat kuitenkin parantuneet koronaviruspandemian myötä, jonka voidaan olettaa helpottavan työn ja perheen yhteensovittamista etätyöskentelyn mahdollistavissa ammateissa. Myös Väestöliiton työn ja perheen yhteensovittamista tutkineen Perhebarometrin mukaan noin puolta vastanneista äideistä ja isistä helpottaisi, jos työyhteisöissä tuettaisiin työn ja perheen yhteensovittamista ja etätyömahdollisuuksia. Suomessa työhön liittyvät tekijät vaikeuttavat työn ja perheen yhteensovittamista selvästi muiden Pohjoismaiden ja EU:n keskiarvoa enemmän (Perhebarometri 2020).

“Olisikohan tuolla hedelmällisyyden laskulla jotain tekemistä kenties sen kanssa, että nykyään nuorten odotetaan luomaan samaan aikaan omaa uraansa kuin hankkimaan lapsia? Perhevapaat, perhemyönteisyys työpaikoilla, tuet yms. pehmittävät tätä asiaa jonkin verran, minkä vuoksi ruotsissa hedelmällisyys on pysynyt noinkin korkealla näin pitkään. Mutta eivät nekään poista sitä tosiasiaa, että pienten lasten yhdistäminen molempien vanhempien uratoiveisiin on vähintäänkin haastavaa. Jos lapsia hankitaan entisaikojen tahtiin, tulee uran kannalta tärkeistä ensimmäisistä työvuosista niin rikkonaisia että taiteilu työn ja perheen välillä on lähestulkoon mahdotonta. Itse ainakin koen, että kahden lapsen jälkeen ei vaan enää pysty aloittamaan samaa rumbaa enää alusta.”

HS, 24.09.2020

“Alhainen syntyvyys ei yllätä lainkaan. Tilanteeseen liittyy myös ensisynnyttäjien keski-ikä nousu. Ongelman syitä on varmaankin useampiakin, mm. ihmisten ja perheiden toiveet ovat

muuttuneet aikojen saatossa. Merkittävin yksittäinen selittävä tekijä lienee kuitenkin se, miten sujuvasti nuoret integroituvat työelämään.

Nuoruudessani 1980-luvulla se oli helppoa. Hankin tutkinnon ja sen jälkeen laitoin hakemuksia avoimiin työpaikkoihin. Sitä kautta pääsin varsin pian mukaan työelämään ensin sijaisuuksien ja sitten vakituiseen työpaikan muodossa. Työn perässä piti olla valmis muuttamaan. Mutta mahdollisuuksia oli muutoin valittavaksi asti.

Nykyään nuorille ei ole tarjota kuin silppu- ja pätkätöitä. Prekariaatin asemaan ajautunut ei varmaankin ensimmäiseksi suunnittele perheen lisäystä ja isomman asunnon hankkimista. Vakituiset työsuhteet nuorille olisi parasta lääkettä alhaiselle syntyvyydelle.”

HS, 16.06.2020

Aineiston mukaan pätkätöiden ajatellaan olevan yksi tärkeimmistä lastensaantia lykkäävistä tai jopa siitä luopumista edistävästä tekijöistä. Erityisesti vastavalmistuneet nuoret työskentelevät epätyyppillisissä ja katkonaisissa työsuhteissa, jolloin toimeentulon epävarmuus laskee halukkuutta lasten hankintaan. Hidas siirtyminen opinnoista vakiintuneeseen työelämään lykkää lastensaantia myöhempään tulevaisuuteen, jolloin lastenhankinta voi olla biologisesti liian myöhäistä erityisesti naisten näkökulmasta katsottuna. Myös epätyyppillisissä työsuhteissa, kulttuurialalla sekä freelancerina työskentelevien taloudellisia mahdollisuuksia lastensaantiin pidetään epävarmana tukijärjestelmän joustamattomuuden vuoksi.

“Perheen perustaminen edellyttää että on toimeentulo jolla elää. -Kun työsuhteet ovat määräaikaista ja työura koostuu pätkätöistä ja jatkuvasta epävarmuudesta, onko mikään ihme, että perheitä ja tulevia veronmaksajia ei synny ?”

HS, 13.05.2020

Sukupuolten epätasa-arvoisuus korostui työn ja lapsiperhe-elämän yhteensovittamisessa. Perinteisesti äidit käyttävät suurimman osan vanhempainvapaista, joka usein hidastaa työuralla etenemistä sekä vaikuttaa äitien kertyviin eläkkeisiin. Naisten eläkkeet nousivatkin esiin useissa kommentteissa ja naisten ajateltiin olevan nykypäivänä entistä tiedostavampia vanhemmuuden vaikutuksista omaan työuraan. Naisille ehdotettiin lasten kotihoidon ajalta maksettavaa palkkaa, joka kasvattaisi eläkettä sekä kohentaisi erityisesti pienituloisten perheiden toimeentuloa myös työstä poissaollessa vanhempainvapaiden aikana.

Perinteisten miesten ja naisten roolien perheessä koettiin näkyvän edelleen etenkin miesten asenteissa lapsiperhe-elämää kohtaan. Erityisesti naiset ovat huolissaan kotitöiden ja lapsiperhe-elämän organisoimisen kaatuvan yksin heidän harteilleen miesten jatkaessa elämäänsä kuten ennen parisuhdetta ja lapsia. Lasten saannin vaikutuksia naisten työuraan ja talouteen kuvailtiin usein

tärkeimpinä syinä lastenhankinnan epäröinnille, omalle haluttomuudelle hankkia lapsia sekä yleisesti sille, miksi erityisesti nuoret naiset eivät nähneet lasten hankintaan ryhtymistä houkuttelevana.

“Ensimmäistä kertaa ihmiskunnan historiassa nainen pystyy aidosti valitsemaan haluaako lapsia vai ei. Ei ole mikään ihme että naiset käyttävät tätä mahdollisuutta. Tilanne on hyvä asia, eikä mikään ongelma.

Aiemmin kautta aikain syntyvyys on ollut keinotekoisesti korkea, kun naiset on pakotettu kulttuurisiin keinoihin ja fyysisesti lisääntymään. Tästä suuri osa nykyajan ongelmistakin juontaa juurensa.”

HS, 02.09.2020

Useissa kommentteissa korostettiin yksilöiden vapaata mahdollisuutta valita nykypäivänä halutaanko lapsia hankkia. Tätä pidettiin pääasiassa positiivisena muutoksena, joka lisää erilaisia elämänvalintoja hyväksyvää ilmapiiriä. Positiivisena asiana pidettiin myös naisten työorientoituneisuutta sekä tavoitteiden asettamista työuralla silläkin kustannuksella, ettei lapsia tulisi välttämättä hankittua. Äitiyttä ei nähty myöskään arvostettavan samaan tapaan kuin ennen, vaan sen sijaan menestymisen työuralla nähtiin nousseen yhä tärkeämmäksi arvostuksen kohteeksi. Kotiäitiyteen “tyytymisestä” puhuttiin lähes kaikissa aiheita koskevissa kommentteissa negatiiviseen ja syyllistävään sävyyn. Kotiäitiyttä pidettiin jopa tasa-arvon eteen nähtyä työtä vesittävänä tekona sekä perinteisiä perhearvoja sekä sukupuolirooleja edistävänä paluuna historiassa taaksepäin. Kotiäitiyden sijaan naisen tulisi keskittyä uran luomiseen, eikä sopeutua kodinhoidosta vastuussa olevan naisen rooliin.

“Aivan lähihistoriassamme on ollut paljonkin heitä, joilta on jäänyt käytännössä kaikki mielekäs tekeminen väliin nimenomaan kodinhoidon ja lasten hankkimisen vuoksi. Eräs naisliikkeen tärkeimmistä kulmakivistä oli se, että myös naisilla piti olla mahdollisuus tehdä elämällään muutakin. Vielä muutama vuosikymmen sitten se ei ollut itsestään selvää, joten tuntuu huvittavalta, että asia on päässyt monilta unohtumaan. Nyt viimeistään huomaamme käytännössä, ettei sinne pullantuoksuiseen ummehtuneisuuteen kannata kenenkään kaipailla.”

HS, 04.04.2020

Useissa kommentteissa kritisoidaan lapsiperheellisille naisille kasautuvaa lasten- ja kodinhoidon vastuuta riippumatta vanhempien koulutustaustasta. Vaikka sukupuolten välisen tasa-arvon nähdään parantuneen työelämässä, nähdään kotitalouksien tasa-arvon kohentuneen huomattavasti hitaammin koulutustaustasta riippumatta. Naisten nähdään hoitavan oman työnsä lisäksi kodinhoidon, lastenhoidon sekä muun arjen organisoimisen pääasiassa yksin, kun taas miehet etenevät urallaan

sekä jatkavat harrastuksiaan myös lasten saannin jälkeen. Väestöliiton Perhebarometrin mukaan miehistä yli puolet kokee, että työn ja perheen yhteensovittamista helpottaa, jos lastenhoitovastuu on pääasiassa puolisoilla. Sen sijaan naisista vain joka viides kokee puolison lastenhoitovastuun helpottavan työn ja perheen yhteensovittamista (Perhebarometri 2020). Tämän oletetaan johtuvan juuri siitä, että naiset edelleen ottavat perinteisesti suuremman vastuun lastenhoidosta ja arjen organisoinnista.

Naisten suuremmasta hoitovastuusta huolimatta naisten nähdään osallistuvan perheen kuluihin yhtä paljon kuin miesten, jolloin naisten vastuu kasvaa entisestään lastensaannin myötä. Käytännössä siis perinteisten miesten ja naisten roolien nähdään edelleen esiintyvän myös korkeakoulutettujen perhekäsityksissä sekä toteutuvan parisuhteissa. Naisten nähdään tiedostavan perinteisten perhekäsitysten juurtuneen syvälle, minkä vuoksi lastenhankinta ei houkuttele etenkin korkeasti koulutettuja naisia. Oma osaamista ja kouluttautuneisuutta ei haluta tuhjata kotitöiden ja lapsiperhearjen uuvuttavuuteen, joka mahdollisesti johtaisi loppuunpalamiseen. Erityisen tärkeänä pidettiin lapsuudenkodista saatua perinteisen työnjaon mallia, jonka uskottiin toistuvan herkästi myös omassa parisuhteessa tasa-arvokeskusteluista huolimatta.

“Olen täysin samoilla linjoilla. Suurin ongelma lasten perheen perustamisessa itsellenikin on tuo pelko "koko perheen huoltajaksi jäämisestä". Olemme molemmat mieheni kanssa korkeakoulutettuja, mutta itse olen opiskellut pidemmälle. Epäilen silti, että lasten saannin yhteydessä kaikki kotityöt jäisi minulle, mutta edelleen maksaisin kaikki taloutemme kulut puoliksi hänen kanssaan - hän käytännössä jatkaisi meistä ainoana elämäänsä niin kuin ennenkin, mutta omat vastuuni kasvaisivat räjähdysmäisesti.”

HS, 13.05.2020

Lastensaanti nähtiin siis erityisesti naisten talouteen sekä työuraan negatiivisesti vaikuttavana tekijänä. Lastensaannin nähtiin vaikuttavan erityisesti naisten töistä poissaoloihin vanhempainvapaiden kasautuessa naiselle sekä lasten sairastuessa. Tämän nähtiin myös rajoittavan toisen tai useamman lapsen hankintaa, sillä toistuvat vanhempainvapaat nähtiin taloudellisena riskinä sekä esteenä naisen urakehitykselle. Lisäksi ongelmaksi nähtiin naisille kasautuva vastuu kodinhoidosta sekä taloudellisten kustannusten jakamisesta huolimatta mahdollisesti matalammista tuloista sekä kertyvistä eläkkeistä. Lisäksi taloudellisena riskinä pidettiin avioeroa, jonka myötä lapset tyypillisesti jäävät pääasiassa äidin vastuulle.

Yksilöiden taloudellinen epävarmuus koettiin yhdeksi merkittävimmäksi syntyvyyden alenemisen syyksi. Tilanteen muuttamiseksi esitetään erilaisia keinoja, kuten työnantajien tukeminen

työntekijän vanhemmuudesta aiheutuvissa kustannuksissa, perheen ja opiskelun yhteensovittamisen helpottaminen, varmempi työelämään kiinnittyminen opiskelujen jälkeen sekä perhe- ja asuntopolitiikkaan vaikuttaminen. Syntyvyyden nähdään siis johtuvan merkittävästi taloudellisesta epävarmuudesta sekä perheen ja työn yhteensovittamisen hankaluudesta, jolloin näiden kehittämisen uskottaisiin lisäävän innokkuutta niin ensimmäisen kuin myös sitä seuraavien lasten hankintaa kohtaan.

Perhepolitiikka

Aineistossa korostui tyytymättömyys perhepolitiikkaan ja perheiden saamiin tukiin. Kommenteissa ehdotettiin erilaisia keinoja lastensaanti-innokkuuden nostamiseksi, kuten perustuloa, korkeampaa lapsilisää ensimmäisestä lapsesta, naisten eläkekertymän turvaamista, lapsiperheiden kevyempää verotusta sekä nuorten lapsiperheiden parempaa tukemista taloudellisesti. Jo edellisessä osiossa käsitelty työn ja perheen yhteensovittaminen on keskeinen osa perhepolitiikkaa. Perheen yhdistäminen molempien vanhempien uratoiveisiin nähtiin lähes mahdottomuutena, minkä vuoksi erityisesti naiset joutuvat joustamaan omista uraa koskevista tavoitteistaan tai jopa luopumaan niistä kokonaan. Lisäksi kommenteissa kritisoitiin toistuvasti sitä, että lastensaanti opintojen aikana on nykytilanteessa taloudellisesti lähes mahdotonta ja vaikeaa opintojen joustamattomuuden sekä tukijärjestelmän vuoksi. Kommentoijien mukaan lasten saantia opiskeluvaiheessa tulisi tukea, sillä usein opiskelijat ovat parhaassa fyysisessä iässä lasten saamiseen. Tällä pyrittiin paikkaamaan sitä, että lastensaanti on myöhentynyt erityisesti korkeakoulutetulla väestöllä opintojen ja työelämään siirtymisen venyessä, jolloin toteutunut lapsiluku voi jäädä toivottua lapsilukua pienemmäksi. Lisäksi opintojen ja perheen yhteensovittaminen nähtiin helpompana vaihtoehtona, kuin työn ja perheen yhteensovittaminen. Perheiden toimeentulo aiheuttaa erityistä huolta ja kommenteissa korostetaan sitä, miten kalliiksi lapsen saaminen tulisi ja kuinka se laskisi omaa sekä koko perheen elintasoa.

“Lastenhankinta on myös pariskunnille ja yksilöille taloudellinen katastrofi ja tiukkaa tekee keskituloiseinkin lasta saada. Uudet hankinnat maksavat maltaita, kotiin jäävän ansionmenetykset pudottavat tulotasoa merkittävästi, puhumatta siitä että lapsiperheiltä nipistetään jatkuvasti; nyt uusimpana helsinkiläisiltä helsinki-lisän poistaminen ja 9-kk vauvojen pakkolaittaminen päivähoidon. Herätkää päättäjät, pystytte kyllä vaikuttamaan syntyvyyteen, jos todella se on tärkeää!”

HS, 03.10.2020

”Vielä sata vuotta sitten voitiin perustellusti sanoa että lapsi tuo leivä tullessaan. Perheen tulevaisuus, tulot ja vanhuudenturva vahvistuivat uuden sukupolven myötä.

Nyt tilanne on toinen, valtio on ulosmitannut lasten perheille aikaansaaman hyödyn ja jakaa sen tasapuolisuuden nimissä kaikille - myös perheettömille. Tämä tehdään verotuksen ja sosiaaliturvan keinoin.

Käytännössä tilanne on siis taloudellisessa mielessä päälaellaan; lapset ovat perheille mittava taloudellinen investointi mutta edut valuvat lapsettomille vapaamatkustajille. Huvittavinta lienee se kun jatkuvasti kerrotaan kuinka paljon valtiolle aiheutuu kustannuksia lasten päivähoidosta tai kouluttamisesta. Tosiasiahan kuitenkin lienee se, että valtio nettoaa huikeasti jokaisesta lapsesta.

Kun keskustelussa vielä korostetaan sitä että lasten tekeminen on vain arvovalinta tai elämäntapa niin ei kai ole ihme, että lapsia tehdään vain vähän.”

HS, 22.11.2020

Perheille sopivien asuntojen hinnat nähtiin saavuttamattomissa olevan kalliina, jolloin elintasosta sekä esimerkiksi tulevien lasten harrastuksista jouduttaisiin tinkimään asumiskulujen kustannuksella. Asuntojen hintataso nähdään ongelmana jopa jo parisuhdetta solmittaessa, sillä kaupunkiasuntojen koetaan olevan liian pieniä yhdessä asumiseen, jolloin suhteen syventäminen koetaan ongelmalliseksi ja jopa mahdottomaksi. Useista kommentteista pystyi myös rivienvälistä lukemaan, millaisia odotuksia kommentoijilla on lapsiperheen tuottamista kustannuksista. Lapsella tulisi olla oma huone, mahdollisesti useita harrastuksia ja perheellä auto, jotta lasten kuljettaminen harrastuksiin, päivähoitoon ja kouluun olisi mahdollista. Kulujen odotettiin myös kasvavan lapsen varttuessa ja lastenhankinnan taloudellisia vaikutuksia sekä omia taloudellisia resursseja puntaroitiin useissa kommentteissa.

“Yksi suurimmista ongelmista on suuret kaupungit. Asuminen Helsingissä on aivan sikamaisen kallista tavalliselle työntekijälle, joka saa palkka puolitoista tuhatta. Sillä saa sen miniasunnon vuokrattua. Sellaiseen harva haluaa lapsia. Pienissä kapungeissa asuminen on halvempaa ja tilastot näyttävät, että hedelmällisyysluku onkin niissä suurempi. Tämä nyt on vain yksi tekijä. Olen katsellut juuri eri alueiden hedelmällisyyslukuja. Tätä ei pidä sotkea lasten lukumäärään, joka taas eri käsite.”

HS, 22.11.2020

Kommentoija kuvailee erityisesti pääkaupunkiseudun perheasuntopulaa sekä asuntojen korkeaa hintatasoa. Perheasuntojen tarjonnan puute vaikuttaa aineiston mukaan halukkuuteen hankkia lapsia. Asunnon hankinta kuuluu niihin tavoitteisiin, jotka tyypillisesti halutaan saavuttaa ennen

lastenhankintaan ryhtymistä. Pienissä kaupunkiasunnoissa asuvia nuoria aikuisia lastenhankinta ei houkuttele tai se ei tunnu ajankohtaiselta oman asumistilanteen vuoksi, sillä suuriin perheasuntoihin ei ole välttämättä varaa. Sen lisäksi suurista kaupungeista ei olla valmiita muuttamaan pienemmille paikkakunnille edullisemman vuokran perässä työpaikan, sosiaalisten suhteiden sekä palveluiden menettämisen kustannuksella. Myös Väestöliiton väestöpoliittisen raportin (2020) mukaan lapsiperheet ovat kaupungistuneet ja yhä useammat suosivat kerrostaloasumista kaupungeissa hyvien kulkuyhteyksien päässä. Syntyvyys on edelleen alhaisempaa kaupungeissa mutta on laskenut myös maaseuduilla. Kaupungeissa asuinneliöt ovat maaseutua kalliimpia, mikä osaltaan vaikuttanee syntyvyyteen.

“Mielestäni Suomessa tulisi enemmän tukea lapsiperheitä! Mitä jos taloustieteilijät laskisivat miten paljon Suomi hyötyy uusista kansalaisista, tulevaisuuden työntekijöistä? Nykyisessä syntyvyystilanteessa voitaisiin maksaa perheille kodinhoidontuen lisäksi uudesta lapsesta perhetuki ja huolehtia siitä, että keskustelu kodinhoidontuen lakkauttamisesta jää unholaan. Tämä ehkä kannustaisi nuoria perheitä rohkeasti saamaan lapsia nykyisen poukkoilevan perhepolitiikan sijaan.”

HS, 09.01.2021

Nykyisten perhepoliittisten toimien ajatellaan lähinnä heikentävän syntyvyyttä entisestään, eikä ainakaan kannustavan etenkään jo ensimmäisen lapsen saaneita hankkimaan lisää lapsia. Perhevapaauudistusta pidetään perheiden omaa valinnanvapautta rajoittavana sen suhteen, kuka hoitaa lapsia, missä ja kuinka kauan. Pienten lasten äitien painostamista töihin ei pidetä lastenhankintaan kannustavana, sillä osa äideistä toivoo voivansa hoitaa lapsia kotona mahdollisimman pitkään. Vaikka sukupuolten välisen tasa-arvon toivottiin kehittyvän myös kotitalouksissa perinteisistä perherooleista ja työnjaosta irti, suurin osa silti toivoi, että päätös vanhempainvapaiden jakamisesta perheen kesken jäisi heidän omaksi päätettäväkseen. Lisäksi kotihoitoon toivottiin usein jatkuvan mahdollisimman pitkään, sillä tällä hetkellä kotihoitoon tukea maksetaan alle kolme vuotiaan lapsen kotihoitosta. Mikäli töissä käyvän vanhemman tulot ovat pienet, voi lasten kotihoito koitua taloudellisesti mahdottomaksi kotihoitontuen loppuessa. Tämä saattaa perheet eriarvoiseen asemaan, sillä mahdollisuus kotihoitoon riippuu vanhempien tuloista. Tämä nähtiin siis lastenhankintainnokkautta laskevana tekijänä, sillä etenkään naiset eivät kokeneet pystyvänsä toteuttamaan sellaista äitiyttä kuin toivoisivat. Poliittisten toimenpiteiden nähtiin nykyisenlaisina rajoittavan lastenhankintainnokkautta, mikä koettiin ristiriitaisena suhteessa “synnytystalkoiden” kaltaisiin tempauksiin sekä mediassa vallitsevaan huolisävytteiseen keskusteluun syntyvyyden laskusta.

“Toisaalta näin, mutta ei se perinteisempikään malli monen mielestä ole hyvä valinta. Itse asiassa ainakin minun kuplassani oletus on nimenomaan se, että äidin tulee hoitaa äitiysloma äkkiä pois alta ja palata sitten nopeasti uransa pariin ja elää siinä sivussa aktiivista seurapiirielämää konsertteineen, näyttelyineen ja teattereineen unohtamatta myöskään matkustelua ja illanviettoja. Myös tavoitteellinen urheiluharrastus kuuluu nykyään hyvän äidin malliin. Perhekeskeinen elämäntapa nähdään aika vanhanaikaisena ja suorastaan tasa-arvon vastaisena valintana, ja kaikenlainen lapsen tarpeiden priorisointi epätrendikkäänä hyysäämisenä.

Toivoisin sekä valtiovallalta että yksittäisiltä ihmisiltä ennen kaikkea vapautta, rauhaa ja myötätuntoa ihan jokaiselle perheelle ja vanhemmalle: vapautta tehdä perheen omia ratkaisuja sen suhteen, kuka lapset hoitaa kotona ja kuinka pitkään. Ja ylipäätään vapautta elää juuri sellaista perhe-elämää kuin haluaa ilman, että joutuu siitä minkäänlaisen arvostelun kohteeksi. On mielestäni erittäin lyhytnäköistä ja suorastaan perheitä nöyryyttävää, että perhevapaita aletaan pakottamaan tiettyyn malliin, jossa määrätään kiintiöitä ja määräaikoja. Perheet ovat kyllä ihan riittävän viisaita päättämään nämä asiat itse.

Joillakin perheillä erilaiset pakot ja määräykset jopa vaikuttavat lisääntymishaluihin, kun ei voi olla varma, saako toteuttaa sellaista vanhemmuutta kuin haluaa. Näin on esim. meidän perheessä, johon kolmas lapsi olisi periaatteessa ihan tervetullut, mutta mietityttää kovasti saanko elää haluamaani perhe-elämää pitkin imetyksineen ja kolmen vuoden kotihoitoinen. Meidän perheessä on katsottu parhaaksi, että menestyksestä uraa tekevä mieheni hoitaa toimeentulon ja minä hoidan sillä aikaa lapset. Miksi näin ei saisi olla? Mieheni on loistava isä lapsilleen ja ehtii viettämään heidän kanssaan paljon aikaa, vaikka käykin päivätöissä. Imeisesti tämäkin on vääränlaista isyyttä?”

HS, 02.09.2020

Viimeisimpien perhevapaaudistusten tarkoituksena on ollut kannustaa isiä käyttämään perhevapaita entistä runsaammin, jotta äitien työhön paluu helpottuisi ja nopeutuisi. Tämän tarkoituksena on ollut keventää lapsen saannin vaikutuksia naisten urakehitykseen. Tavoitteena on ollut siten lisätä sukupuolten välistä tasa-arvoa perhevapaiden suhteen helpottamalla työn ja perheen yhteensovittamista sekä lisäämällä isille merkittyjä vapaita. Vanhempainvapaiden ja hoitovapaiden yhteenlaskettu pituus mahdollistaa edelleen lapsen hoidon kotona taloudellisen tuen turvalla Suomessa pidempään kuin monissa muissa maissa. Tästä huolimatta aineistossa nousi esiin tyytymättömyys nykyiseen perhepolitiikkaan ja yksilöt kokevat nykyisten toimien rajoittavan perheiden mahdollisuuksia, joka laskee etenkin ensimmäistä lasta seuraavien lasten hankintaa.

5.3 Elämäntapaan ja asenteisiin liittyvät tekijät

Negatiivinen perhepuhe ja vanhemmuuteen liittyvät vaatimukset

Lastenhankinnan lykkääntymistä ja siitä luopumista selitettiin negatiivisen perhepuheen lisääntymisellä. Aineiston mukaan media luo perhe-elämästä negatiivista kuvaa korostamalla lapsiperheiden ongelmia, lapsiperhe-elämän ankeutta, loppuunpalamista sekä työn ja perheen yhteensovittamisen hankaluutta. Sen sijaan sinkkuudesta ja lapsettomasta elämästä puhutaan mediassa aineiston mukaan positiiviseen sävyyn korostaen loputtomia mahdollisuuksia itsensä kehittämiseen ja elämysten toteuttamiseen. Lisäksi keskustelu ilmastonmuutoksesta ja väestöräjähdyksestä on vahvasti kietoutunut keskusteluun lasten hankinnasta. Lastenhankinnasta puhutaan elämäntapana ja arvovalintana, jolloin vanhemmaksi ryhtyminen koetaan entistä vaativammaksi päätökseksi. Kuten ilmastonmuutosta käsittelevässä tutkielmani osassa todetaan, ovat yksilöt entistä tietoisempia ilmastonmuutoksesta ja ilmastokriisistä, joka voi lisätä lastenhankintaa pohtivien ahdistusta. Monet pohtivat lastenhankintaa ilmastotekona ja aineiston mukaan huoli ilmastosta voi johtaa lasten hankinnasta luopumiseen.

“Medialla on huomattava vaikutus asenteisiin.

Pääkirjoitukset eivät auta, jos artikkelit ja suuri osa koko median tarjonnasta ihastelee vain lapsettomien ihmisten rajattomia mahdollisuuksia trendikkäisiin elämyksiin ja samaan aikaan kirjoittaa perhe-elämän suurista vaikeuksista.

Kontrasti on niin suuri, ettei se voi olla vaikuttamatta.”

HS, 21.11.2020

Lapsiperheellistymistä ei nähdä haluttavana, sillä sen nähdään laskevan oman elämän mielekkyyttä. Aineiston mukaan median luomalla keskusteluilmapiiirillä on suuri vaikutus siihen, mitä yksilöt ajattelevat lasten hankinnasta ja miten aiheesta keskustellaan tuttavapiireissä ja henkilökohtaisissa keskusteluissa. Perheellistymisen negatiivisia puolia korostava keskusteluilmapiiiri vahvistaa myös jo valmiiksi lasten hankintaan epävarmasti suhtautuvien yksilöiden mielipiteitä ja voi siten vaikuttaa lasten hankinnan lykkäämiseen tai siitä luopumiseen. Toisaalta osa kommentoijista näki myös lapsiperhe-elämästä kiillotettua kuvaa luovat artikkelit ja sosiaalisen median julkaisut lasten hankintaa lykkäävänä, sillä se loi paineita omalle vanhemmuudelle ja vanhemmuuteen ryhtymiselle. Aineiston mukaan media ja sosiaalinen media luovat kuvaa ihannevanhemmuudesta, jonka koetaan olevan itselle saavuttamattomissa.

Vanhemmuuden vaatimukset koetaan aiempaa korkeammaksi, joka luo paineita omien resurssien riittävyydelle lastenhankinnan suhteen.

”Onkohan raporttia tehtäessä yritetty arvioida, miten paljon taloudellisen epävarmuuden ohella pariutumiseen ja lasten hankintaan vaikuttavat vahvat jaetut uskomukset, jotka liittyvät aineellisen hyvinvoinnin lisääntymisen aiheuttamiin hierarkisen statuksen näyttämisen mahdollisuuksiin?

Ja erityisesti että miten noita uskomuksia voisi tehokkaasti heikentää, jos ne ohjaavat esim. pariutumisen ja lasten hankinnan välttämiseen jopa vastoin asianomaisten omaa toivetta?

Viittaa esim. hs:n juuri äsken julkaistuun timanttijuttuun lasten vaatteisiin ja niiden muodikkuuteen liittyvistä uskomuksista ja häpeän tuntemuksista.

Aivan saman kaltaisia ja hyvin moderneja ja kalliiksi käyviä uskomuksia liittyy esim. lapsen oman huoneen tarpeeseen sekä ilmeisesti myös lasten harrastuksiin.”

HS, 08.09.2020

“Olen ollut huomaavinani, että kotona taiteilun suhteen julkisuudessa tulee esiin äärimmäiset tunteet ja mielipiteet, kun taas suurimmalle osalle ihmisistä tämä väliaikainen tilanne ei herätä mitään äärimmäisiä tunteita. Toki käytännön olosuhteet kodin koosta lapsien ikään ja omaan persoonallisuuteen vaikuttavat jossain määrin koettuun.”

HS, 02.04.2020

Aineistossa nousee esille vallitseva negatiivinen keskustelukulttuuri lapsiperhe-elämää koskien. Lapsista ja lapsiperhe-elämästä puhutaan kuormittavana puurtamisena, joka pahimmillaan vie kaiken elämänilon ja jaksamisen. Mielikuva lapsiperhe-elämän kuormittavuudesta on peräisin niin havainnoista perheellistyneiden tuttavien elämästä kuin myös median esiin nostamista perhe-elämää koskevasta puhetavasta. Median nähdään nostavan esiin perheellistymistä ja perhe-elämää koskevia äärimmäisiä ilmiöitä, jotka luovat negatiivista kuvaa perheen perustamisesta. Monissa kommentteissa tätä pidetään syynä sille, miksi etenkin nuoret aikuiset eivät näe lastenhankintaa houkuttelevana vaihtoehtona ja siirtävät lastenhankintaa tulevaisuuteen. Syyksi negatiiviselle perhepuheelle pidetään muun muassa työkeskeisyyden lisääntymistä, jolloin perhe nähdään rasitteena erityisesti työelämässä menestymiselle. Toisaalta myös menestyksekkäs ja vakaa ura nähdään edellytyksenä perheen perustamiselle.

“Ongelma on tämä yhteiskunta, joka asennoituu lapsiin kielteisesti. Suoraan kielteisesti ja kiertäen, mahdottomia vaatimuksia esittäen.

Naisen on ensin tehtävä sitä ja tätä opiskeltava ja hankittava ura, ostettava omistusasunto ja muuta... Lapselle on oltava valmiina vaikka mitä. Kun kaikki on kasassa, ikä on hurautanut hedelmättömän puolelle.”

HS, 10.05.2020

Perinteisen ja positiivisen perhepuheen sekä lisääntymisnormin kyseenalaistamista pidettiin vaikeana tai jopa mahdottomana. Perheellistymiseen kannustavaa puhetta pidetään aineison mukaan edelleen usein “oikeana” ja yleisesti hyväksyttynä tapana puhua perheestä ja lastenhankinnasta luopumisesta puhumiseen suhtauduttiin varautuneesti, vaikka lapsettomuutta on alettu käsitellä mediassa yhä enemmän. Perheiden tukemiseen haluttaisiin panostaa enemmän niin perhepoliittisin keinoin kuin myös positiivista perhepuhetta ja perheen arvostusta lisäämällä yhteiskunnassa etenkin nuorten keskuudessa. Näiden tavoitteiden nähdään kulkevan käsi kädessä, jolloin perheiden tukeminen parantaa perheen perustamisen kannattavuutta sekä mielekkyyttä. Lisäksi perheellistymisestä olisi aineiston mukaan tehtävä haluttavaa yksilöllistyneessä kulttuurissa eläville nuorille lisäämällä lastenhankinnan positiivisten puolien esille tuontia mediassa ja julkisessa keskustelussa. Kuitenkin lähes kaikissa kommentteissa perhe näyttäytyy perinteisenä ydinperheenä, johon kuuluu äidin ja isän lisäksi heidän kaksi biologista lastaan. Esimerkiksi sateenkaariperheet eivät esiinny kommentteissa lainkaan, vaikkakin adoptointia nostetaan joissain kommentteissa esille lastenhankinnan vaihtoehtona.

Kumppanin löytäminen

Sopivan kumppanin löytämistä pidetään nykypäivän haasteena, joka johtaa vakiintuneiden suhteiden solmimisen lykkääntymiseen. Vakiintunutta parisuhdetta pidetään yleisesti edellytyksenä lasten hankinnalle, vaikka esiin nousevat myös sinkkunaisten mahdollisuudet hankkia lapsia yksin. Vakaata parisuhdetta ja todennäköisesti kestäväää parisuhdetta pidetään kuitenkin pääasiassa haluttuna lähtökohtana lastenhankinnalle. Keskustelussa nousee myös esiin yhteiskunnan yleisesti hyväksymä kuva perheestä, joka edelleen perinteisesti käsittää aviovaimon, aviomiehen sekä ihanteellisessa tilanteessa kaksi lasta. Tämän vuoksi lapsen hankkiminen yksin nähdään haasteena, johon ryhtyminen vaatisi henkistä ponnistelua, sillä yhteiskunnan sekä vallitsevan yhteiskunnallisen keskustelun ei nähdä tukevan ja ottavan huomioon erilaisia perheitä riittävässä määrin.

Kommentoijat pitävät nyky maailman elämäntyyliä sekä työelämän vaatimuksia parinmuodostusta viivästyttävänä sekä sen myötä myös lastenhankintaa lykkäävänä ja lastenhankintainnokkautta laskevana tekijänä. Kommentoijat olivat huolissaan erityisesti naisten lastensaantimahdollisuuksista vanhemmalla iällä pariutumisen lykkääntyessä. Mitä myöhemmin yksilöt kokevat lasten saamisen

itselleen ajankohtaiseksi, sitä vähemmän aikaa heille todennäköisesti jää hankkia haluttu määrä lapsia. Mikäli sopivaa ja halukasta kumppania ei löydy ollenkaan tiettyyn ikään mennessä, on lasten hankinta hankalampaa tai lasten hankinnasta luovutaan kokonaan.

“Havainnot omista keski-ikäisistä lapsistani ja aikuisista lastenlapsistani ja heidän ystävistään kertovat, että pysyvät parisuhteet muodostetaan myöhemmin kuin omassa nuoruudessani 1950-60 lukujen taitteessaja myös lapset tehdään useita vuosia myöhemmin.

Tämä vaikuttanee siihen, että syntyvyys laskee, kun keskimääräinen lapsiluku jää alle kahden”

HS, 16.06.2020

Erityisen huomionarvoista on se, että useissa kommentteissa nousee esiin, kuinka vakiintuneessa parisuhteessa elävien kumppanien lastensaantitoiveet eivät kohtaa. Kommentoijat kertovat niin omista kuin myös lähipiirin kokemuksista, joissa toinen osapuoli joutuu sopeutumaan puolison haluttomuuteen lastenhankintaa kohtaan. Päinvastaisia tilanteita ei kommentteissa kuitenkaan esiinny, jossa lastenhankinnasta epävarma osapuoli joutuisi sopeutumaan lapsia toivovan osapuolen toiveisiin. Tämä on kiinnostava huomio sen vuoksi, että keskustelussa nousi kuitenkin esiin monien edelleen ajattelevan lastenhankinnan olevan ”luonnollinen osa” elämäntulkua. Lastenhankintaa saattaa siis edelleen aineiston mukaan ohjata sosiaalinen paine hankkia lapsia, jolloin omaa lastenhankintaa koskevan epävarmuuden kyseenalaistaminen voi jäädä taka-alalle. Toisaalta eriävät lastensaantitoiveet voivat myös johtaa lastenhankinnasta luopumiseen. Ilmiö saattaa lisätä lapsettomuutta, mikäli eriävät toiveet johtavat suhteen päättymiseen eikä lasta toivova osapuoli löydä omiin toiveisiinsa vastaavaa kumppania.

“... aiemmat kaksi parisuhdettani ovat karautaneet siihen, kun mies olisi halunnut lapsia, mutta minä en. Nykyinenkin parisuhteeni saattaa kaatua juurikin tähän asiaan. Omalla kohdallani tilanne on ollut siis se, että miehellä on ollut kovempi lisääntymishinku. Olen kuitenkin itse kokenut asian niin, että haluaisin mieluummin tasapainoisen parisuhteen, jossa voimme täydentää toisiamme - ilman ulkopuolista painetta lasten saannista. Valitettavasti nykyisenkin puolisoni suurin argumentti lasten haluamiselle on, että 1) hänen vanhempansa toivovat lasta, 2) hän haluaa suuremman merkityksen elämälleen. Itse en ole lapsia koskaan halunnut, joten pelkään näiden perusteluiden myötä sitä, että päätyisin lopulta huoltamaan lapsia sekä yhtä "aikuista lasta", jolloin hän saisi edelleen harrastaa ja itse päätyisin "perinteiseen naisen rooliin" raatamaan sekä töissä, että kotona siivoten muiden sotkuja. Olen kuitenkin korkeammin koulutettu kuin mieheni ja minulla on ystäviä sekä harrastuksia, joiden parissa viihdyn. Rakastan puolisoani, mutta toisaalta hänen epämääräiset toiveet tulevaisuudesta eivät vakuuta minua. Mieluummin olen vaikka yksin kuin pidän kulisseeja yllä. Ehkä perimmiltään kyse on siitä, että haluan pitää kiinni ehdottomasta tasa-arvosta, jossa molemmat jakavat vastuun perheestä ja sen elatuksesta tasan. Valitettavasti uskon, että

meidänkin tapauksessa ajautuisimme kuitenkin siihen tyypilliseen perinneroolitukseen vanhemmuudessa ja työssäkäynnissä - tai pahimmassa tapauksessa täyteen epätasa-arvoon, jossa hoitaisin elannon ja perheen lähes yksinhuoltajana.

En syytä yleisesti kaikkia miehiä - en vain ole löytänyt tasapainoista parisuhdetta.”

HS, 13.5.2020

Epävarma työllisyystilanne nähdään esteenä myös parinmuodostukselle ja sitä kautta myös lasten saannille. Työttömiä ei pidetä ihanteellisina tai edes potentiaalisina kumppaneina etenkin, jos mielessä on hankkia lapsia lähitulevaisuudessa. Saman suuntaisia tuloksia on saatu myös aiemmissa tutkimuksissa, joiden mukaan työttömien miesten ja naisten pariutuminen on heikompa kuin työssäkävien (Perhebarometri, 2016). Lisäksi kumppanin opiskelu tai epävarma työllisyystilanne nähtiin lastensaannin lykkäämistä edistävänä tekijänä.

Syynä pariutumisen hidastumiselle pidetään aineiston mukaan nuoruuden pidentymistä, jonka vuoksi vakiintumista ja perheen perustamista lykätään myöhempään tulevaisuuteen. Nuoret aikuiset eivät aineiston mukaan koe olevansa sellaisessa elämäntilanteessa, että vakiintuminen ja lastenhankinta olisi ajankohtaista. Myös puutteelliset tiedot ihmisen hedelmällisyydestä voivat vaikuttaa siihen, että lastenhankintaa siirretään myöhempään elämänvaiheeseen. Väestöliiton Perhebarometrin (2015) mukaan naisvastaajista 38 prosenttia uskoi naisen hedelmällisyyden laskevan keskimäärin vasta 38- vuotiaana merkittävästi. Miesvastaajien vastaava osuus oli sen sijaan 59 prosenttia. Puutteelliset tiedot hedelmällisyyden laskusta ja hedelmällisestä iästä selittävät osaltaan sitä, miksi nuoret aikuiset eivät näe kiirettä vakiintuneen parisuhteen muodostamiseen ja perheen perustamiseen. Todellisuudessa hedelmällisyys alkaa laskea molemmilla sukupuolilla 24. ikävuoden jälkeen ja jyrkempi lasku alkaa 30. ikävuoden jälkeen (Perhebarometri 2016). Puutteelliset tiedot lisääntymisterveydestä voivat johtaa osaltaan siihen, miksi vakiintumista lykätään, vaikka toiveena olisikin perheen perustaminen tulevaisuudessa.

“Tuttavapiiriä seuranneena, tuntuu että netissä roikkuminen ja digiviihde lyövät laudalta ihmisten kanssa livenä hengaamisen: se on vaivatonta, ja tinderöintiä voi helposti harrastaa jos tuntuu että ihmissuhde asettaa vaatimuksia tai rupeaa kyllästyttämään, häiritsemään omaa totuttua ajankäyttöä. Jotkut jo vakiintuneetkin parit joutuvat kilpailemaan ajankäytöstä ja huomiosta laitteiden ja pelien kanssa kun kumppani ei henkisesti läsnä.

Tämä ennen koronaa, jonka myötä osa ihmisistä lienee sopeutunut vielä enemmänkin ruudun kautta seurusteluun.”

HS, 13.05.2020

Sosiaalisen median ja deittailusovellusten luomia epärealistisia odotuksia sekä mahdollisten kumppaneiden loputonta vaihtoehtojen virtaa pidetään yhtenä tärkeänä syynä muutoksille pariutumiskäyttäytymisessä. Lisäksi ongelmana pidetään sitä, että Internetin ja sosiaalisen median yleistymisen myötä ihmiset kohtaavat toisiaan entistä harvemmin sattumanvaraisesti. Osassa kommentteista tämän uskotaan vaikuttaneen jopa ihmisten sosiaalisiin taitoihin, jotka vaikuttavat oleellisesti parisuhteen muodostukseen. Myös tietynlaisen yksilöiden itsekkyyden ja itsekeskeisyyden lisääntymistä pidetään esteenä vakiintuneiden parisuhteiden ja sitä myötä myös perheen muodostamiselle. Aineiston mukaan nykymaailmassa ei ole enää tarvetta parinmuodostukselle ja lastenhankinnalle kuten ennen, minkä vuoksi itseä miellyttävästä elämäntyylistä ei välttämättä haluta tinkiä parisuhteen saati perheen muodostamisen kustannuksella. Yksilöt ovat entistä itsenäisempiä etenkin naisten kouluttautumisen ja työssäkäynnin lisääntymisen myötä, minkä vuoksi parisuhdetta ja perhettä ei tarvita samalla tavalla kuin maatalousyhteiskunnissa. Tämän lisäksi yleinen asenneilmapiiri on muuttunut, jolloin yksinelämistä ja lapsettomuutta pidetään sosiaalisesti hyväksyttynä. Aineistossa tätä tuodaan esiin sillä, ettei parisuhteeseen olla valmiita ryhtymään ”kenen tahansa kanssa”, vaan sopivan kumppanin etsimiseen uskotaan käytettävän enemmän aikaa, kuin matkapuhelimia ja sosiaalista mediaa edeltävänä aikana, jolloin mahdollisuudet sopivan kumppanin löytämiseen olivat rajallisemmat.

Yksilökeskeisyys

Nykypäivän individualisoituneessa maailmassa halu itsensä näköisen elämän toteuttamiseen on noussut yhä tärkeämmäksi (Beck & Beck-Gernsheim 2004, 507). Elämän ei oleteta kulkevan samoja raiteita kuin aiemmilla sukupolvilla, jolloin valmistumisen jälkeen siirryttiin suoraan työelämään ja solmittiin avioliitto, jota tyypillisesti seurasi lasten saaminen. Kommentoijat kokevatkin, ettei ihmisillä ole enää nykyaikana entisaikojen vastaavaa tarvetta parinmuodostukseen ja lastenhankintaan turvatakseen elämänsä sekä ylläpitääkseen perinteisiä perherakenteita kuten ennen. Pariutumisen itsestäänselvänä tarkoituksena ei myöskään enää pidetä lasten saantia, kuten perinteisesti ennen. Myös arvo- ja asennetutkimuksen (Kurronen, 2021) mukaan vapaa-ajan ja harrastusten merkitys onnellisuuden takaajina on lisääntynyt, kun taas perheen merkitys on laskenut. Aineiston mukaan myös käsitys perheestä on jossain määrin muuttunut ja perheeseen voidaan nähdä kuuluvan lasten tai muiden perheenjäsenten sijaan esimerkiksi läheinen ystäväpiiri. Sinkkuudesta on tullut nykypäivänä myös hyväksyttävämpää eikä lapsettomuutta liitetä yhtä vahvasti yksinäiseen elämään ja yksinäisyyteen, sillä aineiston mukaan ystävyysuhteet voivat täyttää parisuhteen ja lapsiperheen muodostamisen tarpeen.

“Vaikka olen ollut töissä ja parisuhteessa, en ole koskaan edes harkinnut lasten hankkimista. Elämässä on niin valtavan monta muuta asiaa, joita teen mieluummin. En myöskään näe lapsia ja lapsiperhe-elämää mitenkään merkityksellisenä asiana. Minulle merkityksellistä on kulttuuri, tiede, teknologia, ystävyys, vauraus ja aikuisten ihmisten seura.”

HS, 23.10.2020

Kommentoija kuvailee haluttomuuden hankkia lapsia johtuvan pääasiassa muista lapsiperhe-elämää kiinnostavammista asioista. Samankaltaisia kommentteja löytyy aineistosta kymmeniä, joissa korostetaan itselle tärkeiden asioiden tekemistä, joihin lasten ei nähdä sopivan. Lapsiperhe-elämä nähdään esteenä tai ainakin hidasteena itselle tärkeiden asioiden tekemiselle ja toteuttamiselle. Etenkin omaa uralla etenemistä ja oman osaamisen hyödyntämistä korostetaan kommentteissa usein. Lastenhankintaa ei koeta kiinnostavana eikä omasta elämäntyylistä haluta luopua ainakaan nuoruudessa.

Nuoruusaika elämässä on nykypäivänä pidentynyt, minkä vuoksi lastensaantia aletaan harkita niin aineiston kuin myös aiempien tutkimusten mukaan pääsääntöisesti vasta myöhemmällä iällä (mm. Perhebarometri 2016). Ensimmäisen lapsen saannin lykkäännyttyä toisten ja kolmansien lasten saamisen todennäköisyys pienenee.

Kommenteissa ilmaistiin myös, ettei lapsiperhe-elämän koettu tuovan lisäarvoa elämään, eikä sitä nähty merkityksellisenä edellytyksenä hyvälle elämälle. Monet uskoivat sen sijaan lapsiperhe-elämän laskevan oman elämän mielekkyyttä elämäntavan muuttuessa lasten myötä. Lapsiperhe-elämään ryhtymisen koetaan vaativan paljon uhrauksia työuraan, talouteen ja elämäntyyliin nähden. Toisin sanottuna negatiivinen kuva lapsiperhe-elämästä laskee lastensaanti-innokkuutta.

Kun tienaa niin hyvin, ettei mistään materiaalisesta tarvitse murehtia, niin usein ainoa, mistä on puutetta, on henkilökohtainen vapaa-aika. Miksi ihmeessä lähtisin Hoploppiin tai vanhempainiltaan, kun voisin sen ajan vaikkapa hifistellä keittiössä, lähteä spontaanisti baariin, pelata verkkopelejä tai katsoa Netflixiä?

Jos olisi joku sellainen järjestely, että kodinhoitaja hoitaisi lapset ja minä saisin keskenäni harrastaa mitä huvittaa, niin lapsenteko kävisi ehkä mielessä ihan sukunimen säilymisen vuoksi. Se vaan vaatisi sellaista luokkayhteiskuntaa, mikä ei kaiketi ole poliittisesti mahdollista.”

HS, 10.05.2020

Useissa kommentteissa puhutaan lapsiperhearjesta, vaikka kommentteista ilmenee suoraan, ettei kirjoittajalla itsellään ole lapsia. Yllä oleva kommentti on yksi esimerkki siitä, miten lastensaannin ajatellaan vähentävän omaa vapaa-aikaa niin rajusti, ettei omille harrastuksille ja spontaaneille ajanviettotavoille jää aikaa eikä lapsia haluta välttämättä hankkia sen vuoksi lainkaan.

Lastenhankinnasta luopumista perustelevissa kommenteissa tuli ilmi, että yksilöt ajattelevat lastenhankintaa “oman elämän loppumisena”, jossa aikaa ei jäisi itselle mieluisten asioiden tekemiseen. Myös Väestöliiton Perhebarometrin (2017) mukaan nuoret aikuiset lykkäävät lastenhankintaa, sillä lapsiperhe-elämä koetaan ankeaksi.

“Ihmiset ei halua lapsia, koska he haluavat elää elämän itselleen. Luoda uraa ja matkustella itsekseen tai puolison kanssa. Joku voisi sanoa että itsekkyyks on kasvanut. No lapsissa on suuri vastuu ja ne vaatii lähinnä aikaa. Ei niinkään rahaa. Monet ei selvästikään halua kasvaa aikuisiksi ja ottaa vastuuta mistään.”

HS, 11.05.2020

Kommentoijat kritisoivat nykyistä elämäntyyliä itsekkääksi ja aineiston mukaan oma mukavuudenhalu menee lastenhankinnan edelle perheellistymistä pohdittaessa. Lasten hankkimattomuus nähdään vastuun kartteluna, joka liitetään nuoruusvaiheen pidentymiseen yhä vanhemmaksi asti. Nuoruuden pidentymisestä puhutaan useissa kommenteissa “todellisuudesta vieraantumisena”, johon syynä pidetään modernin maailman individualistista kulttuuria sekä sosiaalisen median luomaa kiiltokuvamaisen ihanne-elämän tavoittelua. Samassa asiayhteydessä kritisoidaan myös median ja nykyisen keskustelukulttuurin luomaa negatiivista kuvaa perhe-elämän raskaudesta ja sen tuomista ongelmista. Monissa kommenteissa, joissa lastenhankinnan lykkäämisestä puhutaan tuomitsevaan sävyyn, myös kritisoidaan nuorten aikuisten itselleen asettamia paineita vanhemmuuteen liittyen. Näissä kommenteissa lastenhankintaa pidetään luonnollisena osana ihmisen elämää, jolloin lastenhankinnan ei ajatella vaativan suuria taloudellisia resursseja, vaan elämän ajatellaan kantavan lapsiperhearjen läpi vaikeuksista riippumatta. Ratkaisuksi syntyvyyden laskulle haetaan asennemuutoksesta, jolloin tietynlainen vaatimattomuuden ja arkisuuden arvostaminen nousisi uudelleen arvoonsa.

“Toisin kuin aiemmat sukupolvet, nykyiset 20-40 -vuotiaat eivät todellakaan suunnittele elämänsä päivä kerrallaan sen enempiä ajattelematta ja rupea heti lastentekohommiin jos pitää viettää hetki kaksistaan sisätiloissa globaalin pandemian keskellä.

Nykyään otetaan vastuuta sen pienen ihmisen tulevaisuudesta ihan eri tasolla kuin ennen. Voi se joskus ylikin mennä, mutta ei enää paluuta niihin aikoihin jolloin lapsia tehtiin koska niitä kuului tehdä, kiitos.”

HS, 10.04.2020

Aineistosta on tulkittavissa myös positiivisia puolia korostava näkökulma syntyvyyden laskuun. Nuorten aikuisten vastuunkannon voidaan nähdä nykypäivänä lisääntyneen lastenhankintaa suunniteltaessa. Aineiston mukaan lapsia ei hankita hetken mielijohdeesta, johon on vaikuttanut osaltaan erityisesti naisten kouluttautumisen lisääntyminen, ehkäisyvälineiden kehittyminen sekä

niiden valistunut käyttö. Aineiston mukaan kuitenkin myös median luomat mielikuvat vanhemmuudesta asettavat paineita sille, millaiseksi oma vanhemmuus halutaan rakentaa. Tämän vuoksi moni kirjoittaja kuvailee, ettei olisi vielä valmis hankkimaan lapsia, sillä usko omien resurssien ja kykyjen riittävyteen ei ole tarpeeksi vahva. Osa kommentoijista ajattelee jopa omien luonteenpiirteiden olevan esteenä lastenhankinnalle sekä hyväksi vanhemmaksi tulemiselle.

Yksi tärkeimmistä syistä lasten hankinnan lykkäämiselle on aineiston mukaan se, ettei lapsia haluta hankkia “keskeneräiseen elämään”, vaan oman elämän halutaan olevan vakaalla pohjalla niin taloudellisesti kuin myös parisuhteen osalta. Lapsille halutaan hyvällä suunnittelulla turvata vakaa tulevaisuus. Lisäksi lastenhankintaa ei pidetä enää itsestäänselvänä parisuhteen muodostamisen jatkona. Lapsia ei siis hankita vain, koska niin kuuluu tehdä, vaan lastenhankinta on yksilön harkittu päätös. Useissa kommentteissa tätä pidetään positiivisena muutoksena, jolloin syntyvät lapset ovat toivottuja ja heistä huolehtimiseen ja heidän kasvattamiseen panostetaan erityisen huolellisesti. Tätä väitettä tukee myös aiempi tutkimus, jonka mukaan suomalaislapset syntyvät useimmiten harkittuina ja heidän vanhempansa panostavat heidän kasvatukseensa ja yhdessäoloon (Miettinen & Rotkirch, 2012).

Epävarmuus tulevasta

Aineistossa toistuu myös aiemmissa aihetta koskeissa tutkimuksissa esiin noussut tavoite suorittaa tutkinto, saada vakituinen työpaikka, muodostaa avioliitto sekä hankkia asunto ennen lasten saantia. Lasten saantia lykätään aina hiukan eteenpäin seuraavan tavoitteen saavuttamista varten. Elämä pyritään “saamaan valmiiksi” ennen lasten saannin suunnitteluun ryhtymistä. Aineiston mukaan työelämän vaatimukset ovat kuitenkin kasvaneet ja vakituisen työsuhteen saamisesta on tullut entistä vaativampaa. Työmarkkinoiden epävarmuus johtaa taloudelliseen epävarmuuteen, joka ei kannusta nuoria ja nuoria aikuisia lasten hankintaan. Opinnoista valmistumisen jälkeen työelämään kiinnittymisen venyessä myös lastensaanti siirtyy myöhemmäksi. Osa kommentoijista ilmaisee lastensaantitoiveiden hiipuneen matkan varrella, esimerkiksi vakituisten töiden puutteen, parisuhteen epävarmuuden, asumisjärjestelyiden tai taloudellisen tilanteensa vuoksi. Osa kommentoijista oli luopunut lapsitoiveistaan, sillä esimerkiksi opinnot, uran luominen, muiden kiinnostavien asioiden tekeminen sekä sopivan kumppanin löytäminen oli kuluttanut hedelmällisiä vuosia lasten saantiin nähden eikä vakiintunutta parisuhdetta ollut välttämättä löytynyt. Lastensaantia vanhemmalla iällä pidettiin riskinä, eikä omasta elämäntyylistä haluttu enää välttämättä luopua elämän vakiinnuttua.

“Lapsia ei ole luvassa. Sopii katsoa, missä ihmiset asuvat. Yksiöissä tai korkeintaan kaksioissa kivikaupungeissa. Sopii katsoa kukkaroon. Tulot ja ostovoima ovat olemattomat. Sosiaalinen verkosto myös. Katsoo ympärilleen ja huomaa olevansa täysin yksin.

Biologisena toimituksena lapsenteko on kaikille selvää. Itse tapahtuma on kuitenkin mahdoton toteuttaa nykyisillä reunaehdoilla.”

HS, 03.10.2020

Aineiston mukaan huolenaiheena oli myös tukiverkostojen puute isovanhempien ja muiden sukulaisten asuessa eri paikkakunnilla. Töiden perässä pääkaupunkiseudulle ja kasvukeskuksiin muuttaneiden tukiverkostot ovat aineiston mukaan lähes olemattomat, minkä vuoksi lastensaantia ja omaa jaksamista pohditaan tarkasti lastenhankinnan vaikutuksia puntaroitaessa. Työelämän ja lapsiperhe-elämän uuvuttavuus huolestutti monia ja esiin nousi lapsiperheiden tuen tarve, johon ei aineiston mukaan kiinnitetty riittävä huomiota. Tukiverkostojen puuttuessa aikaa ei välttämättä jää parisuhteelle sekä omien harrastusten ylläpitämiseen. Oman ajan puute huolettaa myös monia toista lasta harkitsevia, joilla ei ole riittäviä tukiverkostoja omalla asuinseudullaan. Tähän ratkaisuksi toivotaan lapsiperheiden tukemista erilaisin lastenhoito- ja tukipalveluin, jotka edesauttaisivat perheiden jaksamista ja ennaltaehkäisivät uupumuksesta aiheutuvia ongelmia.

"Asioiden tärkeysjärjestykseen laittaminen" ei monella todellakaan tarkoita sitä, että päätettäisiin hankkia lapsia. Päinvastoin, tilanteessa moni tekee riskianalyysia ja voi todeta, että taloudellisessa epävarmuudessa ja minkäänlaisessa poikkeustilanteessa lapset eivät ainakaan helpota elämää. Hyvän elämän ja hyvän perheen voi muodostaa täysin ilman alaikäisiä lapsiakin. Keskitytään nyt jo olemassaoleviin ihmisiin, työhön ja toimeentuloon.”

HS, 10.4.2020

Lisäksi monet pohtivat, kuinka parisuhde tulee kestäämään lapsiperhearjen pyörittämistä, univajetta sekä taloudellisia paineita. Kommentoijat ilmaisevat pelkäävänsä suhteen johtamista avioeroon taloudellisten paineiden sekä kiireiseltä kuulostavan lapsiperhe-elämän seurauksena. Naiset ovat erityisen huolissaan siitä, että he jäisivät avioeron jälkeen lasten kanssa yksin ja vastuu lapsista jäisi heidän harteilleen. Pelko lapsiperhearjen pyörittämisestä yksin nähdään erittäin raskaana lastensaantia pohditaan sitä kautta, olisiko oma parisuhde riittävän kestävä kantamaan etenkin pikkulapsiajan yli. Miesten pelko liittyi puolestaan siihen, että he jäisivät avioeron myötä elatusmaksujen maksajiksi lasten asuessa pääsääntöisesti äidin luona. Lastenhankinta ja avioero olisi siis hieman toisistaan poikkeavilla tavoilla taloudellinen sekä emotionaalinen riski niin miehille, kuin myös naisille. Myös omien vanhempien eron koettiin vaikuttavan useissa kommentteissa omiin valintoihin lastenhankintaa kohtaan. Aineiston perusteella vaikuttaakin, että

nuoret ja nuoret aikuiset kokevat ottavansa aiempaa enemmän vastuuta lastenhankintaa koskevissa valinnoissaan sekä pohtivan lastenhankintaa ja perheen perustamista useista eri näkökulmista.

”Omaan päätökseeni lapsettomuudesta on varmasti vaikuttanut lapsena koettu vanhempieni riitainen ero. Vanhempani eivät edelleenkään ole edes puheväleissä. Omassa tuttavapiirissä on myös ylivoimaisesti eniten eronneita vanhempia ja uusioperheitä. Myös pitkäaikaisen kumppanini vanhemmat ovat tehneet lapset nuorena, ja sitten eronneet. Vaikuttaisi siltä, että lapsi tehdään usein rakkauden huumassa, ja jälkepäin sitten huomataan, oliko idea hyvä, vai ei. Sitä vartenhan evoluutio on meihin rakkauden huumaan istuttanut. Tämän on varmasti huomannut moni muukin ikäiseni milleniaali, ja miettii siksi paljon syvällisemmin lasten hankkimista, kun vielä edeltävä sukupolvi. Ei haluta tehdä samoja virheitä, kuin omat vanhemmat tekivät.”

HS, 28.08.2020

6. Johtopäätökset

Tutkielmani tavoitteena oli selvittää, mitä syitä syntyvyyden laskulle esitetään sekä miten syntyvyydestä puhutaan Helsingin Sanomien syntyvyyttä käsittelevien artikkeleiden kommentoissa. Analyysissä esiin nousi kolme pääkategoriaa: Taloudelliset syyt, ympäristöön liittyvät syyt sekä elämäntapoihin liittyvät syyt. Tutkielmani tarkoituksena oli tunnistaa aineistosta teemoja liittyen yksilöiden haluttomuuteen hankkia lapsia tai lykätä lasten saantia. Näitä teemoja tunnistamalla järjestelmiä ja perhepolitiikkaa on mahdollista kehittää tulevaisuudessa siten, että ne tukevat lasten saantia toivovia yksilöitä entistä paremmin. Usein vallitsevasta mielikuvasta uraa luovista korkeakoulutetuista sinkuista poiketen Suomessa syntyvyys on ollut laskussa erityisesti pienituloisten sekä matalasti koulutettujen keskuudessa. Tämä nousi esiin myös tutkielmani tuloksissa yksilöiden huolena omien taloudellisten resurssien riittävydestä lastenhankinnan suhteen. Tämän vuoksi perheille kohdennettujen tukien ja etuuksien järjestelmää tulisi tutkimustulosten valossa kehittää siten, ettei perheen perustaminen koituisi taloudelliseksi ongelmaksi pienituloisille. Lisäksi perheille sopivien kohtuuhintaisten asuntojen puute erityisesti pääkaupunkiseudulla ei todennäköisesti ainakaan kannusta lastenhankintaan kaupunkialueilla.

Tutkielmani tulokset ovat samansuuntaisia aiempaan aihepiiriä koskevaan tutkimukseen peilattuna. Tutkielmassani esiin nousevat lastensaanti-innokkuutta laskevat tekijät ovat esiintyneet myös Suomessa toteutettujen Perhebarometrien tuloksissa. Lastenhankintaa suunniteltaessa muiden elämän osa-alueiden toivotaan olevan vakaalla pohjalla. Monet olivat huolissaan siitä, miten oma taloudellinen tilanne kestäisi perheenperustamista vanhempainvapaineen, sillä nykyisiä perhepoliittisia toimia ei pidetty lastenhankintaan kannustavina. Lisäksi perheille sopivien asuntojen riittämättömyys ja korkea hintataso hidastivat monien perheenperustamissuunnitelmia. Erityisesti naiset pohtivat lastensaannin vaikutuksia omaan työuraan sekä lastenhoidon ja kotitöiden epätasaisesta jakautumisesta vanhempien kesken. Sukupuolten välisen tasa-arvon toteutuminen parisuhteessa ja perheissä näyttävä vaikuttavan erityisesti tapaan, jolla nuoret ja nuoret aikuiset suhtautuvat lastenhankintaan. Lisäksi huolenaiheena oli sopivan kumppanin löytäminen sekä parisuhteessa olevien eriävät toiveet lastenhankintaa kohtaan.

Aineistossa korostui myös aiemmissä tutkimuksissa esiin noussut halu säilyttää oma elämäntyyli, johon lastenhankinnan ei nähty sopivan ainakaan tällä hetkellä. Monet kuvailivat nauttivansa lapsettoman elämän vapaudesta tehdä itseä kiinnostavia asioita, minkä vuoksi lastenhankinnasta oltiin luovuttu toistaiseksi tai kokonaan. Tutkielmassani nousi lisäksi esiin kasvava huoli ilmastonmuutoksesta joka aineiston valossa näyttäisi vaikuttavan suhtautumiseen lastenhankintaa kohtaan. Lastenhankintaa ei nähdä enää itsestäänselvänä elämän jatkumona, vaan siihen

suhtaudutaan kriittisesti pohtien omia eettisiä valintoja, ilmaston kestävyyttä kuin myös omia tarpeita ja resursseja. Lisäksi aineistossa nousi esiin yleinen huoli elämän epävarmuudesta, jonka vuoksi oikeaa hetkeä hankkia lapsia valmistellaan yhä pidempään. Opintojen jälkeinen työhön siirtyminen ja vakituisen työpaikan saavuttaminen koettiin entistä vaativammaksi, joka hidasti siten myös lastenhankintaan ryhtymistä sitä toivovien osalta. Elämän toivottiin olevan vakaalla pohjalla niin opintojen, parisuhteen, asumisen kuin työnkin kannalta ennen lastenhankintaan ryhtymistä. Lisäksi aineistosta nousi esiin huoli turvaverkkojen puutteellisuudesta sukulaisten asuessa mahdollisesti eri kaupungeissa ja muiden lapsiperheille suunnattujen palveluiden saavuttamattomuudesta johtuen. Tämä saattaa vaikuttaa erityisesti ensimmäistä lasta seuraavien lasten hankintaa pohtivien päätöksiin.

Koronaviruspandemian aikana vuonna 2020 Suomen syntyvyys nousi hiukan ensimmäistä kertaa lähes kymmeneen vuoteen. Tämä aiheutti keskustelua myös mediassa ja aihe nousi esiin myös tutkielmani aineistossa, joskin pienissä määrin. Pandemian vaikutukset talouteen ja työllisyystilanteeseen aiheuttavat huolta monissa etenkin epätyypillisissä työsuhteissa työskenteleville eivätkä siten välttämättä lisänneet halukkuutta lastenhankintaan. Lisäksi lisääntyneet mielenterveysongelmat sekä kotiväkivalta nostivat huolta perheiden jaksamisesta eivätkä todennäköisesti lisänneet lastensaantitoiveita näistä kärsivissä perheissä. Koronaviruspandemialla havaittiin kuitenkin aineiston mukaan olevan huolten lisäksi myös mahdollisia positiivisia vaikutuksia lastenhankintaan ja siihen, miten perhe-elämään ja lasten hankintaan suhtaudutaan. Liikkumisrajoitusten myötä kotona vietetyn ajan lisääntyttyä lapsen saamista ei mahdollisesti koettu yhtä suurena elämänmuutoksena aiempaan verrattuna. Lisäksi esiin nousi ajatus perhe-elämän arvostuksen lisääntymisestä. Tutkielman valossa on kuitenkin aikaista arvioida luotettavasti pandemian pitkäaikaisia vaikutuksia syntyvyyteen sekä perhe-elämän arvostukseen. Pandemian aikana opittuja etätyöskentely- ja etäopiskelumahdollisuuksia kannattaisi kuitenkin hyödyntää myös tulevaisuudessa, sillä ne voivat helpottaa huomattavasti perheiden arjen organisoimista lisätessään arjen suunnittelun joustavuutta.

Syntyvyyden laskun on havaittu johtuvan enenevässä määrin siitä, että lapsettomuus on yleistynyt. Perhepolitiikalla voikin olla merkittävämpi vaikutus ensimmäistä lasta seuraavien lasten hankkimista suunniteltaessa (Miettinen, 2015). Jatkotutkimus voisikin keskittyä entistä enemmän esimerkiksi siihen, voidaanko perhepolitiikalla vaikuttaa vapaaehtoiseen lapsettomuuteen ja lastensaantitoiveisiin. Työmarkkinoiden edelleen jatkuva epätasa-arvoisuus hillitsee naisten lastensaantitoiveita, sillä pitkät vanhempainvapaat toistuessaan voivat hidastaa naisten urakehitystä sekä laskea kertyvää eläkettä. Tutkielman tulosten mukaan naiset ovat huolestuneita lastensaannin

vaikutuksista työuraan sekä omasta jaksamisestaan lasten- ja kodinhoitovastuun kasautuessa usein pääasiassa äideille. Nykyaikaisten perhearvojen edistämiseksi vanhempia tulisikin pitää sukupuolesta riippumatta tasavertaisina lasten hoivaajina ja kasvattajina. Vaikka edistystä tähän suuntaan on tapahtunut niin perhepolitiikan kuin myös yksilöiden puolesta, voivat syvemmät muutokset viedä aikaa. Keskustelun herääminen on kuitenkin tärkeä askel kohti entistä tasa-arvoisempaa perhe-elämän ja työn yhteensovittamista.

Tutkielmani sekä Väestöliiton toteuttamat Perhebarometrit ovat tutkineet laajasti sitä, miksi lastenhankintaa lykätään sekä miksi siitä mahdollisesti luovutaan kokonaan. Tutkielmassani nousi erityisesti esiin julkisen keskustelun vaikutus siihen, millaista kuvaa lastenhankinnasta ja lapsiperhe-elämästä luodaan. Jatkotutkimuksessa voitaisiinkin kiinnittää entistä enemmän huomiota siihen, miten median luoma kuva sekä toisaalta ihmisten keskinäinen vuorovaikutus vaikuttaa ajatuksiin perhe-elämän mielekkyydestä. Yleinen keskusteluilmapiiri sekä perhepuhe ovat myös merkityksellisiä sen suhteen, miten lastenhankintaan suhtaudutaan. Nuoret aikuiset eivät todennäköisesti pohdi lastenhankintaa ensisijaisesti eläkejärjestelmän sekä väestön huoltosuhteen kestävyyskannalta, vaikka ilmastonmuutoksesta on noussut yhä tärkeämpi perheellistymistä ohjaava tekijä. Perheen perustamisessa on kuitenkin pääasiassa kyse yksilön tarpeesta läheisyyteen sekä rakkauteen, minkä vuoksi huolestunut puhe huoltosuhteen vääristymisestä ei tutkielman tulosten mukaan edistä yksilöiden halukkuutta lastenhankintaan. Nuoret aikuiset ovat erityisen herkkiä reagoimaan ympäristön sekä tuttavien välittämille asenteille perheen perustamista kohtaan. Pidetäänkö lastensaantia toivottavana nykyisessä elämäntilanteessa ja millaisena muun elämän yhdistäminen lapsiperhe-elämään näyttää julkisuudessa? Keskittyykö julkinen keskustelu lapsiperheiden etuuksien leikkauksiin ja lapsiperhe-elämän kuormittavuuteen vai esitetäänkö mahdollisuuksia ilmastoystävällisen ja oman näköisen vanhemmuuden toteuttamiseen?

Yksilökeskeisen kulttuurin lisääntyminen on yksi oleelliseksi nouseva jatkotutkimuksen aihe, joka kytkeytyy tiiviisti sekä parinmuodostukseen että lastenhankintaan. Individualisaation vaikutukset esiintyvät tutkimustuloksissa erityisesti elämäntapavalintoihin sekä parisuhteen muodostukseen liittyvissä keskusteluissa. Individualisaation myötä heränneen uudenlaisen perhekulttuurin ansiosta roolit perheissä voivat olla yhä moninaisempia eivätkä ennalta määriteltyjä, mutta missä määrin perinteiset perheroolit jatkavat toteutumistaan? Tutkielman tulosten mukaan naiset olivat erityisen huolissaan heille kertyvästä vastuusta sekä vaikutuksista työuraan lasten hankinnan myötä. Syntyvyyden näkökulmasta tämä voi laskea halukkuutta lastenhankintaan. Tästä voidaan kuitenkin ajatella olevan etua yksilöiden hyvinvoinnille, sillä omaa jaksamista ja työn jakautumista pohditaan

kriittisesti ennen lastenhankitaan ryhtymistä. Aihe vaatisi lisätutkimusta luotettavien johtopäätösten takaamiseksi.

Aleneva syntyvyys ei välttämättä ole huono asia, sillä sen voidaan nähdä edustavan valinnanvapauden lisääntymistä, koulutus- ja uramahdollisuuksien laajentumista sekä korkeampaa elintasoja. On kuitenkin kiinnitettävä huomiota siihen, miksi yhä useammin syntyvien lasten määrä ei kohtaa toivottua lapsimäärää. Ihanteellinen lapsiluku on aiempien tutkimusten (Miettinen 2015) laskenut erityisesti heikommassa asemassa olevissa väestöryhmissä. Lapsettomuutta toivovat useimmiten vähiten koulutetut, pienituloiset ja työttömät. Näissä ryhmissä myös yli 45-vuotiaiden lapsettomuus on yleistä. Lisäksi lapsettomuus on yleisempää kaupunkialueilla, erityisesti pääkaupunkiseudulla asuvien sekä yksin asuvien keskuudessa.

Suomen huoltosuhteen kehittymisestä puhuttaessa suunta kääntyy yhä enemmän maahanmuuttoa kohti, joka todennäköisesti tulee tulevaisuudessa kiihtymään entisestään. Suomen väestönkehitykseen pystytään vaikuttamaan maahanmuuton tai syntyvyyden lisäämisen avulla. Suuri osa maahanmuuttajista on työ- ja perheenperustamisikäisiä, minkä vuoksi vaikutukset syntyvyyteen ovat todennäköisiä. Suomen maahanmuuttajaväestö on vielä melko pieni, mutta koska suuri osa heistä koostuu nuorista, on maahanmuutto jo vaikuttanut syntyneiden määrään (Parkkinen 1998, 5). On kuitenkin todettu, että maahanmuuttajien perheikäytyminen mukautuu jossain määrin vastaamaan kantaväestön käyttäytymistä. Erityisesti Suomessa syntyneiden toisen polven maahanmuuttajien lastenhankintatavat mukailevat kantasuomalaisen väestön lastenhankintatapoja. Syynä tähän voivat olla muun muassa kalliit asuminen ja muuhun elämiseen liittyvät kulut etenkin pääkaupunkiseudulla, jonne valtaosa maahanmuuttajista on keskittynyt. (Rapo 2012, 76.)

Vaikka Suomen syntyvyys lähtisi nyt nousuun, ei sen ole enää mahdollista ottaa kiinni vääristynyttä huoltosuhdetta. Edes maahanmuutto ei tule korjaamaan huoltosuhdetta entiselleen, sillä suuri osa Suomeen maahanmuuttavista on itse kotoisin matalan syntyvyyden maista, kuten Virosta, Venäjältä ja Saksasta (Suomen virallinen tilasto, 2021). Tämän vuoksi tulisi alkaa miettiä uusia tapoja selviytyä vanhenevasta väestöjakaumasta. Tutkimustulosten perusteella voitaisiin kuitenkin vetää johtopäätöksiä siihen suuntaan, että mikäli maahanmuutto Suomeen lisääntyy tulevaisuudessa ja mikäli toisen polven maahanmuuttajien perheellistymiskäyttäytyminen pysyy samankaltaisena, voisi sillä olla syntyvyyttä nostavia vaikutuksia tulevaisuudessa. Toisen polven maahanmuuttajista on kuitenkin tällä hetkellä vielä hyvin vähän tutkimustietoa saatavilla. Syynä tähän on se, että toisen polven maahanmuuttajia on vielä Suomessa niin vähän, etteivät tutkimusotannot ole tarpeeksi

laajaja tarkastelemaan ilmiötä niin, että tutkimustulokset olisivat tarpeeksi luotettavia arvioimaan tilannetta.

Väestöntutkimuslaitoksen aiemman tutkimuksen mukaan lapsettomuuden taustalla vaikuttavat henkilökohtaiset, elämäntapaan tai käsityksiin itsestä vanhempana liittyvät tekijät työhön ja taloudelliseen tilanteeseen vaikuttavia tekijöitä enemmän (Väestöliitto 2016). Tähän viittaavat myös tutkielmani tulokset, joiden mukaan elämäntapaan liittyvät syyt ovat tärkeässä asemassa lastenhankinnan lykkäämistä tai siitä luopumista pohdittaessa. Lisäksi tutkielman tuloksista voidaan päätellä, että julkisella keskusteluilmapiirillä on ainakin jossain määrin vaikutusta siihen, mitä suomalaiset ajattelevat lastenhankinnasta sekä mahdollisesti myös omiin lastenhankintasuunnitelmiin. Median luomat ristiriitaiset vastakkainasettelut esimerkiksi ilmastonmuutosta ja Suomen hultosuhdetta koskevan keskustelun välillä aiheuttavat monissa hämmennystä. Tutkielman tuloksista voidaankin päätellä, että suuri osa ihmisistä toivoo syntyvyyskeskusteluun neutraalimpaa otetta sen sijaan, että yksilöiden henkilökohtaisiin päätöksiin pyrittäisiin vaikuttamaan esimerkiksi poliittisin keinoin. Yhteiskunnan olisikin turvattava yhdenvertaiset mahdollisuudet lastenhankintaan kaikille sitä toivoville. Perheen perustamista ja lastensaantia ei tulisi kuitenkaan pitää hyvän elämänlaadun mittarina, sillä yksilöiden päämäärät ja lapsitoiveet ovat moninaisia ja modernissa yhteiskunnassa olisi pyrittävä erilaisia ajattelutapoja ja elämänvalintoja hyväksyvään asenneympäristöön. Tähän voidaan vaikuttaa tavoilla, joilla perhe-elämästä ja lapsettomuudesta puhutaan julkisessa keskustelussa sekä toisaalta myös perheet huomioon ottavalla päätöksenteolla.

7. Lähteet

Alakärppä, O., Sevón, E. & Rönkä, A. (2020) Perheen perustamisen odotukset nuorten lapsettomien naisten elämäkulussa. [Verkkojulkaisu]. Yhteiskuntapolitiikka 85 (1), 5–16. [Haettu 16.08.2021].

Saatavilla:

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/139235/YP_2001_Alak%c3%a4rpp%c3%a4ym.pdf?sequence=5&isAllowed=y

Alasuutari, P. (2011). Laadullinen tutkimus 2.0 . [ePub-versio]. Vastapaino. [Haettu 11.04.2021].

Saatavilla: <https://www.ellibslibrary.com/reader/9789517685030>

Amnesty. (10.12.2019). Climate change ranks highest as vital issue of our time – Generation Z survey. [Verkkojulkaisu]. [Haettu 18.07.2021]. Saatavilla: <https://www.amnesty.org/en/latest/press-release/2019/12/climate-change-ranks-highest-as-vital-issue-of-our-time/>

Berg, V. (2018). Hedelmällisyys laskee jo ennen 35. ikävuotta. Tietovuoto-artikkeli 3/2018.

[Verkkojulkaisu]. Väestöliitto, Väestötutkimuslaitos. [Haettu 12.05.2021].

Saatavilla: <https://www.vaestoliitto.fi/artikkelit/hedelmallisyys-laskee-jo-ennen-35-ikavuotta/>

Elonen, P. (18.8.2019) Tutkimuksissa on löydetty ylivertainen päästövähennyskeino, mutta ilmastotekolistoilta se puuttuu kokonaan. [Verkkojulkaisu]. Helsingin Sanomat. [Haettu 28.09.2021]. Saatavilla: <https://www.hs.fi/paivanlehti/18082019/art-2000006207738.html>

Eskola, J. & Suoranta, J. (1998). Johdatus laadulliseen tutkimukseen. [ePub-versio]. Vastapaino. [Haettu 16.02.2021]. Tampere. <https://www.ellibslibrary.com/reader/9789517685047>

Eurostat. (2021). Total Fertility Rate. [Verkkojulkaisu]. [Haettu 08.09.2021]. Saatavilla:

<https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00199/default/table?lang=en>

Fertility Statistics, Euro Stat. Statistics Explained. [Verkkojulkaisu]. [Haettu 12.08.2021].

Saatavilla: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Fertility_statistics

Freeman, E. Xiaohong, M. Ping, Y. Wenshan, Y. & Gietel-Basten, S. (2018). “I couldn’t hold the whole thing’: the role of gender, individualisation and risk in shaping fertility preferences in Taiwan. Asian Population Studies, 61–76.

Hedelmällisyys. (2017). Findikaattori. [Verkkajulkaisu]. [Haettu 06.05.2021]. Saatavilla:
<http://findikaattori.fi/fi/16>

Häkkinen, H. (2021) Tilastokeskus: Syntyvyys kääntyi nousuun ensimmäistä kertaa kymmeneen vuoteen. [Verkkajulkaisu]. Helsingin Sanomat. [Haettu 25.09.2021]. Saatavilla:
<https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000007754909.html>

Kestilä, L. & Martelin, T. (2018). Suomen väestörakenne ja sen kehitys. [Verkkajulkaisu]. [Haettu 20.05.2021]. Saatavilla:
[https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137679/SH%202018_1%20Suomen%20v%C3%A4est%C3%B6rakenne%20ja%20sen%20kehitys%20_%20L%20Kestil%C3%A4%20_%20T%20Martelin%20\(1\).pdf?sequence=1](https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137679/SH%202018_1%20Suomen%20v%C3%A4est%C3%B6rakenne%20ja%20sen%20kehitys%20_%20L%20Kestil%C3%A4%20_%20T%20Martelin%20(1).pdf?sequence=1)

Koskinen, S., Martelin, T., Notkola, I., Notkola V., Pitkänen, K., Jalovaara, M., Mäenpää, E., Ruokolainen, A., Ryynänen, M. & Söderling, I. (2007). Suomen väestö. Gaudeamus. Helsinki.

Krippendorff, K. (2013). Content Analysis – An Introduction to its Methodology. Third Edition. Sage Publications.

Kurronen, S. (09.03.2021). Syntyvyys syvyyksissä. [Verkkajulkaisu]. Eva-analyysi No 90. [Haettu 17.06.2021]. Saatavilla: <https://www.eva.fi/wp-content/uploads/2021/03/eva-analyysi-no-90.pdf>

Lainiala, L. (2010). Perhepolitiikan uudet tuulet–Perheen paluu. [Verkkajulkaisu]. Perhebarometri 2010. Väestöliitto. [Haettu 08.05.2021]. Saatavilla:
<https://www.vaestoliitto.fi/verkkajulkaisut/perhepolitiikan-uudet-tuulet-perheen-paluu/>

Latvala, E. & Vanhanen-Nuutinen, L. (2003). Laadullisen hoitotieteellisen tutkimuksen perusprosessi: Sisällönanalyysi. Teoksessa Janhonen, S. & Nikkonen, M. (toim.) Laadulliset tutkimusmenetelmät hoitotieteessä.

Liimatainen, K. (23.08.2017) Antti Rinne, 54, kehottaa suomalaisia ”synnytystalkoisiin” – sanavalinta tyrmistyttää ja hävettää demareitakin. [Verkkajulkaisu]. Helsingin Sanomat. [Haettu 05.10.2021]. Saatavilla: <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000005337384.html>

Metsämuuronen, J. (2006). Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä: opiskelijalaitos (2. laitos, 3. uudistettu painos). International Methelp.

Miettinen, A., & Rotkirch, A. (2008). Milloin on lapsen aika. Lastenhankinnan toiveet ja esteet. Perhebarometri. [Verkkajulkaisu]. Väestöliitto. [Haettu: 25.06.2021]. Saatavilla: <https://www.vaestoliitto.fi/verkkajulkaisut/milloin-on-lapsen-aika/>

Miettinen, A. (2015). Miksi syntyvyys laskee? Suomalaisten lastensaantiin liittyviä toiveita ja odotuksia. [Verkkajulkaisu]. Perhebarometri. Väestöliitto. [Haettu 14.05.2021]. Saatavilla: <https://www.vaestoliitto.fi/verkkajulkaisut/miksi-syntyvyys-laskee/>

Miettinen, A. (2017). Lapsettomuus. [Verkkajulkaisu]. Väestöntutkimuslaitos. [Haettu 08.09.2021]. Saatavilla: http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/tilastoja/syntyvyys/lapsettomuus/

Neferblog, (29.09.2019). Neferblog: Poikkeuksellinen vauvakato vai hälyä tyhjästä? [Verkkajulkaisu]. Turun yliopisto. [Haettu 08.07.2021]. Saatavilla: <https://sites.utu.fi/nefer/neferblog01/>

Paajanen, P. (2005). Eri teitä vanhemmuuteen. Kaksikymppisenä ja kolmekymppisenä lapsen saaneiden näkemyksiä perheellistymisestä ja vanhemmuudesta. [Verkkajulkaisu]. Perhebarometri. Väestöliitto. [Haettu 05.05.2021]. Saatavilla: <https://www.vaestoliitto.fi/verkkajulkaisut/eri-teita-vanhemmuuteen/>

Parkkinen, P. (1998). Vanhusten vuosisata [ePub-versio]. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT. [Haettu: 05.04.2021]. Saatavilla: <http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/148028/k154.pdf?sequence=1>

Pekkola, J., & Lehtonen, O. (2015). Lasten hankintaan liittyvät motiivit ja rakenteet 18–40-vuotiaiden suomalaisten keskuudessa vuonna 2015. [Verkkajulkaisu]. Kymenlaakson Ammattikorkeakoulun julkaisuja. Sarja A. Nro 64. [Haettu 07.04.2021]. Saatavilla: <https://www.theseus.fi/handle/10024/97857>

Pietiläinen, M. (2013). Työ, talous ja tasa-arvo. [Verkkajulkaisu]. Tilastokeskus. [Haettu: 05.06.2021]. Saatavilla: https://www.stat.fi/tup/julkaisut/tiedostot/julkaisuluettelo/tyytata_201300_2013_10369_net.pdf

PNAS. Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America. (2021). Early assessment of the relationship between the COVID-19 pandemic and births in high-income

countries. [Verkkojulkaisu]. [Haettu 08.09.2021]. Saatavilla:

<https://www.pnas.org/content/118/36/e2105709118>

Rapo, M. (2012). Suomi ilman maahanmuuttajia. [Verkkojulkaisu]. Tilastokeskus. [Haettu

05.04.2021]. Saatavilla: https://www.stat.fi/artikkelit/2012/art_2012-03-12_008.html

Rotkirch, A., Tammissalo, K., Miettinen, A. & Berg, V. (2017). Miksi vanhemmuutta lykätään?

Nuorten aikuisten näkemyksiä lastensaannista. [Verkkojulkaisu]. Väestöliitto. [Haettu 21.04.2021].

Saatavilla:

<https://vaestoliitto->

[fi.directo.fi/@Bin/dba6de52f77b338aace3379a86a17158/1608130122/application/pdf/7659544/vanhemmuutta%20lykätään%20netti%20iso.pdf](https://vaestoliitto-fi.directo.fi/@Bin/dba6de52f77b338aace3379a86a17158/1608130122/application/pdf/7659544/vanhemmuutta%20lykätään%20netti%20iso.pdf).

Ruotsalainen, K. (2013) Väestö vanhenee – heikkeneekö huoltosuhde? [Verkkojulkaisu].

Tilastokeskus. [Haettu 20.03.2021]. Saatavilla: [https://www.stat.fi/tup/vl2010/art_2013-02-](https://www.stat.fi/tup/vl2010/art_2013-02-21_001.html)

[21_001.html](https://www.stat.fi/tup/vl2010/art_2013-02-21_001.html)

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. (2006). KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen

tietovaranto. [Verkkojulkaisu]. Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. [Haettu 15.03.2021]. Saatavilla:

<https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/>

Sauri, T. (2017). Sanomalehdet pystyvät vastaamaan ajan haasteisiin. [Verkkojulkaisu].

Tilastokeskus. [Haettu 12.05.2021]. Saatavilla:

https://www.stat.fi/artikkelit/2007/art_2007-06-15_003.html?s=0

Sobotka, T. (2008). Overview Chapter 7: The rising importance of migrants for childbearing in Europe. *Demographic Research* 19, 225–248.

Sorsa, T. (2020). Kestävän väestönkehityksen Suomi. Väestöliiton väestöpoliittinen raportti 2020.

[Verkkojulkaisu]. Väestöliitto ry. [Haettu 12.06.2021]. Saatavilla: [https://www.vaestoliitto.](https://www.vaestoliitto.fi/verkkojulkaisut/kestavan-vaestonkehityksen-suomi/)

[fi/verkkojulkaisut/kestavan-vaestonkehityksen-suomi/](https://www.vaestoliitto.fi/verkkojulkaisut/kestavan-vaestonkehityksen-suomi/)

Suomen virallinen tilasto (SVT): Syntyneet. [Verkkojulkaisu]. Tilastokeskus. [Haettu 21.06.2021].

Saatavilla: <http://www.stat.fi/til/synt/index.html>

Suomen virallinen tilasto (SVT). (2016). Syntyneet. [Verkkajulkaisu]. Tilastokeskus. [Haettu 08.03.2021].

Saatavilla: http://www.stat.fi/til/synt/2016/02/synt_2016_02_2017-12-04_tie_001_fi.html

Suomen virallinen tilasto (SVT). (2019). Syntyneet. [Verkkajulkaisu]. Helsinki: Tilastokeskus [Haettu: 08.09.2021].

Saatavilla: http://www.stat.fi/til/synt/2019/02/synt_2019_02_2020-12-04_tie_001_fi.html

Suomen virallinen tilasto (SVT). (2020). Syntyneet. [Verkkajulkaisu]. Tilastokeskus [Haettu: 10.11.2021].

Saatavilla: http://www.stat.fi/til/synt/2020/synt_2020_2021-04-23_tie_001_fi.html

Sutela, H. (2012). Aikuisuuteen siirtymisen ehdot muuttuvat. [Verkkajulkaisu]. Tilastokeskus. [Haettu 08.05.2021]. Saatavilla: https://www.stat.fi/artikkelit/2012/art_2012-03-12_010.html

Sutela, H. (2013). Määräaikainen työ ja perheellistyminen Suomessa 1984-2008. [Verkkajulkaisu]. Tilastokeskus. [Haettu: 08.05.2021]. Saatavilla:

https://www.stat.fi/tup/julkaisut/tiedostot/julkaisuluettelo/ytut_259_201300_2013_10310_net.pdf

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (2018). Suomalaisten hyvinvointi. [Haettu 15.01.2021].

Saatavilla:

<[https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137679/SH%202018_1%20Suomen%20v%C3%A4est%C3%B6rakenne%20ja%20sen%20kehitys%20_%20L%20Kestil%C3%A4%20_%20T%20Martelin%20\(1\).pdf?sequence=1](https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137679/SH%202018_1%20Suomen%20v%C3%A4est%C3%B6rakenne%20ja%20sen%20kehitys%20_%20L%20Kestil%C3%A4%20_%20T%20Martelin%20(1).pdf?sequence=1)>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2013). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Tammi.

Miettinen, A. (2016). Vapaaehtoinen lapsettomuus yleistyy Suomessa. [Verkkajulkaisu].

Väestöliitto. [Haettu: 07.04.2021]. Saatavilla: <https://www.vaestoliitto.fi/artikkelit/vapaaehtoinen-lapsettomuus-yleistyy-suomessa/>

Vihavainen, S. (12.12.2017) Mielikuva automarketissa ravaavasta ”prisma-perheestä” lykkää lapsen tekoa – kolme-nelikymppisten ruuhkavuodet pakkautuvat yhä lyhyempään jaksoon.

[Verkkajulkaisu]. Helsingin Sanomat. [Haettu 11.09.2021]. Saatavilla: <s://www.hs.fi/kotimaa/art-2000005486892.html>

8. Liitteet

8.1 LIITE 1

Aineisto

Aalto, M. (26.05.2020). Pieni vauvabuumi ei jatkunut huhtikuussa: syntyvyys laski hivenen viime vuodesta. Helsingin Sanomat. [Viitattu 20.09.2021]. Saatavilla: <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000006519019.html>

Aholainen, S. (03.10.2020). ”Lasten saannin lykkäys ei voi jatkua loputtomiin” – Tutkijaryhmä uskoo, että syntyvyys lähtee maltilliseen kasvuun. Helsingin Sanomat. [Viitattu 20.09.2021]. Saatavilla: <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000006657105.html>

Ervasti, A. (10.04.2020) ”Voi olla, että ajatus normaalista elämästä muuttuu”– seuraako koronakevättä vauvabuumi? Helsingin Sanomat. [Viitattu 20.09.2021]. Saatavilla: <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000006470680.html>

Ervasti, A. (10.05.2020). Kysely: Yli puolet alle 40-vuotiaista pitää nykyelämää liian epävarmana lastensaantiin – myös toiveiden ajatellaan muuttuneen. Helsingin Sanomat. [Viitattu 20.09.2021]. Saatavilla: <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000006503545.html>

Färding, A. (17.09.2020). Pikkulasten määrän kasvu tyrehtyi Helsingissä, yksinasuvien osuus kasvanut. Helsingin Sanomat. [Haettu 20.09.2021]. Saatavilla: <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000006638693.html>

Grönholm, P. (09.05.2020). Viimeinen kierros. Helsingin Sanomat. [Viitattu 20.09.2021]. Saatavilla: <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000006502121.html>

Grönholm, P. (16.06.2020). Suomen syntyvyys kääntyi juuri nousuun, kun päälle iski ”epävarmuuksien epävarmuus” – tutkija Anna Rotkirchin mukaan koronaepidemia osoitti suomalaisten vahvuuden. Helsingin Sanomat. [Viitattu 20.09.2021]. Saatavilla: <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000006542276.html>

Grönholm, P. (08.09.2020). Jos Suomi ei ennakoi tulevaisuuden väestöä, muutkin poliittiset päätökset ovat vääriä, sanoo Väestöliiton toimitusjohtaja. Helsingin Sanomat. [Viitattu 20.09.2021]. Saatavilla: <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000006628023.html>

Gullichsen, A. (28.08.2020). ”Onko sinussa jotakin vikaa?”. Helsingin Sanomat. [Viitattu 20.09.2021]. Saatavilla: <https://www.hs.fi/elama/art-2000006615469.html>

Hallamaa, L. (13.05.2020). Pariton sukupolvi. Helsingin Sanomat. [Viitattu 20.09.2021]. Saatavilla: <https://www.hs.fi/hyvinvointi/art-2000006505439.html>

Harju, J. (23.10.2020). Jo lähes kolmannes nelikymppisistä kaupunkilaismiehistä on lapsettomia, maaseudulla lapsettomuus on harvinaisempaa. Helsingin Sanomat. [Viitattu 20.09.2021]. Saatavilla: <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000006697509.html>

Helsingin Sanomat (09.01.2021). Lukijan mielipide. Miten kotihoidon tuen poisto edistää työllisyyttä? [Haettu 20.09.2021]. Saatavilla: <https://www.hs.fi/mielipide/art-2000007727836.html>

Helsingin Sanomat (10.01.2021). Lukijan mielipide. Päätäkää, haluaako Suomi vauvoja. [Haettu 20.09.2021]. Saatavilla: <https://www.hs.fi/mielipide/art-2000007729886.html>

Helsingin Sanomat (14.01.2021). Pääkirjoitus. Vihdoinkin vauvoja syntyi aiempaa enemmän. [Haettu 20.09.2021]. Saatavilla: <https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000007737347.html>

Helsingin Sanomat (23.07.2020). Tutkimus ennustaa järjestyttäviä muutoksia monien valtioiden väkilukuihin. Pääkirjoitus. Helsingin Sanomat. [Haettu 20.09.2021]. Saatavilla: <https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000006579045.html>

Helsingin Sanomat (21.05.2020). Lukijan mielipide. Rakastan puolisoani, mutta en halua lapsia. [Haettu 20.09.2021] Saatavilla: <https://www.hs.fi/mielipide/art-2000006513604.html>

Helsingin Sanomat (26.07.2020). Lukijan mielipide. Jonot lapsettomuushoitoihin ovat aivan liian pitkät. Helsingin Sanomat. [Haettu 20.09.2021]. Saatavilla: <https://www.hs.fi/mielipide/art-2000006582140.html>

Helsingin Sanomat (11.10.2020). Lukijan mielipide. Työelämän turvattomuus vaikuttaa syntyvyyteen. Helsingin Sanomat. [Haettu 20.09.2021]. Saatavilla: <https://www.hs.fi/mielipide/art-2000006665706.html>

Helsingin Sanomat (21.11.2020). Pääkirjoitus. Syntyvyys voidaan Suomessa kääntää nousuun, mutta asenteiden on muututtava. [Viitattu 20.09.2021]. Saatavilla: <https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000007631992.html>

Loula, P. (18.12.2020). Suomalaisvanhemmat kuuluvat maailman uupuneimpien joukkoon, ja syykin selvisi tutkimuksessa: ”Ties mitä pitää mukamas tehdä, että lapsesta tulee normaali”, sanoo kahden lapsen äiti Hanna. Helsingin Sanomat. [Haettu 20.09.2021]. Saatavilla: <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000007689883.html>

Loula, P. (10.01.2021). Kun korona vei olympialaiset, ammattiurheilija Taru Lahti-Liukkonen, 28, päätti yrittää lasta – Suomessa näkyy jo viitteitä vauvabuumista. Helsingin Sanomat. [Haettu 20.09.2021]. Saatavilla: <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000007730138.html>

Loula, P. (15.06.2020). Tutkimus: Suomen väestö kasvanut normaalioloissa yhtä hitaasti viimeksi 1600-luvulla. Helsingin Sanomat. [Haettu 20.09.2021]. Saatavilla: <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000006541494.html>

Maukonen, R. (23.04.2020). Korkeakoulututkinto, avioliitto ja sitten kotiin lasten kanssa – Japanissa naisen elämän odotetaan menevän samalla ikivanhalla kaavalla, mutta siihen on tulossa muutos. Helsingin Sanomat. [Haettu 20.09.2021] Saatavilla: <https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000006483147.html>

Maukonen, R. (16.06.2020). Syntyvyys kasvoi Uudellamaalla alkuvuonna – Husin mukaan odotettavissa on ”vilkas synnytyskesä”. Helsingin Sanomat. [Viitattu 20.09.2021]. Saatavilla: <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000006542587.html>

Perho, A. (02.04.2020). Koronaepidemian oppi toistaiseksi: Työtä ja perhettä ei pidä missään tapauksessa yhdistää. Helsingin Sanomat. [Viitattu 20.09.2021]. Saatavilla: <https://www.hs.fi/ura/art-2000006460491.html>

Pölkki, M. (30.06.2020). Vajaa viidennes hedelmöityshoidoista etenee lapsen syntymään – lapsettomuuden varjostama elämänvaihe venyy monilla vuosien mittaiseksi. Helsingin Sanomat. [Haettu 20.09.2021]. Saatavilla: <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000006556964.html>

Pölkki, M. (01.09.2020). Tutkimus: Syntyvyyden väheneminen ei johdu vain lapsen saannin lykkäämisestä, lapsiluku Suomessa pienenee voimakkaasti ensimmäistä kertaa vuosikymmeniin. Helsingin Sanomat. [Viitattu 20.09.2021]. Saatavilla: <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000006620661.html>

Salmela, J. (13.01.2021). Synnytysten määrä kääntyi Uudellamaalla kasvuun ensi kertaa kymmeneen vuoteen: ”Tämä on erittäin lupaava uutinen”. Helsingin Sanomat. [Haettu 20.09.2021]. Saatavilla: <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000007736244.html>

Sippola, J. (24.09.2020). Ruotsin syntyvyys laskee, mutta kukaan ei tiedä, miksi. Helsingin Sanomat. [Viitattu 20.09.2021]. Saatavilla: <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000006646206.html>

Tyystjärvi, I. (29.07.2020). Suomen vauvakadon synkin vaihe on väistynyt tänä vuonna, mutta koronapandemia voi tuhota orastavan toivon – ”Tämä voi kaataa perheenisäyssi suunnitelmat kokonaan”. Helsingin Sanomat. [Viitattu 20.09.2021]. Saatavilla: <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000006585000.html>